

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

SUBOTICA, 16. SRPNJA 2004. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 76

Intervju:
Milana Černelić

Održano natjecanje risara
u Starom Žedniku

Pogled unazad
čuva tradiciju

TEMA BROJA: OBILJEŽAVANJE STOTE OBLJETNICE KARMELA U SOMBORU

KARMELIĆANSKA CRKVA U SOMBORU

Inauguriran predsjednik Srbije	
Na putu ka EU.....	6-8
Izvršni odbor HNV-a	
Podrška širenju medijskog prostora.....	9
Stota obljetnica Karmela u Somboru	
Baština za budućnost.....	10,11
Intervju	
Milana Černelić.....	12-14
Vandali u Sonti	
Alkohol, objijest, ili... ..	15
Natjecanje risara	
Pogled unazad čuva tradiciju.....	18-21
Nova TV emisija na hrvatskom jeziku	
Uživo i na YU ECO televiziji.....	23
Mladi folklorci »Bunjevačkog kola«	
Djeca oduševila Ukrajinke.....	33

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,
Stipan Stipić, Zvonko Šarić, Zvonko Tadijan,
Tomislav ŽigmanovDIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić (Podunavlje),
Dušica Dulić (Subotica),
Jasminka Dulić (dopisništva),
Ivan Ivković Ivandekić (fotografije),
Dražen Prčić (sport i zabava),
Zvonko Šarić (kultura),
Nada Sudarević (fotografije),
Željka Vukov (društvo)

TEHNIČKI UREDNIK:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Somborski karmelićani

Stota obljetnica mlade redodržave karmelićana među Hrvatima prigodno se obilježava u Somboru, gdje je u srijedu i četvrtak održan Međunarodni znanstveni skup pod nazivom »Baština za budućnost: Karmel u Somboru 1904.-2004.«.

»Kad je riječ o karmelićanima, za hrvatsku kulturu posebno je značajno da je to red koji se među Hrvatima ukorjenjuje prvotno u Bačkoj, u Somboru, da bi zaživjeviši u tom drevnom hrvatskom prostoru svoju životnost i svehrvatski značaj ostvarivao, šireći se preko zagrebačkih Remeta u Split i na Krk. Zahvaljujući sestrama karmelićankama i njihovu štovatelju blaženomu Alojziju Stepincu, nadbiskupu zagrebačkomu, karmelićanska duhovnost širi se od Brezovice preko Kloštar Ivanića do Sarengrada, Remeta, Marije Bistrice i Sarajeva. Koliko god da su karmelićani strogo kontemplativni crkveni red, njihova nazočnost i iznimno jaka duhovnost ostavljaju neizbrisive duhovne i uljudbene tragove i na ljudima i sredinama u kojima djeluju. Svakako bi bila zanimljiva i neupitno korisna studija, koja bi se bavila karmelićanskim utjecajima i posljedicama njihove duhovnosti u hrvatskoj književnosti i kulturi općenito«, piše književnik iz Zagreba Stjepan Šešelj u predgovoru knjige autora Ante Sekulića »Karmelićanski prinosi hrvatskoj kulturi«.

Ova obljetnica karmelićana obilježavat će se u Somboru tijekom cijele godine nizom drugih manifestacija.

U Starom Žedniku, u okolici Subotice, natjecanje risara ponovno nas je vratilo u vrijeme koje mladi ne pamte, a koje kod starijih izaziva emocije, u vrijeme kada se nije imalo, i kada se za ono malo što se željelo – trebalo puno raditi i naraditi se. Svaki pogled u prošlost, kojim se održava tradicija i čuva narodno ime, važno je njegovati, jer je to put da se sačuva veza između različitih generacija, a i među pojedincima unutar zajednice.

Ako nas pamćenje ne vara, ovo je bilo prvo natjecanje risara na kojem se pojavio i jedan visoki Vladin dužnosnik: ministrica poljoprivrede i šumarstva Ivana Dulić Marković svojom je nazočnošću, te riječima da je »ponosna na korijene koje ima«, a pogotovo dogovorom s poljoprivrednicima, nakon kojega je prekinut njihov prosvjed i blokada vojvodanskih cesta, nagovijestila da će se u budućnosti možda voditi računa i o tome da trud onih koji rade ne bude uzaludan. Seljaci, nakon dogovora s Vladom, javno nisu prezadovoljni, ali neslužbeno itekako jesu. A to i jest najvažnije.

Treća »vijest tjedna« je iz informativne sfere. Novinsko-izdavačka ustanova Hrvatska riječ pokrenula je još jednu televizijsku emisiju uživo i to na subotičkoj lokalnoj TV YU ECO. Emisija traje pola sata, a emitirat će se u buduću svakoga petka s početkom u 20 sati. Dok hrvatski jezik ne nađe svoje redovito mjesto na državnoj televiziji, popunjavat će se prostor na lokalnim TV stanicama, ne samo u Subotici. Uredništvo će na taj način stjecati neophodno iskustvo, a državnoj televiziji slat će se poruka da i Hrvatima ima pružiti ono što pruža drugim manjinama. Ne zato što je to red, nego zato što im to pripada.

Z. P.

TJEDNIK

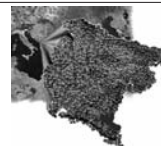
ČETVRTAK, 8. 7.

Hrvatski general
Mirko Norac pred
Haškim sudom

NEDJELJA, 11. 7.

Boris Tadić preuzeo
dužnost predsjednika Srbije

PONEDJELJAK 12. 7.

Crna Gora usvojila
nove državne simbole

PETAK, 9. 7.

Posmrtni ostatci
ubijenih Bošnjaka
prevezeni
u Srebrenicu

UTORAK, 13. 7.

Vojislav Koštunica osudio
incidente na nacionalnoj osnovi

SUBOTA, 10. 7.

Austrija se
oprostila od
dugogodišnjeg
predsjednika Thomasa Klestila

SRIJEDA, 14. 7.

Ministar vanjskih poslova RH
Miomir Žužul
u posjetu Rumunjskoj

KUĆICE ZA ODMOR (I.)

Stameni Ljubo Česić ostao je i bez putovnice i bez vikendice. Putovnicu zapravo još ima, ali s njom može putovati, recimo, u Srbiju, koja je stotinu svjetlosnih godina udaljena od Europe. U države Europske unije više ne može, a pitanje je do kada će moći i u BiH, jer se i naši susjedi sve više okreću Europi.

Nama je preostalo da vidimo kako hrvatska elita živi – u kućicama za odmor sagrađenim bez dozvola, okruženim bazenima, saunama, teretanama, uz nekoliko garaža za bogati vozni park. Netko će možda pitati – odakle sav taj pusti novac koji hrvatski bogataši razbacuju na sve strane, a samo naivni će upitati jesu li – legalno zarađujući – platili i poreze državi koju toliko vole.

E sad, to je već druga stvar. Može se Hrvatska voljeti koliko se hoće, može se u birtiji udarati u domoljubne tonove, ali vlastiti džep je ipak vlastiti i što se tu država treba miješati. Tu već nismo ni veliki Hrvati niti veliki Europljani. Kada se i naslute obrisi pravne države, kako se to voli lijepo reći, otrovne strijele lete na sve strane, do Banskih dvora i Pantovčaka, i dalje. **Jurica Körbler**, komentator, Vjesnik, 9. srpnja

KUĆICE ZA ODMOR (II.)

Pomoći ću svim susjedima koji moraju srušiti svoje kuće kako bi hrvatskim poraznim obveznicima uštedjeli novac, a vi se raspitajte u kojoj su vezi Nikica Valentić i Marina Matulović-Dropulić s tvrtkom REN-ING, koja po nalogu države ruši bespravno izgrađene objekte. Da je ovo kojim slučajem bila kuća Milorada Pupovca, a ne Vrankovićeve, koji je ranjen još 1991. bra-neći Hrvatsku, ne da je Sanader ne bi rušio, nego bi je i nadogradio. Oni su mislili da ću ja ovdje skupiti dvije tisuće ljudi pa silom sprečavati rušenje. A mi se baš dobro zabavljamo, jedemo, pijemo i rušimo. **Ljubo Česić Rojs**, umirovljeni hrvatski general, Slobodna Dalmacija, 11. srpnja

TKO VOLI...

Ukoliko imate SiCG putovnicu, volite putovanja, a imate i nešto novca koji ne znate kako utrošiti, odredišta do kojih možete doći bez velikih peripetija i čekanja u redovima ispred veleposlanstava su vam otvorena u državama kao što su: Albanija, Alžir, Argentina, Bjelorusija, BiH, Bugarska, Bocuana, Bolivija, Čile, Egipat, Ekvador, Gvineja, Irak, Japan, Ki-par, Kostarika, Kuba, Makedonija, Meksiko, Nigerija, San Marino, Sejšeli, Tunis, Turska, Zambija i Zimbabve. Dnevnik, 10. srpnja.

NAPADI IZ JACUZZIJA

Mitropolitu (ljublansko-zagrebačkom Jovanu Pavloviću), očito, nije važno što su rekli građani jer tvrdi da srpski vođe u Hrvatskoj nisu po volji srpskog naroda, ali ni njegove Pravoslavne crkve (možda samoga Pavlovića). On izričito kaže da ti lideri – a to su, u prvome redu, zastupnici Samostalne demokratske srpske stranke (SDSS) u Saboru: Milorad Pupovac (kojeg osobno proziva i ismijava), Ratko Gajica i predsjednik SDSS-a Vojislav Stanimirović – nisu po volji crkvenoga vrha, ni po volji naroda! Mitropolitu Jovanu treba jasno reći da mora poštovati volju glasača i da se ne smije petljati u ono što nije njegov posao. Ako ne želimo da Hrvatska bude opterećena katoličkim klerikalizmom, to valja i za ponašanje pravoslavnog svećenstva. Gospodin Jovan kao da je promašio stoljeće. Naime, u ovom u kojem živimo ne želimo i naše društvo ne trpi više da kler ima presudan utjecaj u javnom životu, kulturi i politici i da se miješaju dva autonomna područja, duhovno i svjetovno. On napada one koji se zalažu za proces povratka imovine i izbjeglih Srba, one koji se iznimno trude da se prestanu brojiti krvna zrnca, one koji štite obespravljene i ponižene Srbe. Gospodin Jovan zaboravlja da su mu oni koje obezvrjeđuje pomogli da se »integrira« i da u Hrvatsku prebaci ono što je stekao u Italiji, kamo je pobjegao ostavivši svoje Srbe na cjedilu. Jovan se danas još uvijek boji da mu netko ne počupa bradu, a omalovažava one Srbe koji su cijelo vrijeme ludila ostali ovdje kada su mnogi Srbi stradali. Mnogi njegovi sunarodnjaci nemaju posao, ni krov nad glavom, ni kruh, ali je on sebi luksuzno uredio rezidenciju s jacuzzijem! **Drago Pilsel**, komentator, Novi list, 11. srpnja.

IH, ŠTO NE REČE RANIJE?

Srpska radikalna stranka ima vrlo konkretan koncept razvoja zemlje, koji je izvan domaćaj naučne fantastike. Osnovna je ideja da se ulaže u proizvodnju, a ne u opću potrošnju. Prioritet je ulaganje u proizvodnju oslobođenu plaćanja poreza i maksimalno smanjenje uvoza iz inozemstva u cilju zaštite domaće proizvodnje. Sve to možemo ostvari-

riti uz pomoć stranih investicija, ali i domaćom politikom razvoja, s tim da novac, koji nam stiže iz inozemstva, ne ide u Skupštinu i neprofitabilni sektor, već da novac damo u tvornice i one projekte koji omogućavaju upošljavanje ljudi. Jedno vrijeme bismo morali stegnuti remen, smanjiti proračunski deficit i pričekati povoljnije uvjete. **Aleksandar Vučić**, glavni tajnik SRS-a, Blic News, 7. srpnja

Dujizmi

- ✓ *Dok nemamo ništa, zadovoljni bismo bili sa svim;*
- ✓ *Dok budemo na repu Europe, svi će nas vući za nos;*
- ✓ *Ako pažljivije poslušate riječi Šešelja, vidjet ćete da gubi glasove;*
- ✓ *U nas se toliko gradi, da se narod preko noći našao na ulicama.*

Dujo Runje

Lokalni izbori

Teorija i praksa

Odmah nakon rezultata drugog izbornog kruga za predsjednika Srbije, u kojem je pobijedio Boris Tadić, predsjednik Skupštine Srbije Predrag Marković je, kako bi sve bilo u roku, brže-bolje najavio da će raspisati pokrajinske i lokalne izbore za 12. ili vjerojatnije 19. rujna.

Po novom Zakonu gradonačelnici se biraju većinskim izbornim sustavom, to jest direktnim glasovima birača, dok se, pak, vijećnici biraju po proporcionalnom sustavu s lista političkih stranaka koje sudjeluju na izborima. To znači da ćemo glasovati jednim mješovitim sustavom, a građanima je ostavljeno da odgovore na zašto je to tako!

Većinski izborni sustav je odlika starih i stabilnih demokracija, gdje je najvažnija osobna karizma da bi netko pobijedio u svom izbornom okrugu, a manje značajno kojoj političkoj stranci pripada. To znači da se od gradonačelnika s velikim ovlastima i očekuje da ispunjava volju i političke želje svih građana i mora biti osoba od općeg i najvećeg povjerenja.

Proporcionalni izborni sustav, po kojem će se birati zastupnici Skupštine Vojvodine i svi vijećnici općina u Srbiji uvijek ide na ruku velikim i jakim političkim strankama i koalicijama. A tu je i problem: kako unutar koalicija sačinjenih od više političkih stranaka odrediti koliko će tko imati mandata, osim ako se ne računa prostom matematikom Dohntovog sistema. A tad mali koalicijski partneri mogu ostati i bez ijednog vijećnika ili zastupnika što dakako ne bi bilo u redu, pogotovu kad se radi o malim manjinskim zajednicama ili stranci. Ovi su zato prepušteni borbi za takve koalicijske sporazume koji bi im garantirali broj vijećnika ili zastupnika razmjerno broju glasova koje bi dobili na izborima u Vojvodini odnosno u pojedinim izbornim jedinicama. Znači, korigiranjem čistog Dohntovog sistema prostog količnika čija veličina daje i broj zastupnika ili vijećnika. To bi bila prava nova politika pravičnosti prema manjinama za čija

I pokraj dva izborna sustava, direktnog za gradonačelnike proporcionalnog za zastupnike i vijećnike,

Piše: Milivoj Prčić

nadajmo se pronalaženju političkog kompromisa, dakako izabranih, koji će zadovoljiti volju većine građana i pokazati da i mlada demokracija može biti pravična i jednakomjerna, a time i legitimna

puna prava se založio novi predsjednik Srbije u svom inauguracijskom govoru pred svijetom.

Dakako, ukoliko ima previše političkih stranaka koje kandidiraju svoje članove, tada se proporcionalni sustav, via facti pretvara u većinski i gubi svoju bit, koja je, nanovo spomenuto, i kod proporcionalnog sustava odlika starih i stabilnih demokracija, koje imaju nekolicinu velikih stranaka, obično jednu iz centra i po jednu umjereno lijevu i umjereno desnu, i to je sve za izbore.

Kao mlada i nestabilna demokracija, mi nemamo, čast iznimkama, osobe s posebnom karizmom za većinske direktne izbore za gradonačelnika s velikim zakonskim ovlastima i većinski direktni sustav se lako može pretvoriti u stranački izbor najjače stranke ili koalicije.

Jednako tako, zbog usitnjenosti i brojnosti stranaka, proporcionalni Donthov sistem se gotovo sigurno u Vojvodini, a i u Subotici, kao maloj Vojvodini po broju manjina i nacionalnom sastavu stanovništva, pretvara u većinsku borbu između jedne ili dvije stranke protiv jedne ili dvije koalicije, koje će pak teško među sobom izdijeliti mandate. A teorijski, trebalo bi da to budu izbori za jake osobe, opće prihvaćene – za gradonačelnika, a pravični za sve nacionalne manjine pokraj većinskog naroda – za zastupnike Vojvodine i vijećnike svih općina u cijeloj Srbiji.

Nadajmo se da će u praksi biti pronađen nekakav prirodni kompromis za takova rješenja koja će omogućiti izbor prave osobe za gradonačelnika, zastupnike i vijećnike, po dva izborna sustava i, barem po volji većine građana. A to je tada demokracija.

I ne zaboraviti da je bit demokracije u institucijama i proceduri. Uvijek! Kao i da je legalno tada legitimno, kada je u interesu sveukupnog stanovništva države.

Autor je diplomirani pravnik i odvjetnik iz Subotice

Inauguriran predsjednik Srbije Boris Tadić

Na putu nacionalne integracije i priključivanja Europskoj Uniji

Bit ću predsjednik svih građana, obećao je predsjednik Republike Srbije Boris Tadić
Tadić je izrazio uvjerenje da će za njegova mandata, koji neće biti lak i kojeg će obilježiti namjere da se Srbija priključi Europskoj Uniji, Srbija znati razumjeti državne i nacionalne prioritete*

Piše: Jasminka Dulić

Boris Tadić i Predrag Marković

Bit ću predsjednik svih građana, obećao je predsjednik Republike Srbije *Boris Tadić*, u inauguracijskom govoru održanom u nedjelju, nakon što je položio prisegu o preuzimanju najviše državne dužnosti na pet godina. Tadić je izrazio uvjerenje da će za njegova mandata, koji neće biti lak i kojeg će karakterizirati namjere da se Srbija priključi Europskoj Uniji, Srbija znati razumjeti državne i nacionalne prioritete i da će se proces institucionalizacije društva zaokružiti.

Predstavnici četrdesetak zemalja nazočili su primopredaji dužnosti i inauguracijskom govoru Borisa Tadića u zgradi Predsjedništva, među njima: izaslanstva SAD-a, Rusije, NATO-a i EU, zatim glavni tajnik Vijeća Europe *Walter Schwimmer*, koordinator Pakta za stabilnost *Erhard Busek*, mnogi ministri vanjskih poslova, među ko-

Drago Pilsel u razgovoru za »Hrvatsku riječ« o svom komentaru u riječkom »Novom listu«

Mesiću, ne idi u Beograd!

Iziritiran izjavama koje je Boris Tadić dao za njemački »Der Spiegel«, Pilsel je novog srbijanskog predsjednika pozvao da se izjasni – je li ili nije nastavljatelj politike Vojislava Šešelja

Razgovor vodio: Davor Marko

Drago Pilsel

Njegove poruke podigle su prašinu. U redovitom komentaru za riječki »Novi list« novinar *Drago Pilsel* poručio je hrvatskome predsjedniku *Stjepanu Mesiću* da ne ide u Beograd na svečanost inauguracije novog srbijanskog predsjednika *Borisa Tadića*. Nakon inter-

vjuva koji je Tadić dao njemačkom »Der Spiegelu« Pilsel mu, između ostalog, zamjera izjednačavanje *Miloševićeve*, *Tuđmanove* i *Izetbegovićeve* krivice za rat u bivšoj Jugoslaviji, tvrdnju da je *Vojislav Koštunica* učinio sve kako bi se uhitili ratni zločinci, a posebno zakazivanje inauguracije na dan kada se u Potočarima ukopava još preko tri stotine žrtava. Pilsel kaže da iz Tadićevih izjava progovara neprihvatljiv govor.

Drago Pilsel je jedan od prvih neovisnih novinara u Hrvatskoj, potječe iz ustaške obitelji, odrastao je u Argentini, sudionik u Folklandskom ratu, vratio se devedesetih u Hrvatsku da se bori za istinu. Teolog, su-

osnivač Helsinškog odbora za ljudska prava u Hrvatskoj, jedan je od najžešćih kritičara HDZ-ovog režima. »Volio bih imati priliku kao novinar intervjuirati gospodina Tadića, da ga osobno pitam i da se razuvjerim da nije on nastavljatelj politike Vojislava Šešelja. Jednostavno, decibeli tih političkih poruka su preglasni. Ja mislim da, ako itko mora biti glasan, žrtve moraju biti glasne, njima se mora dati riječ. Mislim da poruke g. Tadića usutkavaju one koji su zaista sad na potezu, a to su, recimo, majke Srebrenice«, rekao je Pilsel za TV B92.

U razgovoru za »Hrvatsku riječ« Pilsel je pojasnio svoje stavove.

U vašem komentaru riječkom »Novom listu« sugerirali ste predsjedniku Mesiću da nipošto ne dolazi na inauguraciju Borisa Tadića u Beograd. Koji su motivi da napišete takvo što?

Nekoliko je razloga. Najvažniji je da je trebalo pokazati pijetet prema ljudima okupljenima u Srebrenici. Ne znam što je Tadić želio postići time što je svoju inau-

jima i hrvatski ministar *Miomir Žužul*, izaslanstva svih zemalja regije, dužnosnici Srbije i Crne Gore, te Republike Crne Gore, patrijarh SPC *Pavle* i predstavnici vjerskih zajednica.

NADOKNADITI IZGUBLJENO: Dvogodišnja predsjednička kriza u Srbiji ovim

je završila, a predsjednik Tadić obećao je da će učiniti sve da se osigura politička stabilnost nesmetanom komunikacijom između tri institucije – Skupštine, Vlade i predsjednika – koje čine temelj političke stabilnosti. Politička je pak stabilnost pretpostavka gospodarskog razvoja i boljeg

života svih građana, što je pitanje svih pitanja danas u Srbiji, rekao je Tadić.

Inauguracija je protekla u izuzetno svečanom ozračju, uz intoniranje neka - dašnje himne Bože pravde na početku i Vostani Serbio na kraju, označavajući da za novog predsjednika usmjerenost europ-

guraciju stavio na dan na koji se sjećamo genocida u Srebrenici. Svojim nedolaskom u Beograd Mesić je pokazao poštovanje prema srebreničkim žrtvama. Drugi je važan razlog taj što je Tadić izrekao nekoliko neprihvatljivih teza u intervjuu za »Der Spiegel«. U prvom redu to, da su Milošević, Tuđman i Izetbegović podjednako odgovorni za rat. Zatim, da nije bilo kažnjavanja ustaša nakon Drugog svjetskoga rata. A što su bili »marševi smrti« ili tzv. »križni putovi«? U mojoj je obitelji dvoje ustaša ubijeno bez suda, a ne znamo ni gdje im je grob. Slažem se da bi bilo bolje da Pavelić nije kukavički pobjegao ostavivši narod na cjedilu. Ne bi bilo toliko kr-
vi.

►»Na kraju Mesić nije došao. Ispalo je da Vas je poslušao. Političar, i to prvi u zemlji, poslušao je novinara, komentatora – kakvog li izraza demokratičnosti! Je li Hrvatska baš toliko puno ispred Srbije?!« Otprilike ovako je glasio komentar *Ljubomira Živkova*, kolumnista iz beogradskog tjednika »Vreme«. **Kako to komentirate?**

Nisam jedini koji je predsjedniku Mesiću poručio da ostane doma, ali sam bio prvi koji je to objavio. Predsjednik i ja imamo srdačan odnos od vremena kada je izašao iz HDZ-a i kada je sudjelovao u nekoliko akcija Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava čiji sam suosnivač. Dakle, ovako ili onako, znamo se jedno desetak

godina. Ja ne mislim da je bilo ključno ono što sam napisao – da ne ide u Beograd. To je bilo pitanje zdravog razuma i jasne političke mudrosti. Mesić ima i jedno i drugo i zato je u Beograd poslan naš šef diplomatije.

►Tadiću zamjerate što izjednačava ratnu krivicu Miloševića, Tuđmana i Izetbegovića. Što vam je tu konkretno zasmetalo?

Najkonkretnije mi je zasmetalo izjednačavanje Miloševića i Izetbegovića. Što se Tuđmana tiče, smatram da je zakr-
vao ruke u BiH i da je točno to da je BiH pokušao podijeliti s Miloševićem. Stoga, nije mala Tuđmanova krivica, ali je Milošević ipak – otac rata.

►Vaša tvrdnja u komentaru, da je Tadić na neki način nasljednik politike Vojislava Šešelja, pomalo čudi. Kako to da shvate Hrvati u Vojvodini koji su Borisu Tadiću, vjerojatno bez iznimke, pružili podršku?

Nisam rekao da Tadić nije bolji od Niko-
lića. Prepoznam i ja stanovitu proeurop-
sku orijentaciju novoga predsjednika. Ali je Tadić poručio Albancima na Kosovu ono isto što im poručuju Šešeljevi radikali: da neće biti neovisni. To je blesavo. Albanci su ujedinjeni kao beton i nema te snage koja će ih natjerati da odustanu od svoje, kakve god da bude, administracije. Oni kažu: nikad više pod Srbima i nikada više u Srbiji.

►Dosta polemike izazvalo je i podudaranje datuma inauguracije novog predsjednika Srbije s komemoracijom u Srebrenici. Tadić je rekao da nije on isplanirao datum, a kao argument da suosjeća, i uz ispriku, rekao je da su istoga dana ustaše ubile njegovog djeda. Dovoljan argument ili povod za novu kritiku ili komentar?

To da su mu ustaše ubile djeda, nema nikakve veze s njegovom moralnom odgovornošću za stradanje Bošnjaka jer su Srebreničani bili napadnuti od bosanskih Srba, ali i od vojske iz Srbije. Ako predsjednik ne može odrediti datum ustoličenja, onda je to razlog više da predsjednik Mesić sačuva dostojanstvo institucije predsjednika RH i da se ne spušta na nje-
mu neprihvatljivu razinu jer, inače, sugovornik Mesića nije Tadić već predsjednik SiCG Marović.

►»Vrijeme je da žrtve dobiju riječ...«, jedna je od stvari, vrlo bitnih, u vašem komentaru. Kada će se to desiti? Može li se konačno čuti kompletna istina?

Radio i TV B92 već duže vrijeme nešto pokušavaju u vezi tog pitanja. Trebaju nam komisije za istinu i pomirenje po uzoru na one u Južnoj Africi, Čileu i Argentini. Povjesničari moraju napisati povijest, ali psiholozi, sociolozi i duhovnici, kao i novinari, moraju se potruditi u centar pažnje dovesti žrtve rata.

skim integracijama ne podrazumijeva odricanje od vlastitog nacionalnog identiteta i interesa. Naime, Srbija je jedina zemlja od svih bivših republika SFRJ, koja nema svoju nacionalnu himnu, već se još uvijek pjeva himna SFRJ »Hej Slaveni«, a koristiti se još uvijek i onaj »stari« grb s petokrakom. Ovim je data naznaka ozbiljne namjere da se konačno donese novi Ustav kojim se će se definirati i državna znamenja. **PROBLEMI REGIONA:** Tadić je rekao da je Srbiji potrebna sloga, napredak i razumijevanje kako bi se krupnim koracima nadoknadilo izgubljeni i da se ostvari za-

Patrijarh Pavle, Vojislav Koštunica i Svtozar Marović

početi posao integracije u Europsku Uniju, gdje će i Srbi koji žive izvan Srbije, u susjednim zemljama, ostvariti kulturno i ekonomsko ujedinjenje, te da će se i dalje razvijati posebni odnosi s Republikom Srpskom zasnovani na Daytonskom sporazumu, a da će nastojati i da se sve izbjeglice vrate u Republiku Hrvatsku.

Glede onih građana Srbije »koji se ne izjašnjavaju kao Srbi« Tadić je poručio da želi da se osjećaju ravnopravni u Srbiji.

Sigurnosna izolacija Srbije problem je cijelog regiona, a suočavanje sa zločinima u vlastitom narodu preduvjet je suradnje i suživota sa susjednim zemljama, rekao je Tadić na kraju svog govora. Pohvalio je hrabro izvješće čelništva Republike Srp-

ske o zločinima u Srebrenici, rekavši da je to primjer kako istini treba gledati u oči jer se »samo tako čuva sjećanje na Jasenovac, Jadovno, Skelane, Goraždevac i sva druga stratišta.«

Sjenu na cijeli događaj, osim pojavljivanja radikala u bijelim majicama s likom *Vojislava Šešelja* prigodom polaganja prisege predsjednika, bacila je i činjenica da se istodobno s inauguracijom predsjednika u susjednoj Bosni i Hercegovini obilježavala deveta godišnjica tragedije u Srebrenici, gdje je u Potočarima ukopano još 338 identificiranih žrtava, te da su mnogi dužnosnici iz RS-a u državnim i entitetskim organima vlasti tog dana bili na inauguraciji u Beogradu.

■

Miomir Žužul, ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske

Za dobre odnose uvijek je potrebno dvoje

U ime Republike Hrvatske inauguraciji je nazočio ministar vanjskih poslova Miomir Žužul koji je u Beogradu u razgovoru s novinarima hrvatskih medija, kazao da je nedjeljna svečana inauguracija predsjednika Srbije pokazala namjeru Srbije da krene drugim putem, putem uključivanja u europske integracije, te da se u Hrvatskoj vjeruje da će to biti i ostvareno. »Neke izjave koje su ranije davane i u tijeku kampanje, nisu se ni na koji način mogle danas prepoznati. Istaknuta je i želja s ove strane za dobrim odnosima u regiji, a moj dolazak u ime Republike Hrvatske pokazuje našu spremnost za gradnju dobrih i otvorenih odnosa. Za dobre odnose, kao što je poznato, uvijek je potrebno dvoje – mi smo na to spremni, a vjerujemo da će biti spremnosti i s druge strane«, kazao je ministar Žužul.

Hrvatska država, dodao je ministar Žužul, bila je predstavljena na adekvatnom nivou, nivou ministara vanjskih poslova, kako je to i dogovoreno s predsjednikom *Stjepanom Mesićem* i premijerom *Ivom Sanaderom*.

Na svečanosti preuzimanja dužnosti novog predsjednika ministar Žužul, predstojnik Ureda predsjednika *Davor Božinović* i veleposlanik RH u Beogradu *Tonči Staničić* susreli su se i s predsjednikom Državne Zajednice Srbije i Crne Gore *Svetozarom Marovićem*, ministrom vanjskih poslova *Vukom Draškovićem* i srbijanskim premijerom *Vojislavom Koštunicom* te drugim europskim ministrima.

■

Sjednica Izvršnog odbora HNV-a

Podrška širenju medijskog prostora

*Odobreno sufinanciranje TV emisija na hrvatskom jeziku na dvjema subotičkim televizijama **

IO HNV-a nije dao prednost niti jednoj od kandidatkinja za glavnog urednika

Programa na hrvatskom jeziku Radio Subotice

Izvršni odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća podržao je zahtjev Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« za sufinanciranjem dvije televizijske emisije na hrvatskom jeziku, koje se po jednom tjedno emitiraju na subotičkim lokalnim TV stanicama – K23 i YU ECO. Budući da NIU »Hrvatska riječ« iz pokrajinskog proračuna za sada dobiva sredstva jedino za izdavanje istoimenog tjednika, za ostale aktivnosti ove Ustanove neophodni su drugi izvori, pa je Izvršni odbor HNV-a procijenio da je prisustvo hrvatskog jezika na elektronskim medijima od izuzetnog značaja, te da se za tu namjenu iz proračuna HNV-a mogu izdvojiti sredstva za honorare novinara koji proizvode taj program.

Sjednica Izvršnog odbora HNV-a održana je u Uredu HNV-a 12. srpnja, a prisustvovali su joj, osim predsjednika *Laze Vojnić Hajduka*, član zadužen za obrazovanje *Dujo Runje* i za informiranje i službenu uporabu jezika *Tomislav Žigmanov*, kao i predsjednik te potpredsjednik HNV-a *mr. Josip Ivanović* i *Branko Horvat*.

dalje ostaje otvoreno pitanje profesionalnog stava prema predstavama na hrvatskom jeziku. Budući da je hrvatski jezik u Općini Subotica u službenoj uporabi, i da je Statutom Dječjeg kazališta moguće udovoljiti zahtjevu za hrvatskom predstavom, od Skupštine općine ponovno se traži da se ovaj zahtjev i priloženi plan razmotre i njihova realizacija podrži.

Razmatran je i zahtjev Upravnog odbora Radio Subotice, u kojem se od HNV-a traži da se izjasni o jednom od dva kandidata koja su se prijavila na natječaj za glavnog i

kođer je konstatirao da u hrvatskoj zajednici nisu profilirani kadrovi u informativnoj sferi, te da se osjeća deficitarnost izvršitelja s radnim iskustvom. Nakon temeljne analize ovoga pitanja, Izvršni odbor HNV-a je donio odluku da neće dati prednost niti jednoj od kandidatkinja te da predlaže Upravnom odboru Radio Subotice da konačnu odluku donese uvažavajući mišljenje redakcije Programa na hrvatskom jeziku Radio Subotice.

SVEUČILIŠTE, PRVACI, SIMBOLI: Članovi Izvršnog odbora HNV-a razmatra-

Konstituiran Odjel HNV-a za informiranje

Andrija Anišić imenovan ravnateljem

Održavanjem prve sjednice Odjela HNV-a za informiranje, u ponedjeljak je konstituirano još jedno tijelo Vijeća. Za ravnatelja Odjela imenovan je župnik iz Subotice *Andrija Anišić*, a za članove *Mirko Sebić* i *Marko Kljajić* iz Petrovaradina, *Zlatko Gorjanac* iz Bačkog Brijega, te *Dušica Dulić*, *Josip Stantić*, *Ervin Čeliković* i *Zvonimir Perušić* iz Subotice. Na sjednici je usvojen Poslovnik o radu Odjela.

Ciljevi i zadaće Odjela za informiranje su sprovesti svih odrednica definiranih Statutom HNV-a, izvršenje odluka i zaključaka Vijeća i Izvršnog odbora HNV-a koji su povjereni Odjelu, i informiranje Izvršnog odbora HNV-a i Vijeća o izvršenju povjerenih poslova, kada Vijeće i IO HNV-a to zatraži.

DJEČJE KAZALIŠTE: Na sjednici je podržana inicijativa za institucionalno rješenje pitanja predstava na hrvatskom jeziku u okviru Dječjeg kazališta u Subotici. Naime, Izvršni odbor HNV-a je prošle godine tražio podršku Skupštine općine Subotica za uvođenje predstava na hrvatskom jeziku u Dječjem kazalištu, a budući da su očekivanja samo djelomično ispunjena, i

odgovornog urednika Programa na hrvatskom jeziku. Uz konstataciju da obje kandidatkinje – novinarka Hrvatske riječi *Ja-sminka Dulić* i službena prevoditeljica za hrvatski jezik u SO Subotica *Ljiljana Dulić* – zadovoljavaju formalne uvjete natječaja, Izvršni odbor HNV-a je jednoglasno potvrdio osobiti značaj i važnost takvog djelatnika u hrvatskoj zajednici. Ta -

li su i koncept multietničkog sveučilišta u Subotici, na kojem bi visoko obrazovanje na hrvatskom jeziku stjecali učitelji, odgojatelji, i profesori hrvatskog jezika, književnosti i povijesti, a prihvaćena je i informacija o ovogodišnjem upisu prvaka u odjele na hrvatskom jeziku, kao i informacija o korištenju najnužnijih knjiga i udžbenika za razrednu nastavu na hrvatskom jeziku te učenje materinskog jezika s elementima nacionalne kulture, koje je ponudila »Školska knjiga« iz Zagreba.

Na sjednici je bilo riječi i o pripremi materijala glede rješavanja i usvajanja simbola HNV-a, čime se zapravo započinju konzultacije i prikupljanje prijedloga za spomenute simbole.

Razmotrena je također i odluka Skupštine AP Vojvodine o prijenosu osnivačkih prava nad NIU Hrvatska riječ na Hrvatsko nacionalno vijeće, kojom se preciziraju daljnje aktivnosti u svezi okončanja toga procesa.

Članovi Izvršnog odbora HNV-a su, uz sve ovo, usvojili i izmjenu odluke o imenovanju pojedinih članova radnih tijela Vijeća, zatim donijeli odluku o nadoknadi putnih troškova i naknada troškova za rad u radnim tijelima Vijeća, odlučili o stimuliranju stipendijama studija iz hrvatske grupe predmeta, te imenovali *Mariju Mandić* za šeficu Ureda HNV-a.

Z. P.

Obilježavanje 100. obljetnice Karmela u Somboru

Baština za budućnost

Održana brojna predavanja o životu karmelićana u Somboru

Piše: Željka Vukov

Sudionici znanstvenog skupa

U organizaciji Hrvatske karmelske provincije sv. o. Josipa i Instituta za kršćansku duhovnost KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, organiziran je Međunarodni znanstveni simpozij »Baština za budućnost« prigodom 100. obljetnice Karmela u Somboru (1904. -2004.).

Ovaj simpozij održan je u Hrvatskom domu u Somboru, 13. i 14. srpnja.

POVIJEST KARMELSKOG SAMOSTANA: Karmelićanski samostan u Somboru slavi svoju stotu obljetnicu osnutka i djelovanja. Kamen temeljac Karmelićanskog samostana u Somboru postavljen je 4. srpnja 1904. godine. Dvadesetog kolovoza 1904. kanonski je ustanovljena zajednica karmelićana u Somboru, a 14. svibnja 1905. godine, samostan je bio sagrađen, useljen i uspostavljena je klauzura pod zaštitom sv. Josipa. U njemu je počelo živjeti pet redovnika: Mađar provincijal i vikar, poglavar samostana u Somboru, *otac Stjepan od svete Terezije Šoš*, Austrijanac za njemački jezik *otac Apulinar od sv. Josipa*, Hrvat, za hrvatski jezik *otac Gerard Tomo Stantić od svetoga Stjepana kralja* i još dva časna brata, ne svećenika, Mađar *brat Matija od uznesenja Marijina*. On je

kuhao i kasnije je bio sakristan, a drugi koji je govorio hrvatskim jezikom *brat Josip od Blažene Djevice Marije*, bio je vratar. To su prvih pet karmelićana, koji su počeli živjeti u novoosnovanom karmelićanskom samostanu. U jesen 1905. godine samostan se povećava i zajednica broji već petnaest redovnika. Od 1905. do 1925. godine u karmelićanskom samostanu u Somboru djeluje Filozofsko i teološko učilište karmelićanskih bogoslova koji se tu osposobljavaju za svećenički red i svoj pastoral

na području gdje ih poslušnost bude posla - la. Tako je bilo do 1925. godine, kada zbog granice i ratnih prilika prestaje Filozofsko-teološko učilište, ali tada Somborac, Hrvat, *pater Ambrozije Bašić od Uznesenja Marijina na nebo*, osniva prvo dječjačko sjemenište za sedamnaest đaka Hrvata i drugih narodnosti koji se kao dječaci okupljaju u samostanu, tu žive, a idu u vanjsku, gradsku gimnaziju u Somboru. Žive u samostanu, mole, studiraju i opredjeljuju se za Karmel i to je bilo proročansko, vidovito djelovanje oca Ambrozija, koji je to una - prijed vidio i stvorio da se Karmelićanska provincija počela razvijati mladim podmlatkom. Drugi svjetski rat je to pomeo, ali karmelićani u Somboru su imali sjeme - ništarce koji su postali bogoslovi na svjetskim učilištima, gdje su se osposobljavali za Filozofsko-teološki fakultet i tada su se vraćali nakon drugog svjetskog rata, ponovno u Sombor. Godine 1958. s prvih pet redovnika i deset sjemeništara odlaze iz Sombora u Zagreb gdje se ustanovljuje u Remetama novi samostan a kasnije taj samostan postaje sjedište provincije koji se sada zove Hrvatska karmelska provincija sv. Oca Josipa sa sjedištem u Zagrebu. Ovog trenutka Hrvatska karmelska provincija broji samostane: Sombor, Zagreb-Remete, Split-Kamen Šine, Krk, Buško blato u Bosni i Hercegovini i samostan u Sofiji u Bugarskoj.

»S ovih prostora imamo dosta redovnika koji su tu rođeni, a postali su karmelićani.

Uzvanici simpozija

Gosti na otvaranju ovog skupu bili su: vršiteljica dužnosti predsjednika Skupštine Općine Sombor Marta Horvat Odri, vijećnik i predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Milan Stepanović, tajnik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Milan Vojnović, arhijerejski protonamjesnik pravoslavne Crkve u Somboru Đorđe Đurić, pročelnik katedre ekumenske teologije Katoličkog bogoslovnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu i prodekan KBF-a prof. dr. Ivan Karlić, generalni vikar Karmelićanskog reda o. Zdenko Križić, generalni definitor i član vrhovne uprave Karmelskoga reda pater Luigi Gaetani, predstavnik Hrvatske unije s. Nevenka Gadža, predstavnik vrhovne uprave sestara Milosrdnica s. Blandina, te predstavnik školskih sestara Franjevkama Krista Kralja iz Zemuna s. Zora. Prisutni su bili i predstavnici Hrvatskog kulturno umjetničkog društva »Vladimir Nazor«, Mađarskog kulturno umjetničkog društva, Njemačkog kulturno umjetničkog društva, »Bunjevačkog kola« iz Sombora, predstavnici medija iz Sombora i Subotice, te drugi gosti. ■

Za sada imamo devet živih karmelićana iz Bačke i Banata. Osim toga imamo tri klauzurne redovnice karmelićanke iz Bačke, to su *s. Lidija Bakula*, koja je karmelićanka u Karmelu Kloštor Ivanić u Hrvatskoj *s. Ljilja* iz Sonte koja je karmelićanka u Đakovačkoj Breznici i *s. Marta* koja je rodom iz Sombora, a sada je u Karmelu u Pečuhu. Imamo i sjemeništaraca i mladića koji se i sada interesiraju za nas, žele biti karmelićani i to je naša budućnost. Zato je i naslov ovog simpozija 'Baština za budućnost', kaže za Hrvatsku riječ, *mr. otac Mato Miloš* iz Karmelićanskog samostana u Somboru.

Kao i na samom početku i sada u Karmelićanskom samostanu u Somboru ima pet karmelićana. Kako nam je rekao o. Mato Miloš provincija planira samostan u Somboru restrukturirati kako bi tu možda ponovno nastao novicijat i vratili se mladi

karmelićani. Karmel djeluje ovdje sa svojom mogućnošću duhovnih vježbi za mlade, za odrasle, laike, redovnike, redovnice, svećenike gdje imaju tako uređen samostan da su u mogućnosti primiti sedam osoba u isto vrijeme. Imaju sve propratne objekte kao što je vlastita kapela, vlastita dvorana s knjižnicom. Imaju i prekrasan vrt gdje se može zaista odmarati.

PREDAVANJA: Nakon otvaranja skupa i pozdravnih riječi *dr. sc. Ivana Karlića*, o somborskom Karmelu i njemačkoj narodnosti, na njemačkom jeziku je govorio

župnik iz Apatina i Odžaka *vlč. Jakob Pfeifer*. O somborskom Karmelu i mađarskoj narodnosti govorio je *o. Bernardin Vizmeg* iz Sombora, a o hrvatskoj narodnosti *dr. Andrija Kopilović* iz Subotice.

Tijekom drugog dana simpozija održana su brojna predavanja tijekom cijeloga dana. Na temu – Povijest nastanka Karmela u Somboru govorio je *dr. Ante Sekulić* iz Zagreba, o proslavama Gospe Karmelske u Somboru *o. Vjerneslav Mihtec* također iz Zagreba, a o somborskom Karmelu u dokumentima Generalne kurije u Rimu do 1922. godine govorio je *mr. Zdenko Križić* iz Rima. Pastoralno djelovanje karmelićana u Somboru bila je druga tema *dr. Ante Sekulića*. O statistici somborskog Karmela je govorio *mr. Dario Tokić* iz Zagreba, a o arhitekturi i slikarstvu Karmelske crkve i samostanu izlagao je *mr. Bela Duranci*. O glazbenom fundusu i kulturološkim događanjima govorio je *dr. Đurka Tabori*, o knjižnici somborskog Karmela *mons. Stjepan Beretić*, o značajnim likovima somborskog Karmela izlagao je *mr. Mato Miloš*. Na temu Karmelski Treći red u Somboru i bratovština sv. Škapulara izlagao je *dr. Gábor Barana* iz Budimpešte. Molitvenik »Radost duše« u svom vremenu i prostoru, bila je tema koju je obradio *dr. sc. Vladimir Dugalić* iz Đakova. Na temu, Sluga Božji otac Tomo Gerard Stantić govorio je predavač iz Zagreba *dr. Franjo Podgorelec*, o zajedničkom obilježjima i specifičnim naglascima duhovnosti istočnokršćanskog monaštva i karmelske duhovnosti govorio je episkop *dr. Irinej Bulović*, a o ekumensko-dijaloškoj dimenziji Karmela u Somboru govorio je *dr. Jure Zečević* iz Zagreba. Posljednje predavanje bilo je na temu Aktualna situacija i duhovno-pastoralne perspektive, o čemu je govorio *dr. Jakov Mamić* iz Zagreba.

Karmelićanska crkva u Somboru

Dr. sc. Milana Černelić, etnologinja

Etnološki tragovi bačkih Bunjevaca

Pitanje hrvatske nacionalne pripadnosti Bunjevaca kao etničke grupe nije nikad bilo sporno.

*Jedina je razlika što se pitanje podrijetla primorskih i ličkih Bunjevaca nikada nije postavljalo, za razliku od bačkih Bunjevaca, kojima su neki pisci u Vojvodini nastojali osporiti pripadnost hrvatskom narodu * U svom istraživanju podrazumijevala sam da su Bunjevci Hrvati i uopće to nisam nastojala dokazati, nego jednostavno utvrditi gdje bi se moglo naći njihovo kulturno ishodište**

Tragovi kulturnih elemenata vode nas sve do albanske granice

Razgovor vodila: Jasminka Dulić

Doc. dr. sc. Milana Černelić voditeljica je Katedre za nacionalnu etnologiju Odsjeka za etnologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a njezina istraživanja su posebice vezana uz hrvatsku etničku grupu – Bunjevci, pitanja njihove etnogeneze i načina oblikovanja njihovog kulturnog i etničkog identiteta. Uže područje interesa jesu pojave iz duhovne i društvene kulture, običaji i život u zadrugama, te problemi etničkih grupa.

Rođena je u Osijeku, ali je djetinjstvo i ranu mladost provela u Vojvodini, u Bezdanu. U Somboru je završila Gimnaziju a studij etnologije te engleskog jezika i književnosti u Zagrebu. Već kao studentica počela je obilaziti salaše u Somboru, Subotici i okolici istražujući temu obiteljskih zadruga, a u diplomskom radu bavila se temom godišnjih vatri kod Bunjevaca i Šokaca.

Kasnije je nastavila prikupljati podatke o svadbenim običajima, o čemu je objavila knjigu pod nazivom »Uloge i nazivi odabranih svatova u Bunjevaca«.

HR: Što Vas je motiviralo da se opredijelite za istraživanje običaja i etnogeneze Bunjevaca?

Možda je bio zaslužan obiteljski prijatelj mojih roditelja, odvjetnik *Lajčo Vidaković*, koji je pisao, nešto i objavljivao o bačkim Bunjercima, premda sâm nije bio etnolog. On me je na to potaknuo, mogla sam se baviti i Šokcima jer su mi i oni bili blizu u Bačkom Brijegu i Monoštoru. Po mami sam i sama lička Bunjevka, što je bio dodatni poticaj.

HR: Kako se Bunjevci definiraju u etnologiji?

Oni su etnička grupa koja se na temelju pojedinih specifičnosti formirala tijekom povijesti. Primorsko-lički, dalmatinski i podunavski Bunjevci su tri ogranka bunjevačke etničke grupe, a termin Bunjevac se spominje i u matičnim područjima s kojih su se Bunjevci raselili prema zapadu i sjeveru. Raseljavali su se najintenzivnije od 17. stoljeća. Kao najkompaktnija grupa očuvali su se u Bačkoj, možda upravo zbog činjenice što su stoljećima živjeli među drugim

narodima, a kao prepoznatljive zajednice obitavaju i u nekim područjima Primorja i Like.

HR: Postoji li još primjera takvih subetničkih grupa unutar hrvatskog naroda?

Ima dosta primjera subetničkih grupa po raznim krajevima Hrvatske, koji se ističu u svojoj sredini po određenim specifičnostima i tako se na neki način odvajaju od ostalog stanovništva. Takva grupa su i Šokci, ali ima i drugih, raznih grupa, na primjer u Istri su to *Bezjaci*, *Čići*, *Vlahi*, istrovenetsko stanovništvo, crnogorska skupina itd.

HR: O čemu je specifičnost Bunjevaca kao etničke grupe?

Bunjevci su specifični po tome da njih ima na više strana. Pitanje hrvatske nacionalne pripadnosti Bunjevaca kao etničke grupe nije nikad bilo sporno. Jedina je razlika što se pitanje podrijetla primorskih i ličkih Bunjevaca nikada nije postavljalo, za razliku od bačkih Bunjevaca, kojima su neki pisci u Vojvodini nastojali osporiti pripadnost hrvatskom narodu. O tome sam napisala članak pod naslovom »Nastojanja da se bačkim Bunjencima ospori pripadnost hrvatskom narodu«. Pritom sam, na primjeru brojnih članaka u novinama i drugim publikacijama napravila analizu raznovrsnih manipulacija s etničkim nazivom i pripadnošću Bunjevaca i ukazala na tri osnovna oblika manipuliranja, u kojima se iskazuju različita mišljenja o nacionalnosti Bunjevaca:

- Neutraliziranje ove skupine isticanjem njihove posebnosti; Bunjevci nisu ni Hrvati ni Srbi, već su oni četvrto i najmanje plemene istog naroda ili četvrti i najmanji narod Kraljevine SHS.

- Isticanje njihove srodnosti i sa Srbima i s Hrvatima; Bunjevci mogu biti i Srbi i Hrvati, stvar je individualnog odabira kome će se od ova dva naroda (ili dva plemena istoga naroda) prikloniti; to zapravo i nije važno, budući da su i Bunjevci i Srbi i Hrvati dio jedinstvenoga jugoslavenskog naroda.

- Odricanje Bunjencima njihove hrvatske nacionalne pripadnosti tvrdnjom da su Bunjevci zapravo Srbi katoličke vjere.

HR: Proučavali ste i etničke promjene u Vojvodini, koji su rezultati ovih proučavanja?

Baveći se etničkim promjenama u Vojvodini tijekom 20. stoljeća, na temelju statističkih podataka i demografskih prilika pokazivala sam kako se smanjivao broj Hrvata i kako to baš i nije slučajno. Tome su svakako doprinijeli i različiti vidovi manipuliranja njihovim nacionalnim identite-

tom, kako u svakodnevnom, tako i u znanstvenom diskursu. Jedan od nositelja tumačenja o Bunjencima kao Srbima katoličke vjere, uz pojedine povjesničare, bio je etnolog *Jovan Erdeljanović*, koji je djelovao pri Matici srpskoj u Novom Sadu. Uz to treba spomenuti i kolonizacije primjetne već od osnutka Kraljevine Jugoslavije i dalje kroz 20. stoljeće.

tom nije bio cilj ukazati kojem narodu neki običaj 'pripada', budući da se različite kulture prepliću, nego je cilj bio odrediti područje na kojem su nekada Bunjevci obitali.

Zapadna Hercegovina je rasadište iz kojeg su Bunjevci u 17. stoljeću krenuli prema sjeveru i zapadu, međutim mene je zanimalo što se zbivalo prije toga, do 17. sto-

HR: U doktorskoj disertaciji obrađivali ste temu svadbenih običaja kao izvora za proučavanje etnogeneze bunjevačkih Hrvata. Što se može zaključiti na temelju tih podataka o etnogenezi Bunjevaca?

Proučavanjem etnološke građe, u ovom slučaju svadbenih običaja, na prostoru jugoistočne Europe, što uključuje, osim južnih Slavena, i druge narode, Albance, Grke itd., željela sam utvrditi koji su to kulturni elementi starosjedićkih naroda koji se poklapaju s bunjevačkim, kako bismo otkrili koje je njihovo izvorište. Pri-

jeća: kako su se Bunjevci formirali, u kojim uvjetima i pod kojim utjecajima na tom prostoru. Zanimalo me je mogu li se naći tragovi zajedničkih elemenata u bunjevačkoj tradiciji, odnosno svadbenim običajima, na području jugoistočno od Netretve. Tragovi kulturnih elemenata vode nas sve do albanske granice i dalje prema sjevernoj Grčkoj. To su prostori koje su naseljavali Vlasi, etnička skupina pokretnog romanskog ili romaniziranog stanovništva. Zna se da su se Vlasi, kao stočari, selili prema jadranskom zaleđu, zapadnoj Hercegovini i Dalmaciji u nekoj kasnijoj fazi.

Kulturni elementi koji su postali svojstveni Bunjevcima, pa tako i pojedine pojave vezane za njihove svadbene običaje, ukazuje na doticaje sa vlaškom skupinom i u nekoj ranijoj fazi.

HR: Znači li to da Bunjevci vode podrijetlo od etničke skupine Vlaha?

Ne mora značiti. Možda su Bunjevci asimilirali Vlahe jednim dijelom pa su ostali ti tragovi njihovih kulturnih elemenata u bunjevačkim običajima, a ima tih tragova i u šokačkim običajima, ali nije to tako jednostavno utvrditi.

Kao nomadi, stočari, to stanovništvo se selilo. U nekim dijelovima Crne Gore, jugoistočnoj u prvom redu u primorskom dijelu i u širem području takozvane Crvene Hrvatske ima elemenata iz bunjevačkih svadbenih običaja. To zapravo pokazuje da je prije širenja srpske države bilo hrvatskih tragova znatno jugoistočnije. Širenjem srpske države dolazilo je do promjene u etničkom sastavu i do potiskivanja Hrvata pa i do asimilacije vjerojatno, a što se sve događalo to možemo samo pretpostaviti. Ti tragovi su danas ograničeni na Boku Kotorsku, a nekada je to bilo na širem području. Ikavski govor na primjer, bio je prisutan ondje, a kasnije dolazi do pojave ijekavštine i gubljenja ikavice s tih područja. To je jedan od pokazatelja koji govori u prilog tome da je na tom prostoru bilo Hrvata znatno više, a moja je pretpostavka da su ih potiskivali, jer im tragovi vode sve od Neretve do albanske granice. I u Crnoj Go-

ri ima dosta toponima koji ukazuju na bunjevačka prezimena na tom području, što bi trebalo posebno istražiti.

HR: Dosta je prisutno bavljenje etnologijom na amaterski način. U kojoj mjeri je to dobro, a u kojoj ne?

Ukoliko imate pretenzije donositi nekakve zaključke i ako zaključke imate unaprijed stvorene pa ih želite pošto po to potvrditi, onda to naravno nije dobro jer nemate za to argumente i ne poznajete metodologiju koja vodi do utemeljenih zaključaka. Ali dobro je sakupljati podatke, pa čak i ako su

kao na primjer dr. Ante Sekulić, unaprijed stvore zaključak da su Bunjevci prema svemu jedna jedinstvena skupina. Oni i jesu jedinstveni prema svojoj svijesti o pripadnosti toj etničkoj skupini i hrvatskom narodu, ali ipak u etnološkim tragovima se pojavljuju i brojne razlike u tim kulturnim elementima.

S druge strane, Erdeljanović je pokušao nešto drugo dokazati. Budući da je bio školovani etnolog, njegov postupak je bio pravilan, ali je manipulirao činjenicama, na što sam u svojoj disertaciji nastojala ukazati. Očevidno je kako je htio dokazati da su Bunjevci Srbi. Tu je prisutan nesklad između pristupa koji je bio dobar i zaključaka koji su bili unaprijed i tendenciozno postavljeni, te je on onda 'navlačio' te svoje činjenice, u skladu s postavljenim ciljem, na te svoje zaključke. Međutim, činjenice zapravo ne pokazuju ono što je on na kraju zaključio.

Sekulić je tvrdio da ja obožavam Erdeljanovića, što se navodno iščitava iz toga da u svojoj knjizi nisam posebno isticala hrvatstvo Bunjevaca. U svom istraživanju podrazumijevala sam da su Bunjevci Hrvati i uopće to nisam nastojala dokazati, nego jednostavno utvrditi gdje bi se moglo naći njihovo kulturno ishodište. Postojeće razlike u tradicijskom nasljeđu bačkih Bunjevaca ukazuju na njihovu izdiferenciranost još i na prostorima njihovoga nastajanja i oblikovanja u posebnu etničku skupinu prema etnološkim pokazateljima.

HR: Što ste na kraju otkrili, gdje je to kulturno ishodište?

To je područje jugoistočnog dinarsko-jadranskog pojasa, koje se proteže od Neretve pa do jugoistočne Crne Gore, odnosno sve do granice s Albanijom. Na tom prostoru pojavljuju se tragovi kulturnih elemenata, od kojih su pojedini i do danas prisutni u bunjevačkim svadbenim običajima.

HR: O kakvim tragovima se radi, materijalnim ili duhovnim?

Radi se prije svega o tragovima duhovne kulture, koja, iako podložna promjenama, dugo ostaje u svijesti, dok se materijalna kultura brže mijenja, u skladu s raznim vanjskim utjecajima. Te promjene u materijalnoj kulturi prilično su uočljive u nošnji ili arhitekturi. Vi nećete u Bačkoj graditi kamene *bunje*, nego ćete slična skloništa praviti od nekakvog drugog materijala, što je vezano uz podneblje u kojem se nalazite. S druge strane, pojedini nazivi, imena, običaji i drugi elementi duhovne kulture mogu se duže održavati. ■

i manjkavi za pojedini lokalitet, a dobro je da amater-istraživač zatraži stručnu pomoć, uz koju će posao obaviti temeljitije i kvalitetnije. Ako idete u Đurđin, na primjer, ili Tavankut ili Lemeš ispitivati bilo koji običaj, to je korisno. To su novi podaci za taj lokalitet, do tada nepoznati, i mogu biti vrlo korisni za stvaranje sinteza. Kada bismo imali podatke iz različitih mjesta u Bačkoj o bačkim Bunjevcima i napravili sintezu, pokazalo bi se da uz puno zajedničkih elemenata postoje i regionalne razlike. Ja sam ih podijelila u svojoj knjizi na regionalne bunjevačke skupine u okolici Subotice, Sombora, Baje i Budimpešte. Među njima ima dosta razlika, od kojih neke potječu s izvorišnih prostora, pa se mogu iščitavati razlike koje su postojale već na matičnom području.

HR: Zašto su te razlike važne?

Ponekad oni koji nisu školovani etnolozi,

Novi vandalski akt u Sonti

Alkohol, obijest, ili...

U Sonti se u noći između 24. i 25. lipnja zbio i nezapaženo prošao jedan vandalski akt. Ispred OŠ »Ivan Goran Kovačić« srušena je bista ovoga velikana hrvatske književnosti. Slučaj je uredno prijavljen policiji, policija je konstatala da se zbio, no, nema ni slovca o tom u knjizi dežurstava ophodnje u Sonti.

Po riječima direktora škole *Zvonka Tadijana* ovo nije prvi akt nasilja na bisti. Često se i ranije dešavalo, po pravilu noću s petka na subotu, da nepoznati vandali okrenu bistu za 180 stupnjeva. Je li to i ovoga puta pokušano, pa vijak kojim je bista učvršćena za postolje nije izdržao, ili se namjerno išlo korak dalje? Je li rušenje pokušavano i ranije, pa je vijak bio prejak?

Sonta je mirno selo, policijska ophodnja rijetko kad ima posla. Indikativno je da su se slučajevi okretanja biste ponavljali i redovito prijavljivali policiji, no počinitelji, bez obzira na isti objekt i način vandalizma,

nikad nisu otkriveni.

Možda »krivica« biste leži u lokaciji, koja je na putu od lokalne diskoteke do željezničke stanice. Subotom ujutro taj put zna biti prepoznatljiv po razbijenim bocama na cesti, po razbijenoj uličnoj rasvjeti, po išaranim i izgrebanim zidovima željezničke stanice, po problemima koje znaju imati kondukteri u prvom jutarnjem vlaku na relaciji Sonta-Prigrevica. Taj put prolazi i pored prostorija policijske ophodnje u centru Sonte, no, u to vrijeme nitko ne intervenira. A možda bi trebalo. Možda su u pitanju samo obijesni, pijani mladići, možda čak i malodobnici, kod kojih je alkohol podigao razinu adrenalina, pa ne znaju što će sa sobom. O drugom »možda« ne želimo niti razmišljati, ne želimo priznati, dosta nam je repova zla iz prošlih vremena. Više bismo voljeli da policija uradi svoj dio posla.

Ivan Andrašić

Postolje bez poprsja

Protekloga tjedna u Sarajevu

Održan sastanak Glavnog odbora Hrvatskog svjetskog kongresa

Sastanak Glavnog odbora Hrvatskog svjetskog kongresa održao se u Sarajevu od 5. do 8. srpnja 2004. godine u prostorijama Nadbiskupije Vrhbosanske kao nužna priprava za predstojeću Konvenciju HSK-a. Ispred vojvođanskih Hrvata na tome su susretu bili predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *mr. Josip Ivanović*, te *dr. Andrija Kopilović* u svojstvu predsjednika Odbora za autohtone Hrvate u okviru Hrvatskog svjetskog kongresa. Tim povodom je *mr. Ivanović* za »Hrvatsku riječ« o održanom susretu rekao:

»Hrvatski svjetski kongres je tijelo sastavljeno od predstavnika hrvatskih zajednica iz trideset zemalja svijeta. HSK je stalni član UN u statusu savjetnika. Taj svoj status HSK želi koristiti za promidžbu interesa hrvatskog naroda kako u domovini tako i izvan domovine. HSK drži redovne svoje konvencije, skupštine mogli bismo reći, a između konvencija drži sastanke Glavnog odbora i još češće sastanke Izvršnog odbora. IO na čelu s predsjednikom *prof. dr. fra Šimunom Šitom Ćorićem* odlučio je ovu sjednicu Glavnog odbora održati u Sarajevu iz razloga da se

hrvatskom narodu u BiH pruži prije svega moralna potpora, međutim obogaćenje je obostrano. Koliko su domaćini bili zahvalni rukovodstvu HSK-u pa i svim članovima GO jer su osjetili značaj ciljanog održavanja zasjedanja GO u Sarajevu, toliko su i članovi GO bili obogaćeni neposrednim spoznajama o životu i radu Hrvata u BiH. O trenutačnom stanju i budućnosti hrvatskog naroda u BiH razgovaralo se s gostima na sjednicama GO kao što su član predsjedništva BiH *dr. Dragan Čović*, predsjednik hrvatske zajednice Herceg-Bosne *mr. Vladimir Šoljić*, viša savjetnica za politiku i planiranje misije za BiH

OESS *Christine Zandvlet* i mnogi drugi dužnosnici BiH i hrvatske zajednice u njoj. GO je u svom radu po običaju analizirao stanje i rad odbora pri HSK-u među kojima želimo podvući izvješće koje je podnio preč. dr. Andrija Kopilović, predsjednik Odbora za autohtone Hrvate. Nakon podnijetih izvješća o stanju i aktivnostima hrvatskih zajednica u svim zemljama odakle su došli njihovi predstavnici pristupilo se raspravi pri čemu uvijek dolazi do korisne razmjene ideja i uvida u stanje života i rada hrvatskih zajednica u drugim zemljama. Osnovna je intencija sjednice ovog Glavnog odbora priprema Izborne konvencije HSK koja će uslijediti tijekom svibnja mjeseca 2005. godine. Pored ostalih radnih zaključaka GO HSK usvojio je Rezoluciju o BiH i hrvatskom narodu u njoj, kazao je nakon boravka u Sarajevu predsjednik HNV-a *mr. Josip Ivanović*.

Registrirana Hrvatsko bunjevačko šokačka stranka

Hrvatsko bunjevačko šokačka stranka upisana je 25. lipnja 2004. godine u Registar političkih organizacija, priopćeno je konferenciji za novinstvo održanoj 13. srpnja na Otvorenom sveučilištu u Subotici. Predsjednik HBŠS *Blaško Temunović* priopćio je kako stranka namjerava sudjelovati na lokalnim izborima i osvojiti nekoliko vijećničkih mjesta i kako kampanja počinje već ovom konferencijom. Sjedeće stranke bit će u Zagrebačkoj ulici, broj 1 u Subotici.

Susret gospodarskih komora država bivše Jugoslavije

Zajedno na istom putu

Jačanjem regionalne suradnje, primjenom Sporazuma o slobodnoj trgovini, boljom informiranosti i utjecajem gospodarskih komora na državne institucije ubrzava se proces približavanja Europskoj uniji, navodi se u Deklaraciji koju su u Beogradu na svojem devetom susretu potpisali predsjednici gospodarskih komora država nastalih raspadom bivše Jugoslavije 8. srpnja.

»Podržavamo obnovu vaše suradnje koja vas vodi ka europskoj obitelji. Slovenija je već u njoj, Hrvatska je kandidat, a i sve zemlje zapadnog Balkana imaju tu perspektivu kada ispune nužne političke i gospodarske kriterije«, rekao je pozdravljajući predsjednike gospodarskih komora Srbije i Crne Gore, Hrvatske, Slovenije, Federacije BiH i Makedonije, voditelj Misije Europske komisije u SiCG *Geoffrey Barrett*. Podsjetio je da su dva važna kriterija na tom putu poštivanje ljudskih prava i suradnja s Međunarodnim sudom za ratne zločine u Den Haagu. Europska komisija, naglasio je, podupire sve zemlje koje imaju cilj ući u Europsku uniju i otvoreni smo za regiju jugoistočne Europe.

Svi sudionici rasprave, nakon što su saslušali korisna iskustva Slovenije na njezinu putu ulaska u EU, istaknuli su da je

pospješivanje gospodarske suradnje, njezino podizanje na višu razinu zajedničkim ulaganjima, zatim i zajednički nastup na trećim tržištima, put za napredak koji vodi upravo tom cilju. Slobodna trgovina je mogućnost da se u tome krene brže, a na gospodarstvenicima je da kod svojih političara i preko svojih vlada otvaraju putove gospodarstvenicima za uspostavu novih veza i oživljavanje starih.

Predsjednik Hrvatske gospodarske ko-

more *Nadan Vidošević* izrazio je zadovoljstvo sadašnjim pozitivnim razvojem gospodarskih odnosa u regiji i zauzeo se za to da pitanja gospodarske suradnje uređuju sami gospodarstvenici i njihove udruge. Vidošević je Deseti susret predsjednika gospodarskih komora najavio za kraj ove godine u Zagrebu.

Sudionike skupa pozdravio je i novozabrani predsjednik Srbije *Boris Tadić*.

Gospodarski odnosi Hrvatske i Srbije

Rast ulaganja i suradnje

Hrvatska je već deset godina prisutna u globalnim financijskim tokovima. U tom periodu su hrvatska ulaganja u inozemstvu bila značajnija u Švicarskoj gdje je plasirana trećina ukupnih sredstava, zatim BIH 16,5 posto i Poljskoj 13,4 posto. Na četvrtom mjestu je Srbija gdje je uloženo oko 8 posto ukupnih inozemnih hrvatskih ulaganja u posljednjih 10 godina.

Međutim, beogradski mediji izvješćuju kako je većina inozemnih ulaganja Hrvatske u prvom tromjesečju ove godine došla upravo u Srbiju. To od procijenjenih 8,1 milijuna dolara izravnih ulaganja iznosi 44,8 posto.

Koncern Agrokor je najavio kako će ove godine na tržište Srbije investirati 30 milijuna eura, od čega je 6,5 milijuna eura već uložio u Frikom. Lura je također najavila nastavak ulaganja u Somboled.

Proteklog tjedna je na beogradskom željezničkom kolodvoru obilježen dolazak elektrolokomotive koja je pomoću sredstava Europske banke za obnovu i razvitak rekonstruirana u zagrebačkom Končaru. Končar je naime osvojio dvostruki međunarodni tender i uključio kao podizvođače Mašinsku industriju iz Niša te beogradski Minel-elvo u projekt rekonstrukcije 38 lokomotiva. U nazočnosti hrvatskog veleposlanika Tončija Staničića, ministar kapitalnih investicija u Vladi Republike Srbije Veliimir Ilić je istaknuo kako je Končar učinio veliku uslugu time što je rekonstrukciju 21 lokomotive povjeri navedenim dvijema domaćim tvrtkama u ovom poslu vrijednom 25 milijuna eura.

N. P.

Lipicaneri moraju biti vraćeni

Ministrica poljoprivrede u Vladi Republike Srbije *dr. Ivana Dulić-Marković* kaže da se konji lipicaneri, koji su iz Hrvatske odvedeni tijekom rata, moraju vratiti matičnoj zemlji.

»Ministarstvu poljoprivrede Srbije stalo je da se pitanje povratka lipicanera Hrvatskoj što prije riješi, jer to ne smije biti prepreka suradnji Hrvatske i Srbije«, rekla je u nedjelju ministrica Dulić-Marković.

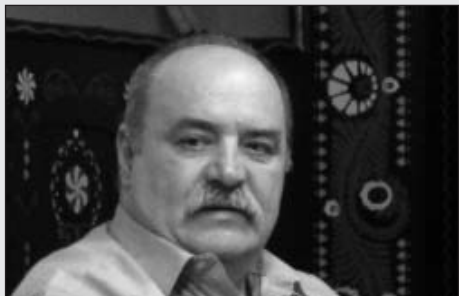
Ona je dodala da njeno ministarstvo više neće biti strana u pregovorima sa Hrvatskom, jer vlasnik ergele, u kojoj se sada nalaze konji, ne želi da ih se odrekne, tako da će slučaj biti povjeren Ministarstvu vanjskih poslova i MUP-u. »Gospodin (*Todor Bukinac*) koji sada drži konje, prema našim papirima nije vlasnik tih konja, jer oni nisu zavedeni u matične knjige. Nemamo dokaza da konji pripadaju Srbiji«, rekla je Ivana Dulić-Marković.

Povratak konja iz Srbije u matičnu ergelu u Lipicama bila je glavna tema nedavnog susreta predstavnika srpskog i hrvatskog ministarstva poljoprivrede u Novom Sadu. Hrvatsko izaslanstvo je tada navelo da se konji moraju vratiti u Hrvatsku bez ikakve odštete, što Bukinac odbija učiniti.

Otvoreno pismo Józsefa Kasze Vojislavu Koštunici

Zaustavite nasilje nad manjinama

Lider Saveza vojvođanskih Mađara *József Kasza* uputio je otvoreno pismo premijeru Srbije *Vojislavu Koštunici* u kojem ga optužuje da ništa nije poduzeo da se zaustavi serija incidenata uperena protiv manjina i zahtijeva od njega da poduzme korake kako bi se počinitelji konačno otkrili i primjereno kaznili.

»U Republici Srbiji u proteklih šest mjeseci započeo je do sada neviđen val nasilja protiv nacionalnih manjina. Mogu slobodno tvrditi da ovoliko teških ispada nije bilo ni za dvanaest godina Miloševićeve dik-

tature. Gospodine premijeru, Vi do današnjeg dana niste ni jednom jedinom riječi osudili ove sramotne događaje. Ni Vi, ni itko iz Vašeg kabineta. Smatram skandaloznim onaj ciničan odnos, koji Vaša vlada demonstrira naspram ovog izuzetno osjetljivog i ozbiljnog pitanja«, navodi se u pismu.

U njemu se također iznose optužbe na račun policije, koja nije otkrila niti jednog jedinog vinovnika svih tih napada, dok je u početku čak pokušavala optužiti malodobna lica za to. Učestalost, sustavnost i organiziranost počinitelja svih tih nedjela ukazuju na to da nije riječ o spontanim reakcijama, već o svjesno organiziranim akcijama, čiji je cilj izvršiti fizički i psihički pritisak na pripadnike manjina u ovoj zemlji, ocjenjuje se u pismu, i podsjeća na to da premijer svakako mora znati da Zakon o zaštiti manjina zabranjuje bilo kakav oblik diskriminacije, te da su spomenuti incidenti kažnjivi po zakonu.

Koštunica osudio incidente

Premijer Vojislav Koštunica osudio je u srijedu sve incidente na nacionalnoj osnovi. U priopćenju Vlade Srbije navodi se da je »neophodno raditi na predupređivanju incidenata i stvaranju atmosfere međusobnog povjerenja i tolerancije između nacionalnih zajednica«.

Predsjednik HNV-a u ime jedanaest nacionalnih vijeća

Pismo ministrici prosvjete i sporta

Uponedjeljak 12. srpnja 2004. godine predsjednik Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori *mr. Josip Ivanović* uputio je ministrici prosvjete i sporta Republike Srbije *dr. Ljiljani Čolić* pismo sljedećeg sadržaja:

»Stovana gospodo Čolić, obraćam Vam se u ime svih jedanaest nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u Srbiji i Crnoj Gori (bošnjačke, bugarske, bunjevačke, grčke, hrvatske, mađarske, romske, rumunjske, rusinske, slovačke i ukrajinske) kao aktu-

alni koordinator–predsjedavajući u vezi sa zahtjevom predsjednika Narodne skupštine Republike Srbije *Predraga Markovića*, u kojem se od nacionalnih vijeća traži da predlože zajedničkog predstavnika u Nacionalni prosvjetni savjet Republike Srbije.

Na sastanku predsjednika svih nacionalnih vijeća u Novom Pazaru 21. lipnja 2004. godine, zaključeno je da nacionalna vijeća neće predložiti svog kandidata za Nacionalni prosvjetni savjet do formiranja

Centra za obrazovanje i odgoj na jezicima nacionalnih manjina pri Ministarstvu prosvjete i sporta, koji bi predlagao ministru prosvjete nastavne planove i programe i udžbenike za nastavu na jezicima nacionalnih manjina sukladno s praksom i standardima europskih zemalja.

Ja Vas u ime predsjednika svih nacionalnih vijeća molim, da održimo zajednički sastanak na kojem bi se postigao dogovor oko svih spornih pitanja ostvarivanja prava na obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina te tako našao put ka zadovoljavanju ove zakonske obveze da i predstavnici nacionalnih manjina budu zastupljeni u Nacionalnom prosvjetnom savjetu. Vrijeme i mjesto sastanka predložite Vi«, stoji u pismu mr. Josipa Ivanovića.

Za pola godine vratilo se 4.652 prognanika

ZAGREB – U prvoj polovici ove godine u Hrvatsku se vratilo 4.652 prognanika od čega 56 posto (2.615) srpske i 44 posto (2.037) hrvatske nacionalnosti, podatak je iz izvješća o povratku prognanika i izbjeglica što ga je Vlada prihvatila na zatvorenom dijelu popodnevnog sjednice. Do konca lipnja vlasnicima je vraćeno 1.461 stambeni objekt, od čega u zadnja tri mjeseca njih 939. Vlasnicima treba vratiti još oko 2.000 stanova i kuća. Izvješće što ga je Vlada prihvatila odnosi se na razdoblje od travnja do lipnja i u njemu se navodi da je od travnja riješeno 440 slučajeva protupravnog korištenja imovine, a za riješiti je preostalo još njih 55. Povrat preostale zauzete imovine, nešto više od 2.000 objekata, vezan je uz dinamiku kojom će se kupovati useljive kuće, graditi nove, te isporučivati građevinski materijal. Preko Agencije za promet nekretnina (APN) treba kupiti još oko 1.100 kuća, te osigurati građevinski materijal za još oko 1.000 obitelji. (Hina)

Uskoro pravoslavni dušebrižnik u hrvatskoj vojsci?

ZAGREB – Srpska pravoslavna crkva (SPC) započela je pregovore s Ministarstvom obrane kako bi se odredio vojni biskup SPC-a i na taj način riješilo pitanje dušebrižništva pravoslavnih vjernika na odsluženju vojnog roka. Otkrio je to mitropolit ljubljansko-zagrebački *Jovan Pavlović* uoči sastanka Vladine Komisije za odnose s vjerskim zajednicama, Komisije SPC-a u Hrvatskoj za odnose s državom te članova mješovitih povjerenstava hrvatske Vlade i SPC-a.

Mitropolit je dodao da prema ugovoru između Vlade i SPC-a svaka eparhija treba odrediti po jednog dušebrižnika te je napomenuo da se založio za civilno služenje vojnog roka svećenika i bogoslova SPC-a. Podsjetimo, nedavno je sličan zahtjev, vezan uz civilni vojni rok, bio upućen i iz Katoličke crkve.

Prioriteti sastanka, istaknuo je pak ministar kulture i predsjednik Vladine Komisije *Božo Biškupić*, bili su povrat imovine Srpskoj pravoslavnoj crkvi, rješenje problema njezine imovine u Zagrebu na adresi Ilica 7, te pitanje zdravstvenog osiguranja njezinih službenika.

Održano natjecanje risara u Starom Žedniku

Pogled unazad čuva tradiciju

*Stipan Kujundžić i Emerka Poljaković iz Male Bosne proglašeni najboljim risarskim parom *
Natjecanje održano na njivi Franje i Anice Stipić i Jelene Pinter, odmah uz put Subotica-Novi Sad,
na ulazu u Stari Žednik * Među brojnim gostima ministrica poljoprivrede u Vladi Srbije
Ivana Dulić-Marković i župan vukovarsko-srijemski Nikola Šafer*

Piše: Željka Vukov

Domaćini: Franjo i Anica Stipić s gradonačelnikom Gézom Kucserom

Još od 1968. godine svake se godine u sklopu Dužijance organizira manifestacija pod nazivom »Takmičenje risara«. Ove je godine ova manifestacija održana u Starom Žedniku na njivi, čiji su domaćini Žedničani *Franjo i Anica Stipić i Jelena Pinter*.

»Nažalost, ja ne pamtim ovaj način rada, ručno košenje žita, jer su u moje vrijeme već bili prisutni traktori i kombajni. Prvi puta sam vidio kako se to nekada radilo, upravo na jednom ovakvom natjecanju risara. Drago mi je da postoji tako nešto i treba se i u buduće održavati i čuvati ova tradicija. Ponudili su nam da budemo ovogodišnji domaćini natjecanja risara i s radošću smo pristali. Žito je blagoslovljeno na Markovo, 25. travnja, a mnoga druga žita, koja su onda izgledala ljepša, sada su lošije rodila od ovog. Tada je izgledalo da će rod biti slabiji i postojao je neki strah, kako će sve to do kraja biti, no, hvala Bo-

Svečana povorka kroz selo

Na karucama do crkve

Dužijanca u Starom Žedniku održana je u nedjelju, 11. srpnja. Svečanom povorkom kroz selo, na karucama, do župne crkve sv. Marka u Starom Žedniku pred crkvu su došli ovogodišnji bandaš i bandašica *Marinko Mačković i Anica Čipak*, u pratnji mladih u nošnji. Mali bandaš i bandašica su *Danijel Šarčević i Marijana Skenderović*.

Bandaš i bandašica su centralni likovi u proslavi žetvenih svečanosti Dužijance, danas simbolično predstavlja jući nekadašnji predvoditeljski par u žetvi. U povorci skupa sa svećenicima, ministrantima, djecom i mladima u nošnji ušli su u crkvu, gdje je nakon blagoslova žita započela svečana sv. misa, zahvalnica. Župnik, domaćin, vlč. *Željko Šipek* na početku mise pozdravio je sve prisutne goste, svećenike: župnika iz Vajske vlč. *Josipa Kujundžića*, koji je predvodio misno slavlje, te vlč. *Marka Forgića* i vlč. *Františka Gašparovskog*. Zatim je pozdravio brata u Kristu paroha iz Novog Žednika *Jovicu Mojsilovića*. Također, pozdravio je i predsjednika Skupštine općine Subotica *Gézu Kucseru*, predsjednika Mjesne zajednice Stari Žednik *Mirka Ostrogonca*, predsjednika Savjeta Mjesne zajednice Stari Žednik *Josipa Dulića*, bandaša i bandašicu, malog bandaša i malu bandašicu, sjemeništare i sve vjernike.

Za vrijeme mise pjevao je župni zbor i nastupili su gosti – *Franjo Vojnić Hajduk* na violini, a na orguljama ga je pratio *Filip Milošavljević*. Nakon svete mise uslijedio je svečani mimohod oko crkve.

Dužijanca u Bajmoku

U organizaciji Hrvatskog kulturno umjetničkog društva »Bajmok«, Savjeta Mjesne zajednice Bajmok i Kulturno umjetničkog društva »Jedinstvo-égyseg« iz Bajmoka, organizirana je Dužijanca u Bajmoku. Sveta misa zahvalnica je bila u crkvi sv. Petra i Pavla. Ovogodišnji bandaš i bandašica u Bajmoku su: *Zvonimir Kopilović* i *Nataša Perčić*. Misno slavlje je predvodio vlč. *Slavko Večerin*, a propovijedao je dr. *Andrija Kopilović*, bio je prisutan i župni kapelan, vlč. *Ervin Kovač*. Od uglednih gostiju bili su prisutni i potpredsjednik Skupštine općine Subotica, *Lazar Baraković* i predsjednik organizacijskog odbora »Dužijance 2004« *Grigo Kujundžić*. U večernjim satima održano je »Bandašicino kolo«.

gu, žito je rodilo i evo tu se danas održava ova svečana manifestacija«, ispričao nam je domaćin Franjo Stipić.

DOGAĐANJA: U rano jutro, oko 6 sati, vrijedni risari i risaruše okupili su se kod Doma kulture u Starom Žedniku, odakle su krenuli na njivu na kojoj je održano natjecanje risara. Nakon toga risari su ispleli užad. Ona se moraju rano pletiti, dok još ima rose na žitu, kako bi se lakše savijala, tako da su gosti, koji su pojedinačno pristizali, bili dočekani na njivi.

Oko 8 sati organiziran je risarski »ručak«. Naime, nekada su naši stari prije žetve morali jesti jaku hranu, kako bi izdržali napor toga dana. Po tradiciji na ovoj manifestaciji za doručak, koji se naziva »ručak«, jede se kruh koji je pečen u neka- dašnjim pećima, zatim slanina od posebne

vrste svinja, mongolica, te »kiselna« koja je pravljena u zemljanim ćupovima. Pokraj toga jelo se još i mljevene crvene paprike i luka. Ono što je posebno na ovom »ručku«, jest to da se za »kiselnu« ne koristi žlica, nego se kruh zabode na bricu,

nožić, te vrti u »kiselni« i na taj se način jede. Mnogi sudionici rado dolaze baš poradi ovog tradicijskog i jedinstvenog »ručka«. Oko tog »ručka« za ovu godinu su se pobrinule vrijedne žene iz Starog Žednika.

Oko 9 sati započelo je natjecanje risara. Svaki je natjecateljski par dobio svoju »Pripelicu«. Nekada se dio njive, parcela, nazivala »Pripelica«. Svaki par čine muškarac i žena. On kosi, a ona rukoveta. Nakon toga je slijedilo oranje oko »krstine«, vozidba i »divenje žitne kamare«. Oralo se u »osmicu« radi zaštite u slučaju požara, da se vatra ne bi dalje širila po strništu.

NA STAROJ VRŠALICI: Poslije toga slijedio je prikaz košenja žita starim strojevima i konjskom zapregom. Djeca su svoje umijeće i trud pokazala igrajući nekadašnju dječju igru »kasalisice«. Nakon toga svi prisutni su mogli vidjeti i prikaz vršidbe žita na staroj vršalici. Da su naši risari i risaruše među najboljima, to dokazuju i ovogodišnji rezultati natjecanja u risu. Najboljim natjecateljima nagrade je uručila ministrica poljoprivrede i šumarstva Vlade Republike Srbije *Ivana Dulić Marković*. Kako je objasnio predsjednik žirija *Zvonimir Horvatski*, ove godine je odlučeno da treće mjesto podijele dva para, pa su treće mjesto dijelili *Imre Thót*

Király i *Joca Vuković* s Kelebije i *Ivan Gendović* i *Alojzija Bašić Palković* iz Tavan-kuta. Drugo mjesto su osvojili *Marinko Kujundžić* i *Ruža Juhas* iz Male Bosne, a

Kulturno-umjetnički
dio programa

Bandašičino kolo

U Domu kulture s početkom u 19,30 sati započelo je takozvano »Bandašičino kolo«. U kulturno-umjetničkom dijelu programa nastupili su: Omladinsko kulturno-umjetničko društvo »Mladost« iz Subotice, Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« iz Subotice, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo »Đurđin« iz Đurđina i ogranak Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« u Starom Žedniku. Svako društvo se predstavilo s nekoliko koreografija. Nakon programa bandašica *Anica Čipak* je otpjevala pjesmu »Ne dirajte mi ravnicu« u pratnji ansambla »Hajo« koji je svirao cijelu večer.

najboljim natjecateljima na ovogodišnjem natjecanju risara proglašeni su *Stipan Kujundžić* i *Emerka Poljaković* iz Male Bosne.

Nakon dodjela nagrada, prisutnima se obratila ministrica *Ivana Dulić Marković*: »Osjećam se kao dio Dužijance i ponosna sam na korijene koje imam. Razumijem nezadovoljstvo i razumijem potrebu da se stvari u poljoprivredi poprave, upravo zbog toga sam i došla ovamo. Vjerujem da može biti bolje, no kako bi došlo toga moramo svi skupa raditi. Pozivam vas da radimo skupa i da njegujemo toleranciju jedni među drugima.«

Prisutnima se obratio i predsjednik Skupštine općine Subotica Géza Kucséra koji je rekao: »Mnogi su me pitali kada mi je bilo lakše kositi, ove ili prošle godine. Za mene je bilo mnogo lakše kositi ove godine, jer prošle godine žito je bilo malo, rod nikakav, i u duši čovjeka koji voli zemlju, žito, osjećao se bol. Rad i trud koji su uloženi nisu bili vraćeni. Ove godine žito

je plodno i dobro, možda je fizički posao teži, ali za ljude koji vole zemlju ovo je pjesma i slavlje. Ako znamo cijeniti, poštovati tradiciju, što se danas pokazalo, to znači da imamo budućnost, imamo se na što osloniti.« Organizacijski odbor je svim sudionicima podijelio zahvalnice, a svi mladi natjecatelji također su dobili nagrade. ■

Gosti

Gosti koji su se odazvali na ovogodišnje natjecanje risara bili su: predsjednik Skupštine općine Subotica *Géza Kucséra*, dopredsjednik Skupštine općine Subotica *Lazar Baraković*, ministrica poljoprivrede i šumarstva Vlade Republike Srbije *dr. Ivana Dulić Marković*, župan Vukovarsko-srijemski *Nikola Šafer*, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine općine Subotica *Árpád Papp*, načelnik Sjeverno-bačkog okruga *Zoran Prčić*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Josip Ivanović*, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk*, predsjednik Hrvatskog akademskog društva *Dujo Runje*, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini *Petar Kuntić*, dogradonačelnik Grada Županje *Ivan Baotić*, pokrajinski tajnik za ekologiju *Imre Kern*, pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu *István Bacskulin*, ravnatelj Instituta za ratarstvo i povrtlarstvo u Novom Sadu *dr. Miroslav Malešević*, generalni direktor »Agroseme-Panonijska« Subotica *Živa Tomašev*, generalni direktor »Agrokombinata« Subotica *Tomislav Veljković*, predsjednik Upravnog odbora »Agrokombinata« Subotica *Đuro Crnković*, direktor Turističke zajednice iz Županje *Mirko Bačić*, i član Izvršnog odbora Skupštine općine Subotica, zadužen za sport *Modest Dulić*. ■

Sutra svečano otvaranje »Luke filma«

Program 11. Međunarodnog filmskog festivala na Paliću

Svečano otvaranje Filmskog festivala je u subotu, 17. srpnja s početkom u 19 sati na ljetnoj pozornici. Cijena ulaznice za projekcije cijele večeri koje počinju u 21 i 23 sata je 150 dinara.

Program na ljetnoj pozornici:

- * 17. srpnja: Ulica ruža (Njemačka, Nizozemska, 2003.); Uspomene zlatne ribice (Irska 2003.)
- * 18. srpnja: Kontrola (Mađarska 2003.); Edukatori-godine izobilja su za nama (Njemačka 2004.)
- * 19. srpnja: Kurvin sin (Austrija 2002.); Bez pomjeranja (Italija 2004.)
- * 20. srpnja: Vila paranoja (Danska 2004.); Intimni stranci (Francuska 2003.)
- * 21. srpnja: Memo (SiCG 2004.); Povratnik (Njemačka, SiCG 2003.); Zaslijepljeni (V. Britanija 2003.)
- * 22. srpnja: Dajem ti svoje oči (Španjolska 2003.); Dođi i vodi me (Italija 2003.)
- * 23. srpnja: Žrtve zahvalne (SiCG 2004.); Farenhajt 9/11 (SAD 2004.)

Program »Paralele i sudari« u Kinu »Korzo« (besplatne projekcije od 16 i 18 sati):

- * 18. srpnja: Vrijeme sutra (Poljska 2003.); Pod jednim nebom (Bugarška 2003.)
- * 19. srpnja: Čekaonica (Turska 2003.); Dosada u Brnu (Češka 2003.)
- * 20. srpnja: Furija (Rumunjska 2002.); Rinaldo (Mađarska 2003.)
- * 21. srpnja: Kajmak i marmelada (Slovenija 2003.); Tu (Hrvatska 2003.)
- * 22. srpnja: Kao loš san (Makedonija/Hrvatska 2002.); Stambol

kafe (Grčka 2003.)

- * 23. srpnja: Mimara: Laž je istina (SiCG 2004.); Zaslijepljen (V. Britanija 2003.)

Na Otvorenom sveučilištu će od 16 sati biti projekcije novog mađarskog filma:

- 17. srpnja: Čale bi se tresnuo; 18. srpnja: Getno; 19. srpnja: Mađarski vandrokaš; 20. srpnja: Rožine pjesme; 21. srpnja: Sretno rođendan; 22. srpnja: Jedan dan Ivana Svetog; 23. srpnja: Montekarlo.

Također na Otvorenom sveučilištu, ali s projekcijama od 18 sati prikazivat će se novi njemački film – produkcija Bavarska:

- 18. srpnja: Hiernaki; 19. srpnja: Zbogom; 20. srpnja: Čudo iz Berna; 21. srpnja: Priča o uplakanoj kamili; 22. srpnja: Sviraj glasno; 23. srpnja: Geto klinci.

Ovogodišnji program »Fokusa« održavat će se u »Eko-centru« na Paliću gdje će se besplatno od 16 do 18 sati moći gledati novi bugarski filmovi.

U »Abaziji« na Paliću s početkom u 18 sati bit će omaž program Žiki Mitroviću i Margareti fon Trota, a filmovi mladih europskih autora prikazivat će se u Jedriličarskom klubu iza 22 sata gdje će se poslije projekcija organizirati razni koncerti.

Osnivač Filmskog festivala na Paliću je Skupština općine Subotica, izvršni producent Otvoreno sveučilište a pokrovitelji Ministarstvo kulture Republike Srbije i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje i kulturu.

Program na hrvatskom jeziku na još jednoj televiziji

Uživo i na YU ECO televiziji

Televizijski program na hrvatskom jeziku u Srbiji i Crnoj Gori postoji točno tri pol godine. Svoje prve kadrove imao je na Subotičkoj televiziji (u trajanju od pola godine), već tri godine se emitira na kanalu TV Novi Sad, nešto kraće je bio na Srijemskoj televiziji, somborskom TV Spektru, a osim repriziranja »TV divana« na subotičkoj televiziji K 23 više od dva mjeseca se emitira i program uživo, svakoga petka ujutro od 7,50 do 8 sati.

Od prošloga petka, 9. srpnja, polusatni program na hrvatskom jeziku emitira se jednom tjedno i na kanalu YU ECO televizije. Emisija je dobila naziv »TV tjednik« (ime prve TV emisije na hrvatskom jeziku) i emitira se svakoga petka uživo od 20 do 20 sati i 30 minuta, a

repriza je nedjeljom od 14 sati. Pripremaju je novinari Novinsko izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« i tehničko osoblje YU ECO televizije.

U prvoj emisiji, prošloga petka, detaljni -

je je najavljen program Natjecanja rissara te su gosti u studiju bili predsjednik Organizacijskog odbora »Dužijance 2004« Grgo Kujundžić, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća i dugogodišnji organizator žetvenih svečanosti Lazo Vojnić Hajduk, te stručni suradnik Dužijance Alojzije Stantić. Tom prigodom su najavljeni i predstojeći kulturni događaji u hrvatskoj zajednici te je predstavljen i prelistan aktualni broj »Hrvatske riječi«.

Svakoga petka u istom terminu, zahvaljujući susretljivosti vodstva YU ECO televizije, moći će se pratiti emisije iz života hrvatske zajednice, njezinim političkim i kulturnim aktivnostima, te upoznavati sugrađane sa zanimljivim i uspješnim pojedincima.

D. D.

Nakon upisa u Sjeverno-bačkom okrugu Djeca raspoređena u srednje škole

Izvešće o upisu u srednje škole i broj slobodnih mjesta bila je glavna tema održanog sastanka Aktiva ravnatelja srednjih škola Sjeverno-bačkog okruga. Prema riječima predsjednice Okružne upisne komisije Danice Pešikan, 95 posto učenika Sjeverno-bačkog okruga je raspoređeno po srednjim školama. »Osamdeset posto djece je upisano u škole po prvim prijedlozima s liste želja. Znači, uspjeli su!«, rekla je ona i dodala, da u drugom krugu ima 20 djece koja nisu još raspoređena. A kako je navela, u Subotici je plan upisa u srednje škole bio realan. »Što se tiče 9 škola u Subotici, uglavnom su mjesta popunjena tj. za drugi krug nije bilo slobodnih mjesta u Ekonomskoj školi, Gim -

naziji te Medicinskoj školi«, dodavši da su i ostale škole 90 posto popunile svoje kapacitete. Za djecu koja nisu bila registrirana ostao je treći tzv. slobodan upis, za koje su slobodna mjesta na trećem stupnju, u školama u kojima ostane mjesta. Kako se moglo čuti na sastanku Aktiva ravnatelja srednjih škola, 1500 dinara za upis učenici dragovoljno plaćaju, premda je, čuo se prijedlog, ovaj iznos prikladnije prikupiti na početku školske godine kada su učenici već upisani. Pravilnik o putovanju učenika srednjih škola i dalje stoji na snazi. Za zanimanja koja postoje u subotičkoj općini troškove putovanja učenika općina neće plaćati. Osim situacije oko ovogodišnjeg upisa, na sastanku Aktiva ravnatelja bilo je riječi i o Kalendaru rada kojeg je Pokrajinsko tajništvo objavilo u Službenom listu, 18. svibnja ove godine. Za osnovne i srednje škole Kalendar rada predviđa kao novinu, jesenjski ferij od 1. do 7. studenog, kao i već ustaljene ferije – zimski od 25. prosinca do 16. siječnja te proljetni od 29. travnja do 8. svibnja. Učenici neće ići u školu ni 15. veljače, na dan Ustavnosti Republike Srbije, te za dane Uskrsa.

Vlč. Goran Jovičić proslavio mladu misu na Bunariću

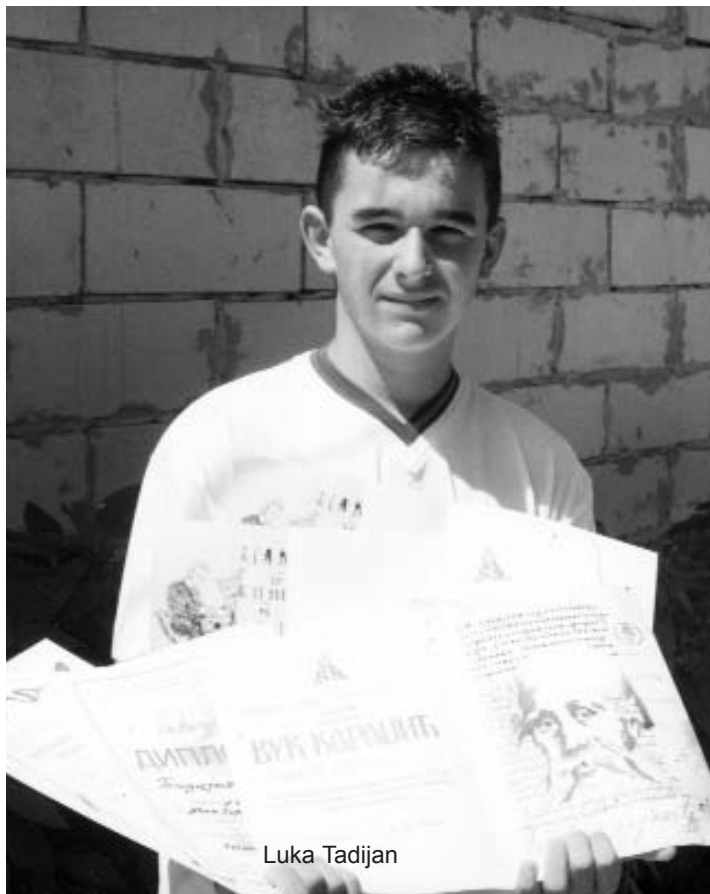
Svetište Majke Božje na Bunariću od ove godine bogatije je za još jedan događaj, koji će ostati u sjećanju vjernih bunaričkih hodočasnika. Vlč. Goran Jovičić proslavio je u nedjelju svoju Mladu Misu. Ovo je inače prvo mladomisničko slavlje župe Marije Majke Crkve. Svečano slav -

lje započelo je pozdravom župnika Andrije Kopilovića pred Bunarićkom kapelom, poručujući mladomisniku da mu putokazi u svećeničkom radu budu red, rad i blagoslov. Poslije toga je mladomisnik primio roditeljski blagoslov, obukao liturgijsko ruho i u svečanoj procesiji se zapu -

tio prema glavnom oltaru. Tamo su ga pozdravile kraljice i djevojke u bjelini jednom recitacijom. Dvojezičnu propovijed je održao opat Bernardin Vizsmeg, prior karmelskog samostana u Somboru. Nakon pričesti, svoje čestitke je izreklo pastoralno vijeće, mladi župske zajednice i djeca pjesmom. Na Bunariću se okupio lijepi broj vjernika i Marijinih hodočasnika, gostiju iz Hrvatske. Na misi je pjevao župski zbor zajedno s Oratorijem iz župe Sv. Marka u Zagrebu.

Luka Tadijan – učenik generacije u Sonti

Karatist i glazbenik

Luka Tadijan

SONTA – Razredno vijeće osmog razreda OŠ »Ivan Goran Kovačić« svake godine bira učenika koji će ponijeti laskavo zvanje učenika generacije. Ove godine ta čast je pripala *Luki Tadijanu*, učeniku VIII b.

Odlikaš, s prosjekom od 5,00, od prvog razreda je ozbiljno shvaćao sve svoje obveze. Uz inteligenciju, koja je dar prirode, od malena je izražavao želju za novim znanjima, kao i sistematičnost

u učenju. Kao i svaki učenik neke predmete je volio više, neke manje, no, redao je petice iz svih. Posjeduje brojne diplome i priznanja za sudjelovanja i pobjede na natjecanjima iz engleskog, povijesti, fizike i tehničke izobrazbe. Pasije su mu karate i glazba. S obukom iz karatea počeo je u Karate kluba Apatin, a nastavio u školskom klubu, da bi prije nekoliko dana ispunio uvjete za zele - ni pojas.

Glazbom se počeo baviti od IV. razreda, savlađujući note na privatnoj obuci kod *Aljoše Mihaljeva*. Usporedo je svirao u školskom tamburaškom orkestru pod ravnanjem nastavnika *Andrije Ađina*, te u tamburaškom orkestru OKUD »Ivo Lola Ribar«, kojega vodi *Aca Vidaković*. Nastupao je na brojnim manifestacijama u Vojvodini, te na gostovanjima u Hrvatskoj. Osim tamburice, svira i klavijature.

Na upit o svojoj budućnosti kaže: »Kako imam odličan uspjeh, a na kvalifikacijskom ispitu sam osvojio više nego dovoljan broj poena, mogao sam birati školu. Moj izbor bila je Srednja ekonomska škola – smjer poslovni administrator, za koju sam se opredijelio zbog toga što u programu ima dosta matematike, informatike i engleskog, a mislim i da je to profesija budućnosti. Poslije srednje, vidjet ćemo.«

Maksa Nastasović, Lukin razredni starješina, ponosan je na svoga odlikaša: »Luka je dečko vedra duha, dečko koji je omiljen u svakom društvu. Možda malo i preozbiljan za svoje godine u vezi obveza, dostojno je zastupao našu školu na natjecanjima iz više predmeta, na kojima je redovito pobjeđivao. Pokraj brojnih školskih obveza našao je i vremena za svoje dvije velike ljubavi – karate i glazbu. Iz navedenoga se da vidjeti da je riječ o učeniku koji apsolutno zaslužuje da ponese ovo laskavo priznanje. Zato mi je izuzetno drago da sam mu bio razrednik.«

Ivan Andrašić

Razredni starješina: Maksa Nastasović

Bezdanske turističke večeri

BEZDAN – U organizaciji Turističkog poduzeća »Turist« u Bezdanu, i pod pokroviteljstvom općinske vlade Sombora, u Bezdanu su prošlog vikenda počele tradicionalne, 34. po redu, Turističke večeri. Prva fešta ljeta bila je natjecanje u kuhanju ribljeg paprikaša pod nazivom »Zlatni kotlić Dunava« na kojoj je bilo prisutno nekoliko stotina posjetilaca i 50 takmičara.

Najuspješniji je bio Somborac *Dorđe Selika*, dok su drugo i treće mjesto zauzeli Bačkomonoštorci *Stipan Francuz* i *Marin Jager*. Diplomju je kao najmlađi takmičar dobio šestogodišnji *Denis Bajrami*.

Trafostanica spremna – administracija ne

SONTA – Izgradnja trafostanice u Mandinovicima, koja će znatno poboljšati kvalitetu napajanja električnom energijom ovoga dijela Sonte, završena je. Iako je od strane MZ Sonta uplata ugovorenih sredstava izvršena pravodobno, Elektrodistribucija Sombor je probila sve rokove u izvršenju svojega dijela obveza, zima je već odavno prošla, radovi su završeni, trafo je komisijski primljen, no pojavili su se, po tumačenju odgovornih iz ED Sombor, novi administrativni problemi, za koje očekuju da će biti riješeni do konca tjedna.

I. A.

Otvara se šalter Panonske banke

SONTA – Lijepa vijest za sončanske umirovljenike: u najskorije vrijeme otvorit će se šalter Panonske banke u prostorijama Doma kulture u Sonti. Direktor apatinske ekspoziture ove banke zadovoljan je uvidom u stanje prostorije koja je ponuđena u zakup, tako da će se šalter otvoriti odmah po rješavanju potrebnih mjera tehničke naravi.

I. A.

Vodu dobila i periferija

SONTA – Žitelji perifernih dijelova Sonte – dijela Solunske ulice i romskog naselja Medan, priključeni su na seoski vodovod. Po ugovoru, vodovod u romskom naselju financiran je sa po 109.000 dinara, iz sredstava općinskog proračuna i sredstava koje je osigurala Kulturna zajednica Roma iz Subotice od donatora iz Nizozemske. Sa svoje strane MZ Sonta se odrekla naplate takse za priključke kućanstava, voda je priključena onim kućanstvima, koja su ispunila svoje ugovorne obveze.

I. A.

Nogostup na Apatinskom putu

SONTA – Apatinsko poduzeće »Gramont«, izvođač radova na izgradnji nogostupa u ulici Apatinski put, još uvijek nije ispunilo sve ugovorene obveze, iako mu je MZ Sonta uplatila naručene radove. Naime, nogostup je u cijeloj ugovorenoj duljini betoniran, no, još uvijek nisu izvedeni finalni radovi, niti izvršen komisijski prijem objekta. Tajnik MZ Sonta *Mića Vidaković* ponovno je dobio uvjerenja odgovornih osoba iz »Gramonta«, da će se radovi finalizirati do konca tjedna.

I. A.

Putnici neće kisnuti

SONTA – Novosadska kemijska industrija HINS, kojoj su od strane MZ Sonta još prije zime uplaćena sredstva za izradu nadstrešnica za sončanska autobusna stajališta, obavijestila je tajnika *Miću Vidakovića* da će naručene nadstrešnice biti isporučene ovih dana. »U najkraćem mogućem roku bit će odabran izvođač radova, tako da će putnici ubuduće biti zaštićeni od vremenskih nepogoda«, kazao je Vidaković.

I. A.

Mića Vidaković

Hrvatske narodne nošnje zapadnoga Srijema (VI)

Mijene šokačkog narodnog ruha

Piše: Igor Kušeta

U vremenu, kada je *starovinsko* ruho još bilo u upotrebi, usporedo s njim pojavljuju se drugačiji oblici koje bismo mogli označiti novim slojem. Ne zna se točno kada se pojavljuje, ali se pretpostavlja u drugoj polovici 19. stoljeća.

BLAGDANSKA ODJEĆA: Razlikovalo se izgledom, krojem, materijalom i načinom kako se odijevalo. Bilo je namijenjeno mlađoj životnoj dobi i najsvečanijim prigodama. Brižno se čuvalo i prenosilo s generacije na generaciju ne postavši nikad radnom i svakodnevnom odjećom. Ova blagdanska odjeća izrađivala se od tankoga pamučnoga platna – usniva, jednozupke, jednožice, misira ili svilenca. Ostali odjevni dijelovi izrađivani su od različitih tvorničkih svilenih tkanina. Košulja oplećak imala je uske otvorene rukave i krojena je poput švabice. Na donji dio tijela oblačila se široka suknja – velika ili mala roklja. Bila je izrađena od osam ili devet pola tankoga pamučnoga platna usnova ili misira. Roklja se čvrsto škrobila i rozala – slagala u velike valovite nabore. Pod rokljom se nosilo nekoliko podsuknji. Prve su bile *skute* od prostoga platna. Preko njih oblačila se široka uštrikana podsuknja fodorš. Roklja se nosila krajem 19. i u prvim desetljećima 20. stoljeća.

KORJENITE PROMJENE: Korjenite promjene doživjeli su i ostali dijelovi ženskoga ruha – pregača, marama oko vrata i pojas. S pregačom se usklađivala marama oko vrata. Nosila se dijagonalno presložena oko vrata, a krajevi su se sprijeda pribadali za pojas. Umjesto tkanicom, struk se opasivao svilenim pojasom podstavljenim kartonom. Najsvečanije pregače, marame i pojasevi bili su izrađeni od crnoga, crvenoga, plavoga, zelenoga ili ljubičastoga jednobojnoga satena i ukrašeni reljefnim zlatovezom izrađenim tehnikom vezenja preko papira. Bilo je svih lenih pregača na kojima su motivi bili izrađeni prozirnim staklenim cjevčicama i zrcima. Između 1920. i 1930. kod mlađih u modu ponovno dolazi suknja tipa skuta. Zbog sličnoga kroja i rasporeda ukrasa na ziva se i vezenkom. Za razliku od starovin-

ske bila je izrađena od pamučnog platna usniva, jednozupke i misira. Vezanka se, također, škrobila i slagala u sitne uzdužne nabore. Pod njom su se nosile dvije do tri šlingane podsuknje skuti. Košulja oplećak, koja se nosila uz takvu suknju, bila je izrađena od istovrsnoga platna. U ostalim svečanim prilikama nosile su se suknje od različitih tvorničkih tkanina – svilenoga uzorkovanoga atlasa na grane, pliša s utisnutim presovanim ružama, lionske svile na plišane ruže i sličnog.

Blagdanska odjeća

Izgled najsvečanije djevojačke frizure uglavnom je ostao isti, ali je pojednostavljen proces njezine izrade. Na glavu je pričvršćen posebno napravljen čeoni dio kuštra i gotova pletenica cup ispletana od odrezane, ponekad, i tuđe kose.

Oglavlja udatih žena pretrpela su brojne promjene. Izgled temeljnoga ženskoga ogavlja rogla ostao je nepromijenjen, ali se čeoni dio kose više nije češljao na razdjeljak. Mlada žena je nosila maramu zlatu nekoliko prvih godina braka, a potom ju je zamjenjivala svilenom maramom lozarom slažući je na isti način.

Neizostavan nakit uz takvo ruho bili su zlatnici dukati prišiveni na crvenoj svilenoj

vrpci. Prišivali vezivali su se u zvizdu, križ, na lepezu. Dukatići su se nosili na vratu, a veliki sulferini na prsima. Broj nizova ovisio je o imovnom stanju obitelji. Mali dukati nosili su se i kao naušnice. Uz sve svečano je ruho pristajala modernija obuća – kožne ili lakovane sandale sandaline ili cipele. Proizvodili su ih seoski obrtnici opančari po uzoru na građansku obuću – s višom petom.

POSLEDNJA RAZVOJNA FAZA:

Dok će starijima dugo ostati jedinom odjećom, mlađi će svijet starovinsko ruho napustiti već početkom 20. stoljeća. Mijene narodnoga ruha tekle su sporije nego danas. Pojedini odjevni elementi i forme nestajali su iz upotrebe, a pojedini su preživjeli i pronašli svoje mjesto u suvremenome odjevnome inventaru. Muško narodno odijelo izobličavalo se mnogo prije od ženskoga – već početkom 20. stoljeća. Žene su skuta i ogavlja zlatare nosile do pedesetih godina 20. stoljeća. U svadbenim prigodama tada se je još upotrebljavao šareni krznjeni kožušak, prisutan na panonskim prostorima još od najstarijih vremena. Svatovske pjevačice engle odijevale su ih u kombinaciji sa svilenim suknjama i bluzama. Vunene pletene šarene papuče tikače obuvaju se i danas.

Mlađe su se žene dugo nosile šokački, seljački tj. nosile su ruho (suknje, bluze i pregače) od tvorničkih tkanina krojeno po uzoru na odjeću nižih građanskih i obrtničkih slojeva. Košulje oplećki i podsuknje unteroci postaju donje rublje i dugo su se zadržali u upotrebi. Starije žene i danas nose seljačku odjeću koja također ima lokalna obilježja. Po suknji, bluzi i marami prepoznat ćemo koja je iz kojeg sela.

Unatoč brojnim mijenama, srijemsko šokačko narodno ruho uspjelo je sačuvati lokalna obilježja. Istovremeno na njemu se ogleda pripadnost jedinstvenom hrvatskom nacionalnom korpusu koji su tijekom prošlosti na ovim prostorima presijecale različite državne granice. ■

Kako je umirao moj narod (38.)

Hrvati izvan granica Hrvatske

Po »šorovima« Santova, Hercegszántó, čuje se hrvatska riječ. »Kadgod je sve to bilo naše!«, kaže nam *Marin Mandić* i u toj rečenici kao da prepoznajem sudbinu santovačkih Hrvata-Sokaca, uglavnom, i po kojeg Bunjevca. Zaista je prije sto i više godina ovo mjesto s juga Mađarske, nadomak graničnog prijelaza Bački Breg, s vojvodanske strane, pretežno naseljavao hrvatski živalj. Sada, od 3.000 stanovnika ovoga lijepoga, živopisnog mjesta samo je nešto blizu 1.000 Hrvata. Na svoj način oni su odolijevali asimilaciji, neki, kao spomenuti *Marin Mandić*, upornošću, gotovo tvrdoglavost, ne progovorivši sa svojom djecom od njihova rođenja do danas ni jedne mađarske riječi.

nazive – Bodolja, Daraž, Prnjavor...! Pa i prezimena, kao na primjer *Gorjanac*, govore da je njihov »vlasnik« stigao iz Gorjana kod Đakova. Sve to upućuje na zaključak da je ovo područje naseljavano hrvatskim življem koje je bježao ispred Turaka. I upravo tu na potezu Bački Monoštor, Bački Breg, Hercegszántó i Baja, najznačajnija je šokačka enklava, s tim da su Šokci stigli i do Bača. Dovedi su ih i na ove prostore franjevci, koji su im bili dušebrižnici. Već davne 1725. godine spominje se prvo krizmanje, kada je biskup *Ibrišinović* krizmao 180 duša. Do 1800. godine Hercegszántó je gotovo isključivo šokačko naselje, a onda ga počinju sve intenzivnije naseljavati Mađari iz takozvane Gornje Mađarske, danas Slovačke.

Marko Kljajić u svome uredu

Nesumnjivi autoritet među Šokcima i Bunjevcima biskup *Ivan Antunović* znao je reći: »Ako hoćete da utamanite koji narod, zabašurite, sakrijte mu prošlost, pa ste kineski bedem stavili pred njegovu budućnost!«. Santovački Hrvati kao da su stalno bili u sukobu s onima koji su im htjeli zabašuriti prošlost i staviti pred zid njihovu hrvatsku budućnost, ali iz tog sukoba, sudeći po onome što smo tamo vidjeli, izlaze kao ljudi koji računaju na svoju sve ljepšu budućnost kao Hrvati.

HRVATI U SANTOVU: Prvi popis, koji je obavljen u Mađarskoj 1700. godine, spominje ovdašnji šokački živalj. Interesantno je to, kako nazivi nekih ulica u ovom mjestu otkrivaju, odakle je dio hrvatskog naroda prispio ovdje, u južnu Mađarsku. Tako i danas ovdje ulice nose

»Samo mađarski čovjek spasiti se može«, govoreno je svojevremeno Hrvatima po santovačkim ulicama. Na katoličke hrvatske svećenike bacana su pokvarena jaja, izvrgavani su psovka i pogrdama, pa se bogoslužje obavljalo i po obiteljskim kućama. Dio Hrvata, katolika, zbog sve većeg pritiska mađarizacije, prelazi u pravoslavlje, jer se u pravoslavnim crkvama i dalje dozvoljavalo govoriti srpskim jezikom. Tako u Santovu i danas ima sedamdesetak obitelji koje su Hrvati pravoslavne vjere. Neke od tih obitelji, nakon ponovne mogućnosti da se u katoličkim crkvama govori hrvatskim jezikom, vraćaju se vjeri svojih predaka. Neki ostaju u pravoslavlju, dovodeći se ponekada u smiješne, ali i tužne situacije. U prijašnje vrijeme nije samo s mađarske strane bilo nastojanja da se

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«

Piše:

Marko Kljajić

hercegszantovački Hrvati izvrgnu asimilaciji. Jugoslavenska ambasada bila je daleko, kažu ovdašnji Hrvati, u školu je stizalo ponešto udžbenika, ali na ćirilicom pismu, pa je to ličilo na vrijeme kad je Mađarska izdavala samo jedna udžbenik za Hrvate, ali u kojem su bili svi predmeti. Pokraj toga iz jugoslavenske ambasade su stizale novine, uglavnom iz Srbije, »Politika« i »NIN«, dok je jedina briga s hrvatske strane bila briga Matice iseljenika preko koje su stizali časopisi »Jezik« ili »Školske novine«, »Modra lasta« ili »Galeb« iz Rijeke.

MEĐU SVOJOM DJECOM: Hrvatska nije marila za nas. Da nam je bar ponekad poručila, da smo mi Hrvati. No, nikoga ja ne krivim. Da se moglo, pomoglo bi se. Kad su došli Rusi u Mađarsku, naši su se pomađarili. Hrvatska okružna pučka škola u Santovu organizirala je i vjeronauk. Fra *Ivica Halilović*, koji je do agresije na Hrvatsku bio župnik u Gornjim Bogićevcima kod Nove Gradiške, nakon što je župa okupirana, a crkva srušena sa zemljom, dolazi u Baju u franjevački samostan, te svake srijede iz Baje dolazi u Hercegszántó gdje drži vjeronauk. Kaže da se »kao ponovno rođen osjeća među svojom djecom« i među njima nalazi utjehu za sve ono što se desilo s Hrvatima i Gornjim Bogićevcima. Santovački Hrvati imaju divnog i aktivnog mladog župnika. Mađar je, ali se trudi da trećini svojih župljana, Hrvatima, učini sve što je moguće da se i u crkvi osjećaju kao vjernici Hrvati, katolici. Župnik sâm uči hrvatski jezik i uz pomoć odbornika, ministrantica i ministranata, Hrvata, svetu misu drži iz hrvatskog misala, na hrvatskom jeziku. Uz podršku mladih crkvenih odbornika Hrvata, koji čine polovinu crkvenog odbora, župnik organizira trodnevne, prigodne blagdanske mise na koje poziva svećenike Hrvate, da njegovim vjernicima Hrvatima njihovim jezikom drže službu Božju. Hrvati žive u Santovu i živjet će. »Mi slušamo hrvatski radio i gledamo hrvatsku televiziju, ali to nije dovoljno«, kaže nam *Josip Sibalin*. Nismo to shvatili kao prijekor, već kao poticaj da se iz Hrvatske učine dodatni napori, kako bi hrvatska riječ s hercegsantovačkih »šorova« postala još glasnija.

Svršetak feljtona

Utjecaj političkih promjena na izjašnjavanje Hrvata Bunjevaca koncem XIX. I tijekom XX. stoljeća (6.)

Bunjevci-Hrvati nakon Drugoga svjetskog rata

Posljednjih deset godina pokazalo je da Bunjevci-Hrvati po svemu sudeći ne uče iz vlastitih grešaka u prošlosti. Koliko ih dioba još očekuje?

Piše: Kalman Kuntić

Sjeseni 1944. godine Mađarska i Njemačka vojska su potisnute iz Bačke, a nova komunistička vlast uvodi vojnu upravu koja je trajala sve do rujna 1945. godine. Odmah je započela odmazda nad ratnim zločincima, ali i ideološkim protivnicima.

Glavni narodnooslobodilački odbor Vojvodine je 6. travnja 1945. godine donio odluku o priključenju Vojvodine Federalnoj Srbiji, što je potvrđeno na Antifašističkoj skupštini narodnog oslobođenja Srbije. Članovi vojvođanske delegacije na skupštini bili su titularni bački biskup Blaško Rajić i Lazo Jaramazović.

mom favorizirani kolonisti, uglavnom Srbi iz Hrvatske i BiH, dok je domaće stanovništvo samo iznimno dobivalo zemlju. Stvaranjem zadruga, pak, gasio se život na salašima na kojima su uglavnom živjeli Bunjevci-Hrvati.

BUĐENJE I GAŠENJE: Partizanske jedinice ušle su Suboticu 10. listopada 1944. godine. U prvoj gradskoj upravi uglavnom su bili Hrvati. General *Ivan Rukavina*, pri godom posjeta Subotici 30. prosinca 1944. godine, izjavio je za list Radio vijesti, koji kasnije dobiva ime Hrvatska riječ, da više nitko neće osporavati hrvatstvo Bunjevaca.

Pored toga otvoreni su odjeli na hrvat-

vatski prosvjetni dom u Somboru, te je otvoreno i Hrvatsko narodno kazalište u Subotici. Život Hrvatske drame trajao je do 1958. godine, kada joj je promijenjeno ime i karakter te od tada nosi ime Drama na srpsko-hrvatskom jeziku. Sudbinu kazališta doživjela je i Hrvatska riječ, koja je preimenovana u Subotičke novine. Istovremeno, ukidaju se odjeli na hrvatskom ili srpskom jeziku, a u nastavi se koristi isključivo istočna varijanta srpskohrvatskog jezika. Nakon toga hrvatski jezik njegovao se na prostorima Vojvodine samo u djelima pojedinih pisaca.

Privid omekšavanja komunističke vladavine od 1968. godine pridonio je značajnijoj aktivnosti hrvatskih intelektualaca u Subotici: pokrenut je godišnjak *Danica*, a 1970. godine osnovano je Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Bunjevačko kolo«. Međutim, nakon gušenja masovnog pokreta 1971./1972. u Hrvatskoj, započela su uhićenja i istjerivanja s posla Hrvata u Vojvodini.

FORMIRANJE STRANAKA: Antibirokratska revolucija u Srbiji, na prijelazu osamdesetih u devedesete godine XX. stoljeća, dovela je do raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U masi stranaka koje su formirane u to vrijeme, formiraju se i stranke koje su se zalagale za prava nacionalnih manjina ili etničkih grupa. U lipnju 1990. godine formiran je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, a pred sam popis stanovništva 1991. godine formirana je Bunjevačka i šokačka stranka, koja se zalaže za interese onih koji se izjašnjavaju samo kao pripadnici tih etničkih grupa.

Posljednjih deset godina pokazalo je da Bunjevci-Hrvati po svemu sudeći ne uče iz vlastitih grešaka u prošlosti. Koliko ih dioba još očekuje?

Svršetak

Jedan od prvih supova DSHV-a iz 1990. godine

Na skupštini je, uz to, potvrđena i odluka o isključenju Nijemaca iz građanskih i ljudskih prava. Potom su agrarnom refor-

skom jeziku u gimnaziji, a osnovano je i nekoliko kulturno-prosvjetnih društava, na primjer »Matija Gubec« u Tavankutu i Hr-

Blagoslovom u bolji svijet

Sveto i blagoslovljeno – magija ili pomoć

Piše: vlč. dr.
Andrija Kopilović

*Čovjek je
duhovno biće
koje živi u
materijalnom
svijetu ili on je
materijalno
oduhovljeno
biće.
Kad čovjek
umire, duša
izlazi iz njega,
tijelo ostaje
nepomično,
mrtvo.
Čovjekov život
je dakle u duši,
ali se on na
zemlji odvija
kroz tijelo.*

Danas Katolička crkva slavi spomendan Karmelske Gospe. Upravo je 100. godina kako su se u obližnjem Somboru nastanili redovnici – karmelićani. Današnji dan i Karmelski škapular potakli su me na jedno razmišljanje o blagoslovinama. Želim ga sada podijeliti s vama, onako kako to jedan naš vrsni teolog razmišlja, prilagođeno našim okolnostima. Važno je pravilno postaviti pitanje iz naslova da bismo se okoristili poukom iz teksta.

Čovjek je duhovno-materijalno biće. On živi na zemlji, ali je oživljen nebeskom stvarnošću, on je u tijelu, ali oživljen dušom. Tijelo je vidljivo, duša nevidljiva. Čovjek vidi svoje djelo, jer radi rukama i svojim sposobnostima, no, ne vidi snagu kojom radi, ne vidi misao kojom planira posao. On ima tjelesne nagone, ali njih kontrolira moralno-duhovni zakon. Čovjek ima svoje tjelesne potrebe, ali i potrebe svog etičkog zakona. On živi i radi da bi uzdržavao svoje tijelo, ali njemu je savjest toliko važna, da će radije izgubiti svoj tjelesni život, nego nju povrijediti. Čovjek radi i obrađuje zemlju, ali moli Boga da bi on dao oblake, sunce i urod toj zemlji. On liječi svoje tijelo pomoću lijekova i liječnika, ali je svjestan da treba zdravlje izmoliti od Boga. Čovjeku je dano da bude gospodar zemlje, ali je on svjestan da odgova Bogu kao Gospodaru i sebe i zemlje.

ŽIVOT U DUŠI: Čovjek je duhovno biće koje živi u materijalnom svijetu ili on je materijalno oduhovljeno biće. Kad čovjek umire, duša izlazi iz njega, tijelo ostaje nepomično, mrtvo. Čovjekov život je dakle u duši, ali se on na zemlji odvija kroz tijelo.

Ta duhovno-materijalna dimenzija čovjeka događa se i u njegovom religioznom području. Čovjek zna da je Bog duhovan i nevidljiv, ali pravi kipove kako bi ga mogao

sebi predstaviti u materiji. Čovjek gradi Bogu hramove, crkve i kapele kao da bi Bog tu stanovao, ali Duh je posvuda i ne može stanovati u rukotvorenim kućama. Budući da je blagoslov, milost i odnos s Bogom nevidljiv, čovjek si onda pravi predmete preko kojih želi vidljivo prikazati svoj odnos prema Bogu. Tako u kršćanstvu križ prikazuje vrhunski simbol odnosa čovjeka i Boga, kao što i kipovi, sličice i slike ne predstavljaju Boga, nego čovjeka podsjećaju na Boga. Oni su neka vrsta kateheze, vjeronauka, prikazanje Isusova života ili onoga što nam je Bog o sebi objavio. Zato su nam slike, kipovi i sličice nekako sveti, kao što nam je Sveto pismo sveto i zato ga častimo.

No, slike, kipove, krunice i križeve blagoslivljamo. Blagoslov je duhovna stvarnost na materijalnom predmetu. Slično kao što se život u zrnu žita, koji je nevidljiv i duhovan, drži materijalnih atoma zrna pšenice, tako se i Božja sila i život drži na predmetima, da bi iz njih zračila duhovna stvarnost čovjeka. Kao što nam je dragocjena slika oca ili majke, tako su nam i predmeti koji nas s Bogom povezuju dragocjeni. Ali kao što su predmeti, kojih su se doticali veliki ljudi ili koje je kod sebe nosila majka, posebno važni i nose otisak njihove duše, tako nam blagoslovljeni predmeti nose pečat i otisak Božjeg života. Slično materijalni zvuk prenosi nematerijalne misli, materijalno tijelo nosi besmrtnu duhovnu dušu. Ili čudesna božanska sila može umnožiti kruh, otjerati oluju i grad, izliječiti bolesnika, oživiti mrtvaca. Božanska sila oživljava i ispravlja funkcioniranje materijalnog tijela i svijeta. Križevi, škapularska medaljica, razne medaljice, kipovi, sličice i sveti predmeti, osobito oni za molitvu, kao što je krunica, predstavljaju naš govor Bogu. Svi blagoslovljeni predmeti nose na sebi Božju silu.

RAZARAJUĆA MAGIJA: No, ta sila blagoslova i posvete na svetim predmetima nije isto što i magija. Na magijskim predmetima nema nečeg afektivnog, religioznog, živoga i svetog. Magijski predmeti su mrtvi, hladni, oni izazivaju strah i jezu. Kad čovjek dodiruje svete predmete, on postaje bolji, moralniji, čovječniji. Magija je pak amoralna ili nemoralna, ona škodi, razara čovjeka. Sveti predmeti naprotiv oživljavaju čovjeka, oni ga čine boljim, oni ga liječe, jer ga povezuju s neizmjerljivim Bogom i pomiruju s ljudima. Zato su sveti predmeti dijametralno suprotni magijskim predmetima, sveti predmeti su oružje protiv magije. Sveti predmeti čiste naše prostore od navale duhovnih napasti. Oni nas povezuju s Bogom, izvorom svakog života i blagoslova.

Krunica kao blagoslovljeni predmet, čak i ako ne molimo na nju, zrači zaštitom, snagom i mirom. Tko nosi škapular, nosi zaštitu Marijinog zagovora, tko nosi križ ili krunicu, ima kod sebe zaštitu protiv zla, napasti i bolesti. Tko dađe blagosloviti odijelo, kuću, namještaj, auto, ulazi u bolji svijet koji i njega čini čovječnijim i boljim.

Potrebno je svu stvarnost oko nas prožeti snagom Isusova uskrsnuća da budemo blagoslovljeni, da savjest, misli i mašta budu u skladu s Božjim mislima, Božjom dobrotom, Božjom ljubavi.

Dakle, bitno je razlikovati oprečnost magije i blagoslovina. One su za nepoučenog čovjeka srodne. Susrećemo ljude kojima treba blago upozorenje, lijepa riječ ili ovakvo razmišljanje da prijeđu s magičnoga na vjersko jer je posrijedi često neznanje. Ukoliko je ljudska narav vezana na simbole i znakove, na predmete i želju za posredništvom, ne smijemo ovu činjenicu prezreti, nego pomoći da se u tom području bolje snalazimo i pravilnije postavimo. ■

Kolonija slamarki u Tavankutu

Od slame do umjetnosti

Otvaranje XIX. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame održano je u subotu, 10. srpnja u Domu kulture u Tavankutu, a u prostorijama Doma otvorena je i izložba slika od slame koje su nastale na prošlogodišnjoj koloniji slamarki. Izložbu je otvorila povjesničar umjetnosti *Olga Kovačev Ninkov*.

Ovogodišnju XIX. koloniju otvorio je predsjednik organizacijskog odbora likovno-slamarskog odjela pri Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu »Matija Gubec« – *Branko Horvat*. Na otvaranju kolonije nastupio je zbor župe Isusova Uskrsnuća iz Subotice.

OTVARANJE KOLONIJE: Prije samog otvaranja izložbe sve prisutne je pozdravila voditeljica likovno-slamarskog odjela pri HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta i organizatorica ove kolonije *Jozefina Skenderović*, te je rekla kako je otvaranje XIX. kolonije nešto skromnije, no, za zatvaranje se priprema veći kulturni program. U ime gradske samouprave ovom otvaranju je prisustvovao i dopredsjednik Skupštine općine Subotica *Lazar Baraković* sa suprugom. Pri otvaranju izložbe slika od slame *Olga Kovačev Ninkov* je rekla, kako joj je ovo treća kolonija koju otvara i da sada izložke gleda drugim očima, jer je imala prigodu vidjeti film

Rajka Ljubića »Tri divojke, tri slamarke«.

»Za mene je taj film bio veliko otkrovenje, jer je u pravom svjetlu prikazao slamarke i njihovu djelatnost. Mislim da je taj film doprinio u vrednovanju i razumijevanju pojave slamarki kod nas«, rekla je *Olga Kovačev Ninkov*. Prisutnima se obratio i *Branko Horvat* koji je istaknuo kako je svaki rad težak dok se ne dođe do cilja, tako je i priprema za koloniju naporna, no, kada dođe do otvaranja, sve ružno se zaboravi i uživamo u onome što nam je dala priroda i što slamarke prave od žita. Župni zbor Isusovo Uskrsnuće se predstavio s tri kompozicije: »Blagoslovljena ova zemlja moja« i »Dani prije žetve« od *Asića* i pjesmom »Bačka« od *Kočonde*. Sa zborom je kao vokalna solistica nastupila *Terezija Buljovčić Jegić* – so-pran. Nastupila je i učenica niže Muzičke škole u Subotici, *Noémi Toth*, na flauti. Zborom je ravnao *Miroslav Stanić*.

O RADU KOLONIJE: »Ovogodišnja kolonija ima 24 sudionice, a dvije gošće su iz Mađarske. Kolonija traje tjedan dana i zatvara se 17. srpnja u večernjim satima. To je subota pred Dužijancu u

Tavankutu. Prije svake kolonije napravimo izložbu slika koje su urađene na prošlogodišnjoj koloniji, tako je i ove godine i svi zainteresirani mogu pogledati izložbu idući tjedan. Ekspoziti su izloženi u Domu kulture u Tavankutu. Kolonija svaki dan radi u prostorijama Osnovne škole »Matija Gubec« u Tavankutu od 9 do 18 sati, a 15. srpnja ova kolonija slamarki će raditi u Galeriji dr. Vinko Perčić u Subotici i na taj način ćemo pružiti priliku ljudima koji su zainteresirani da mogu vidjeti način rada i stvaranje slika od slame i u Subotici«, kaže *Jozefina Skenderović*.

Na ovogodišnjoj koloniji će raditi i mlađi sudionici, neki još neće izrađivati slike, no promatranjem će učiti na koji način se stvara slika od slame. Do sada su slamarke imale mnogobrojna gostovanja, kako u našoj zemlji tako i u inozemstvu. Slika od slame ima po cijelom svijetu. Radovi koji će nastati na ovogodišnjoj XIX. koloniji bit će pokazani uoči centralne manifestacije »Dužijance 2004« u Subotici. Izložba će bit otvorena 6. kolovoza u vestibulu Gradske kuće u Subotici.

Ž. Vukov

S otvaranja Kolonije slamarki

Kazališna predstava u HKC »Bunjevačko kolo«

Dramski odjel Hrvatskog kulturno umjetničkog društva »Ljutovo« iz Ljutova pokraj Subotice, nastupit će u dvorani Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« s kazališnom predstavom »Salašari silom varošani«, komedijom u tri čina. Pisac ove komedije je *Pavao Bačić*, a redatelj predstave je *Nándor Klinocki*. Svi zainteresirani predstavu će moći vidjeti u subotu, 17. srpnja s početkom u 20.30 sati. Cijena ulaznice je 100 dinara.

Kulturno-umjetnička večer

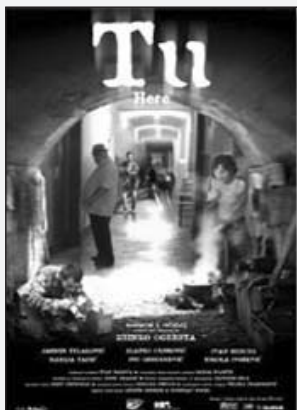
Kolonija slamarki je otvorena 10. srpnja u Domu kulture u Tavankutu. Zatvaranje ove kolonije bit će u subotu, 17. srpnja s početkom u 20 sati. Tu večer se očekuje bogati kultur-

ni program. Na zatvaranju kolonije i »Risarskoj večeri« nastupit će: Kulturno umjetničko društvo »Ivan Goran Kovačić« iz Velike i Hrvatsko kulturno umjetničko društvo »Dubrava« iz Alabinića kod Stolca. Istu večer će se predstaviti i ovogodišnji bandaš i bandašica u Tavankutu.

Filmu »TU« najveća nagrada u povijesti hrvatskog filma

Film »Tu« redatelja *Zrinka Ogreste* nagrađen je Kristalnim globusom. Ovaj film snimljen je u produkciji Interfilma i Hrvatske televizije. Na 39. međunarodnom filmskom festivalu u Karlovym Varyma osvojim je već spomenut Kristalni globus-posebnu nagradu žirija. Kristalni globus se smatra drugom nagradom Festivala i najveća je koju je jedan hrvatski film dobio na

međunarodnom festivalu prve kategorije. Nagrada će Ogresti biti uručena na završnoj svečanosti. Prije devet godina Ogresta je prvi put sudjelovao na tom festivalu s filmom »Isprani«, a četiri godine kasnije s »Crvenom prašinom«. Ogresta je izjavio da se nada kako će ta važna filmska nagrada, izborena u službenom programu jednog od najvećih svjetskih festivala, pridonijeti promjeni »Jedne pomalo apsurdne činjenice da je u ovom trenutku onaj kvalitetni dio hrvatske kinematografije cjenjeniji u inozemstvu nego u domovini«. Film »Tu« je prošle godine na Pulskom festivalu dobio veliku Zlatnu arenu za najbolji film. Ovaj film će u okviru pratećeg programa 11. Međunarodnog filmskog festivala na Paliću biti prikazan u subotičkom Kinu »Korzo« 21. srpnja s projekcijom od 18 sati. Ulaz je besplatan.

»Tri divojke, tri slamarke«

U Galeriji dr. Vinko Perčić u Subotici 14. srpnja otvorena je izložba, na kojoj izlažu tri slamarke. Na otvaranju izložbe prisutni su mogli vidjeti projekciju filma »Tri divojke, tri slamarke« autora *Rajka Ljubića*.

Dužijanica u Tavankutu

U nedjelju 18. srpnja bit će održana Dužijanica u Tavankutu. Svečana sv. Misa zahvalnica će početi u 10,30 sati u župnoj crkvi Presvetog Srca Isusova.

Urban – »Žena dijete« Croatia Records, 1998.

*Da, sad gledam kroz tvoje oči
ti si nišan na licu moga anđela,
oprosti mi što odlazim...
ja nikada ne ostajem.*

Nedavnim nastupom u zagrebačkom Aquariusu hrvatski glazbenik *Damir Urban*, poznatiji samo kao *Urban*, najavio je izlazak svog novog, trećeg albuma. Dugogodišnju glazbenu pauzu objašnjava perfekcionizmom, personalnim krizama i zaokupiranosti svojim malim sinom. Prije nego što se novi materijal

pojavi, kao posvetu njegovom dugom iščekivanju, podsjećamo na njegov vrlo uspješni album iz 1998. godine.

»Žena dijete« je drugi po redu album ovog riječkog glazbenika, nekadašnjeg frontmena kulturne skupine s početka devedesetih, *Laufer*. Stilski, album je neujednačen, on počiva na popu i alternativnom roku, a grana se uporabom više elektronskih podžanrova, što je produkt složenog studijsko-glazbenog istraživanja. Ovaj album sniman je tijekom ljeta, jeseni i zime 1997. godine u splitskom studiju »111«, dok su mastering i postprodukcija napravljeni u milanskom »Studio Elettro Formatti«.

PRIČE O LJUBAVI: Dvanaest novih pjesama donosi priče o dvoje, o ljubavi. Vrlo indikativno, prva pjesma se zove »Privatni Romeo«. Ona ima svoj četverominutni elektronski intro. Slijedi najpoznatiji singl s albuma i vjerojatno najbolja pjesma, gitarska »Mala truba«. »Black tattoo« je moćan spjev o tome kako ostati svoj, dok je pjesma »Žena dijete« nježna akustično-električna balada. Sličnost u uporabi voka-

la s Massimom, demonstrira emotivnost pjesme »Odlučio sam da te volim«. Najviše pop je numera »Samo...«, a »Insekt« najviše podsjeća na dane Laufera. »Ruke« posjeduju liniju grunge balade (glazbenog pravca tada već na svom zalasku).

NAGRADE: Album zatvara plesna drum and bass igrarija s recitalom nalik izrazu D. Rundeka, naslovljena »Duga«. Svi ovi atributi i cjelinski učinak bili su uzrok sljedećeg – Urban, u jakoj konkurenciji, dobiva glazbenu nagradu »Porin« za najbolji rock album i najbolji album alternativne glazbe (ovog drugog »Porina« se odriče, smatrajući da u ovoj oblasti postoje bolji autori, te da njegov album ne pripada baš tom žanru). Album je osvojio i nekoliko »Crnih mačaka« u kategorijama najboljeg albuma, muškog vokala i najbolje produkcije. Dodao bih: sasvim za-

služeno.

Do novog albuma, zbog kvalitete gore predstavljenog djela, iako nestrpljivi, imamo još uvijek što slušati.

D. B. P.

Danko Angjelinović (1891.-1963.)

Danko Angjelinović, pjesnik, novelist, romanopisac, putopisac i prevoditelj, rođen je 13. travnja 1891. u Makarskoj, a preminuo je 23. rujna 1963. godine u Splitu. Osnovnu školu polazio je u Makarskoj i u Sinju, gimnaziju u Splitu, a maturirao je 1910. Na Sveučilištu u Zagrebu studirao je pravo (1910.-1914.) i doktorirao 1918. Bio je općinski činovnik u Splitu, advokatski i sudski pripravnik u Splitu i advokat u Zagrebu do II. svjetskog rata. Početkom 1942. interniran je u Italiju, a u Zagreb se vraća 1945. Tu je živio kao profesionalni književnik.

Od mladosti je prijateljevao sa skladateljem *J. Gotovcem* i književnicima *M. Begovićem*, *M. Marjanovićem*, *N. Bartulovićem* i *S. Miličićem*. Pjesme, pripovijetke, odlomke romana, crtice i humoristične priče objavio je u brojnim publikacijama – među ostalim: »Pravaš«, »Vihor«, »Epoha«, »Jutarnji list«, »Književni jug«, »Zastava«, »Jadranska straža«. Autor je više knjiga, pjesama, pripovijedaka i romana, te putopisa. Poema »Mila Gojsalića« poslužila je za libreto istoimene opere *J. Gotovca*. Angjelinović je prevodio s engleskog (*W. Shakespeare*, *J. Keats*, *G. Byron*) i talijanskog (*L. Ariosto*, *O. Ramous*). Poezija Angjelinovića je mediteranski intonirana s tradicionalnom versifikacijom (*I. Lalić*), dok je proza sugestivan spoj doživljaja i izraza pri opisima svijeta prirode (*Ž. Jeličić*), a melodramska ili deskriptivna kada ima sociološke pretenzije (*M. Selaković*). ■

Međunarodni festival dječjeg stvaralaštva u Ukrajini

Djeca oduševila Ukrajinke

Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« ima više odjela, no jedan od najaktivnijih je folklorni odjel. Prije tjedan dana dječji folklorni ansambl »Bunjevačkog kola« vratio se s turneje u Ukrajini. Boravili su u gradu Sevastopolju na Krimu, od 1. do 9. srpnja, gdje je održan Međunarodni festival dječjeg stvaralaštva »Golden Fish« – »Žlatna ribica«.

DJECA-PONOS I DIKA: »Djeca su svakodnevno imala nastupe. Tri nastupa su imala ispred 'Dvorca omladine', a jedan nastup u teatru. Posjetili su Muzej voštanih figura, akvarij, vidjeli predstavu s dupinima i fokama. Obišli smo i stari grčki grad. Jednu večer djeca su nastupila s kompletnim programom, a inače smo se predstavljali s ponekim koreografijama. Igrali su igre iz Slavonije, Međimurja, vlaške i bunjevačke igre s dva muzička intermezza«, kaže koreografkinja *Sandra Lipozenčić* o proteklom gostovanju.

»Mogu reći da je HKC 'Bunjevačko kolo' krenuo u izuzetno ozbiljan projekt s dječjim ansamblom. Ovom turnejom su djeca opravdala sva naša ulaganja i pokazala su, da su sposobna, spremna i dovoljno kvalitetna za takve napore i kriterije koji se od njih očekuju. Na turneju je išlo i šestero odraslih, koji su brinuli za djecu, a to su: djevojke koje rade s dječjim folklorom – *Marina Matković, Hajnalka Sič i Sandra Lipo-*

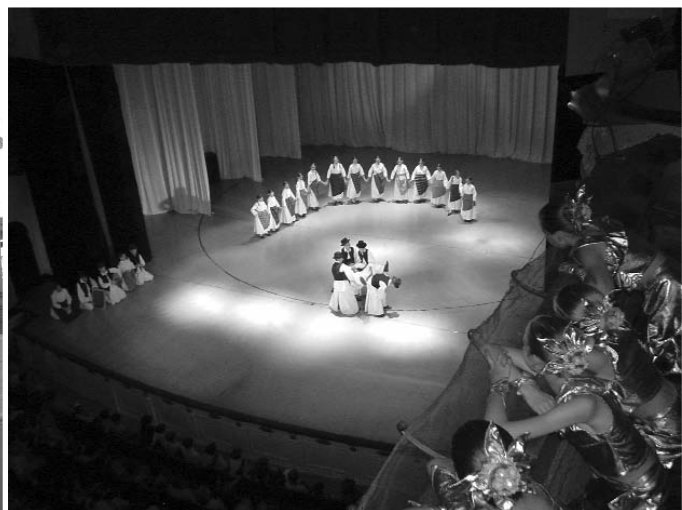

zenčić, koja je njihova voditeljica. Skupa s njima su išli i *Mirjana Ivković Ivandekić, Joso Dulić, dr. Srđan Sandić*, te ja kao umjetnički rukovoditelj. Djeca su imala svu moguću skrb i pažnju. Imala su osiguran smještaj i hranu, a budući da su djeca oduševila domaćine, mi smo već dobili poziv za iduću godinu«, kaže *Davor Dulić*.

PRIPREME ZA NOVA PUTOVANJA: Ove mlade plesače očekuje još mnogo toga ove godine. Planira se da djeca putuju i u Slovačku, te bi tako započela suradnja Hrvata iz Slovačke i Hrvata iz Bačke. Nakon toga djeca bi trebala biti gosti na Dječjim vinkovčkim jesenima a krajem listopada bi ogranak društva iz Starog Žednika tre-

bao putovati u Zaprešić i Zagreb. Prosjek uzrasta ove djece je deset godina, no, kako kaže njihov koreograf, oni sav program rade izuzetno kvalitetno i savladavaju sve napore, kao što je primjerice bio nastup 12 sati po dolasku na odredište, a put do Sevastopolja je trajao 54 sata vožnje autobusom. Još su dodali kako je tamošnje tehničko osoblje imalo problema s njima, nisu ih znali ozvučiti, jer su svi ostali sudionici radili na matricu, već snimljen materijal. Kako kaže *Davor Dulić*, domaćine je baš to oduševilo i privuklo njihovu pažnju. Nošnja i nastupi su bili unikatni i originalni, te je publika ostala oduševljena.

Ž. Vukov

»Književna revija« broj 1-2 za 2004. godinu

Za književne sladokusce

Ovogodišnji dvobroj »Književne revije«, časopisa za književnost i kulturu, čiji je osnivač i izdavač Ogranak Matice hrvatske Osijek, sadrži blok proze, oglede, prijevode i književnu kritiku.

Književnim sladokuscima i ovaj put »Književna revija« ima što ponuditi. Objavljena proza *Stjepana Tomaša, Ićana Ramljaka, Mirka Ćurića, Adama Rajzla, Žarka Milenića i Bogdana Mesingera*, pruža uvid u aktualnu proznu praksu na hrvatskoj književnoj sceni, a dodatni razlozi za čitanje su objavljeni ogledi *Zlatka Kramarića, Vladimira Rema i Zoltána Virága*.

OGLEDI: Zlatko Kramarić je pod skupnim nazivom »Neizvjesnost demokracije« sabrao više svojih tekstova koji imaju politički kontekst, a u njima je riječ o problemima koji se tiču svakodnevnog egzistencije građana koji su okruženi političkim događanjima. »Ako netko živi u gradu, to ne znači da se automatski mora smatrati i građaninom. Građaninom se postaje ne činjenicom da se živi u gradskoj sredini, već sustavnim usvajanjem 'kulture zakona'. Građaninom se postaje ako se poštuju pravila ponašanja, ako se stalno uvažavaju 'drugi', ako izbjegavamo nepotrebno miješanje u njihovu privatnost, ako znamo suspendirati opasnu i razornu razdoznanost, ako ne činimo ništa drugo, što ne želimo da oni čine nama«, piše Zlatko Kramarić.

U ogledu »Brodsko periodika od početka do danas« Vladimir Rem piše o izdavačkim poduhvatima u Slavonском Brodu, dok Zoltán Virág u ogledu »Enciklopedist azura« promišlja o književnom radu *Otta Tolnaia*, zaključujući kako se osobita kvaliteta i značaj Tolnaijeve umjetničke riječi može prepoznati u dosljednosti što potpaljuje nuždu međusobnog razumijevanja identiteta, svoje i samorefleksije Drugog, u stapanju i razli-

laženju granica, parodiji logike centra i margine i otkrivanju strme egzotike Balkana.

O BIĆIMA PRAZNIH SRCA: Ovaj dvobroj »Književne revije« donosi i prijevode tekstova *Terryja Eagletona, Marka Lillae i Octavia Paza*. Veoma je zanimljiv tekst »Noćne misli« u kojem Mark Lilla piše o velikom knjižarskom uspjehu romana »Elementarne čestice« *Michela Houellebecqa* u kontekstu ispraznosti novog potrošačkog društva. Mark Lilla ističe kako nas Houellebecq ostavlja u neizvjesnosti glede naše budućnosti, ali ne u pogledu njezina izgleda, već u pogledu njezine povoljnosti. Lilla u nastavku teksta u kontekstu razmatranja suvremenog svijeta, u kojem su ljubav i duša 'ukinuti' zbog dominacije individualizma, urušavanja autoriteta, raspada obitelji i dekadencije, navodi glasoviti seminar o *Hegelu* koji je 1930-tih godina održao ruski filozof *Aleksandar Kojčev*, koji je već tada utvrdio kako će se povijest završiti u nečemu što je nazvao »homogenom i univerzalnom državom«, što će na društvenom nivou značiti nestanak većine ljudskih karakteristika, koje su povijest dovele do ovog trenutka, i ujedno kultivaciju potpuno zadovoljnih individua koje bi živjele za gotovo ništa više od potrošnje, erotskih zadovoljstava i sporta.

Blok književne kritike donosi brojne prikaze novih književnih izdanja među kojima čitatelji mogu pročitati i tekst *Helene Sablić Tomić* o novom romanu *Vedrane Rudan* »Ljubav na posljednji pogled«. Kritika se završava zaključkom, kako će se nakon nekoliko godina zasigurno o tom romanu pisati kao jednom iz ladike lake književnosti i neće biti puno govora, jer *Warholovih* famoznih 'petnaest minuta slave' tada će već biti zaborav.

Z. Sarić

LIRA NAIVA
Zlatko Gorjanac

GRANČICA MASLINE

Donesi krčage dobrote na rukama,
Dopusti da ispijem sve kapi blagosti,
Prinesi ljepote i ustrajnost u mukama,
Nisu sve tuge, tu su i radosti.

Grlj me rukama zimzelenog drveća,
Pod moje noge prostri tepih zelene trave,
Pričaj sa mnom dahom proljeća
i kliči divoti nebeske slave.

Zapjevaj pjesmom najljepših ptica,
Koračaj mudro po ovom tlu svetom
I usporedi ponekad sva tužna lica
s velikom, nasmijanom, anđeoskom četom.

U tebi je svjetlo, a ne gluha tama,
Dolivaj ulje na taj tihi plamen,
Svaka tvoja iskra mržnju će da slama,
Oživjet će cvijet, otopit se kamen.

Neka od sada tobom ljubav vlada,
Neka se ona u visine vine,
Oružje nek bude poniznost i nada,
Kruna nek ti bude grančica masline.

ZLATKO GORJANAC je rođen u Somboru 1974. godine. Osnovnu školu je završio u Bačkom Bregu, a srednju tehničku u Somboru. Pjesme su mu objavljivane po raznim časopisima (»Zvonik«, »Mirosljub«, »Subotička Danica«) i čitane na radiju. Član je HKPD-a »Silvije Strahimir Kranjčević«. Dopisnik je informativno-političkog tjednika »Hrvatska riječ«, a povremeno surađuje i u katoličkom mjesečniku »Zvonik«, te u »Mirosljubu«, listu HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora. Ova pjesma mu je objavljena u knjizi »Lira naiva 2003.«, koju su objavili Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« i Hrvatska čitaonica Subotica.

Lutkarstvo kao kazališna umjetnost

Lutkarski izričaj čarolije bajke

Kazalište lutaka izraslo je iz narodne tradicije. Stari Egipćani, Grci i Kinezi pravili su pokretne lutke, koje su prikazivali u religijskim procesijama. Već Platon u alegoriji ja-me spominje kako su živa bića samo lutke – nasuprot čistim i nepromjenjivim idejama višega svijeta – govoreći o kazalištu sjenki. U Engleskoj komade kao »Stvaranje svijeta« ili »Solomonov dvor« izvodili su putujući lutkari skoro do početka XIX. stoljeća. Lutkarska predstava bila je drama naroda i čuvala je, često vjekovima, drevne dramske tipove i narodne legende.

Putujuća lutkarska kazališta bili su stalni posjetitelji seoskih sajмова, a predstave su često imale veliki značaj u očuvanju nacionalnih i patriotskih vrijednosti (slučaj Češke pod vlašću Austrije ili Hrvatske pod Italijom – *lik dječaka Jurića*), no, često su pružale samo pomodnu zabavu (čuveno kazalište lutaka ispod Pjace u Kovent Gardenu), a katkada su bile i stvar prestiža (kazalište lutaka vojvode *Eszterhazija* za koje je *Haydn* komponirao muziku). Kao i u drugim oblastima narodne umjetnosti, umjetnost lutkarstva počela je nastajati onda, kada je narod počeo da je se odriče.

UMJETNOST LUTKARSTVA: Očuvanje autentično-narodnog može zadovoljiti nacionalne ili čak patriotske motive, ali u umjetničkom smislu je to često neplodan konzervativizam, što znamo iz povijesti našeg pjesništva, glazbe ili folklor. Kako bi sačuvao lut-

karstvo kao oblik narodnog stvaralaštva, ali mu istovremeno dao dimenziju umjetničkog, Nijemac *Paul Braun* utemeljio je u Münchenu Umjetničko kazalište lutaka. Nakon II. svjetskog rata dolazi do naglog razvitka lutkarstva, napose u istočnoeuropskim zemljama. U ex Jugoslaviji, lutkarstvo postoji više od jednog stoljeća, diletantski, a profesionalno najdužu tradiciju ima Novosadsko kazalište (75 godina), Subotičko (60 godina) i Zrenjaninsko (48 godina). U Hrvatskoj lutkarska kazališta postoje od 1933. godine. Zagrebačko kazalište lutaka najstarije je hrvatsko profesionalno lutkarsko glumište, osnovano 1948., dok je Kazalište lutaka Rijeka službeno utemeljeno 1960., kao jedno od najstarijih.

Dok kiparstvo predstavlja čovjeka u kamenu ili metalu, slikarstvo upotrebljava platno i boje, pjesništvo opisuje čovjeka riječima, a teatarska umjetnost je jedina koja predstavlja čovjeka pomoću čovjeka, živog ili onog kome je živi čovjek udahnuo dušu. Kao što ni značaj pokreta nije shvaćen do vremena kada se pojavila *Isidora Džukan*, tako i čudo, koje se događa u zemlji lutaka, još čeka da ga proslavi neki pjesnik.

TEATAR JE UVELIČAVUJE STAKLO, A NE OGLEDALO: Lutka je fantazija, bajkovita slika, poezija, nježnost – dubok sanjarski, lijep, tih unutarnji doživljaj. Lutka nije glumac, ona je samo znamenje, igra – duhovna i nadnaravna, jednostavna, svemoćna,

0 lutki

»Čekala je, sjedeći na pomoćnim stepenicama, tako dugo da se, uvjeren sam, nećete naljutiti na mene zbog toga što sam je pozvao da se popne da bih je predstavio vama.

Da, ona ima izvanrednu sposobnost čekanja, talent koji, složiti ćete se, nije lišen čari s obzirom da je riječ o jednoj tako pokornoj ličnosti. Kad su ljudi u pitanju, pokornost je puko prenemaganje.

Dozvolite da vam na samom početku kažem ponešto i o njenom karakteru. Ona, dakle, može čekati dugo bilo gdje, skrivena na dnu neke škrinje ili u nekom podrumu, znači skrivena u dubini čitavog jednog stoljeća. Ali, ona čeka i čekat će. Ako je čak i zamolimo da priđe i omogućimo joj da se osjeća prijatno, ona će čekati i dalje; jer čeka vas kao odana sluškinja«.

(Edward Gordon Craig, »Le theatre

(ostvaruje sve što ljudska mašta može smisliti), a istovremeno i nemoćna (ograničena na 14 pokreta). Lutka govori velike istine o čovjeku, o svijetu, njen humor je neodoljiv i zato se tako dobro kreće u grotesknom svijetu poezije, fantastike i satire i stoga svijest o odsustvu stvarnog života, lutkama daje čudan osjećaj neobjašnjivog, a u čovjeku – gledatelju budi privlačnost zagonetnog i stvara osjećaj čuđenja.

I dok su kod nas lutkari prepušteni sami sebi, jer ne postoji adekvatna škola za lutkarstvo, a autodidaktička edukacija je dugačka, ipak postoje imena koja su vedete lutkarstva: *Irena Tot* (Vojvodina), *Kosovka Spajić*, *Nevenka Filipović* ili *Zvonko Festini* (Hrvatska) i mnogi drugi, čiji rezultati su obrnuto proporcionalni (ne) ulaganju u ovu specifičnu granu umjetnosti, dok u svijetu postoji preko 700 klubova i kazališta sa svojim istraživačkim centrima, a postoje i lutke čija vrijednost doseže čak 23 tisuće dolara!

Ne smijemo odustati od lutke i ne smijemo dozvoliti da ona ostane mrtav dekorativni predmet i mrtav govor koji uzalud traži dodir. Lutkarska kazališta približavaju djeci dobro poznate likove i priču, dodajući im čaroliju kakvu znade i može pružiti samo kazalište.

A. Č.

O osnutku Hrvatskog narodnog kazališta i opere u Subotici

Impresivan izbor iz operne i operetne literature

Piše: Hrvoje Tikvicki

Najizazovnija pitanja o hrvatskom kazalištu i operi u Subotici svakako su – kako je i zašto kazalište osnovano, u čemu se zrcali njegovo hrvatsko obilježje i značenje, a i kakva je njegova povezanost s matičnom nacionalnom kazališnom kulturom, te zašto je prestalo postojati, to jest zašto se ugasilo.

Premda za odgovore na ta pitanja ima uporišta i u subotičkoj kazališnoj povijesti – jer je, primjerice, već prva kazališna predstava u Subotici 1747. godine održana na hrvatskom jeziku u Gramatičkoj školi, u kojoj se nakon toga uobičajilo potkraj školske godine za učenike i njihove roditelje priređivati predstave na hrvatskom, mađarskom ili latinskom jeziku, tih pitanja nije se lako doreći, jer takva pitanja, kakva su postavljena, zbog političkih, državnih, ideoloških razloga, nikad nisu izravno postavljana, ni uključivana u teatrološke studije. A tiskano je ipak više različitih sintetskih izdanja u kojima se obrađuje i kazališna povijest Subotice

Madame Butterfly

(»Narodno pozorište – Népszínház 1945.-1955.«, Subotica 1955.; *Ivanka Rackov* »Iz pozorišnog albuma Subotice«, Subotica 1977.; »Narodno pozorište -Népszínház – 130 godina zgrade«, Subotica 1984.; *Petar Volk* »Pozorišni život u Srbiji 1944./1986.«, Beograd 1990.).

Ero s onog svijeta

PRVA PREDSTAVA: Najbolje je poći kronološkim redom te podsjetiti, kako su Hrvatsko narodno kazalište kao i Magyar Népszínház (Mađarsko narodno kazalište) u Subotici utemeljeni odlukom Predsjedništva Narodne skupštine AP Vojvodine 19. rujna 1945., na što je, osim prethodne amaterske i poluprofesionalne kazališne djelatnosti predstavnika obaju naroda, zacijelo presudno utjecao tadašnji etnički sastav Subotice. Za prvog upravitelja subotičkoga Hrvatskoga narodnog kazališta imenovan je dotadašnji voditelj amaterske skupine – Pozorišni odsjek grada Subotice – *Lajčo Lendvai*. Po zanimanju krojač, Lajčo Lendvai je već između dva svjetska rata osam godina živio u Zagrebu, te se u sklopu sindikalne djelatnosti bavio kazalištem, režirao i glumio. Povezan otad s hrvatskom kulturom Lendvai se kao upravitelj Hrvatskoga narodnog kazališta u Subotici odmah povezao s istoimenim kazalištima u Zagrebu i Osijeku, te angažirao hrvatske glumce, kao što su: *Ivona Petri, Jelka Šokčević – Asić, Dubravka Deželić, Ante Kraljević, Dražen Gruiwald* i teh-

ničko osoblje. Hrvatska orijentiranost potvrđena je i prvom predstavom, postavom *Bogovičeva* »Matije Gupca« u režiji zagrebačkoga gosta *Branka Špoljara*. U pripremi izvedbe sudjeluju hrvatski umjetnici, scenograf *Berislav Deželić* i skladatelj i dirigent *Milan Asić*, koji će duže vremena ostati privrženi subotičkom hrvatskom kazalištu.

REPERTOAR OPERE: Zahvaljujući ponajviše profesionalnom opredjeljenju Milana Asića, razvija se i glazbenoscenska djelatnost. Izvode se uglavnom, što je već bio pravi pothvat u odnosu na kadrovske mogućnosti, samo popularne operete kakve su *Kalmanova* »Silva«,

Nikola Šubić Zrinjski

Lehárove »Ševa i zemlja smiješka«, te *Gotovčev* »Đerdan«. Osobito, međutim, valja istaknuti znatno zahtjevniju postavu *Puccinijeve* opere »Tosca«.

Nastavljajući repertoarsku otvorenost i sve veće širenje u glazbenom dijelu, Hrvatsko narodno kazalište razvija i ustaljuje na kratko i svoj glazbeni ansambl – operu, u kojoj je i dalje glavni movens svekolike djelatnosti Milan Asić. Ansambl je uvećan s orkestrom, zborom, solistima i baletom, te se ispo- maže i brojnim gostima iz različitih sredina. Na repertoaru opere u njenom kratkom životu su izvedbe: »Nikola Šubić Zrinjski« *I. Zajca*, »Morana« *J.*

Gotovca, jedna praiizvedba »Dužijanca« *J. Andrića*, potom »Tosca« Puccinia, »Madame Butterfly« također autor Puccini, »Prodana nevjesta« *B. Smetane*, »Traviata« *G. Verdija*, »Cavalleria Rusticana« *P. Mascagnia*, »Carmen« *J. Bizeta*, »Bajazzo« *R. Leoncavala* i »Svadba u Malinovki« *B. Aleksandrova*. Dakle jedan impresivan i zavidan izbor iz operne i operetne literature koji je izvođen u tom kratkom postojanju i radu opere Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici. Da kažemo i to; opera je počela djelovati kao samostalni ansambl početkom 1951. godine, kada su Hrvatsko narodno kazalište i Magyar Népszínház odlukom vlasti spojeni u Narodno pozorište – Népszínház s dvije drame, a glazbena grana prerasta u operu s baletom. Na našu žalost opera je svoj kraj dočekala već u sezoni 1953./54. godine.

Pri pisanju ovoga teksta pomogla mi je knjiga *Branka Hećimovića* »Hrvatska kazališna topografija i Hrvatsko kazalište u Subotici«, a slijedi kronologija izvođenja premijera, predstava u Subotici i gostovanja ansambla opere u njenom kratkom životu, kao i imena ljudi, umjetnika, koji su u tom vremenu gostovali na subotičkoj sceni, bilo kao pjevači, baletani, redatelji, scenografi, dirigenti itd. Ovu građu i rukopise sam našao u ostavštini svoga oca, koji je isto tako bio jedan od osnivača opere u Subotici, pa ću u nastavku pisati o stvarima vezanim za operu, iz njegovih rukopisa.

Traviata

HRCKOVA SVEZNALICA

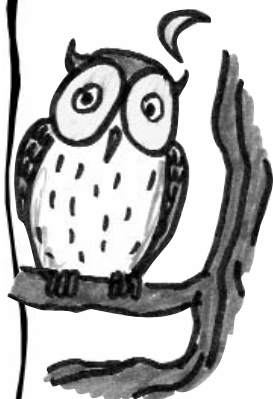
ZAŠTO PAPIGA »GOVORI«?

Papiga je u stanju podražavati ljudski glas i riječi, zahvaljujući naročitom obliku svoga jezika. Ona to čini veoma vjerno i zato kažemo da papiga »govori«.

ZAŠTO SE SOVA ČUJE SAMO NOĆU?

Sova je noćna ptica koja danju spava. Kada padne večer, budi se i polijeće kroz mrak, tražeći hranu. Sova lovi miševe i druge male poljske životinje. Glas joj podsjeća na hukanje.

ZAŠTO LONAC ZA CVIJEĆE IMA RUPU NA DNU?

Biljka ne može živjeti bez vode, ali ako je ima suviše, onda njen korijen istrune i biljka uvene. Zato tegle imaju rupu na dnu, kako bi se višak vode ocijedio. Za biljku je dovoljno onoliko vode koliko je samo zemlja zadrži u sebi.

Priradio i ilustrirao: Zoltan Sič

IZ DJEČJIH USTA

- Mališan vodi razgovor s izmišljenim sugovornikom, koristeći dječji mobitel:
 - Ćao!
 - Što si dobio?
 - Pokon! (poklon – dar)

- Ja sam dobio kakoca. (traktor)
- Ćao!
- »Zašto je teta plava (crnkinja)?« – pitanje trogodišnjaka.
- Protežući se, dvogodišnjak zaključuje:
 - »Tako sam velik čovik!«

Zabilježila: Stanislava Stantić Prčić

HRCKOVE

ZGODE

Crta i piše: Zoltan Sič

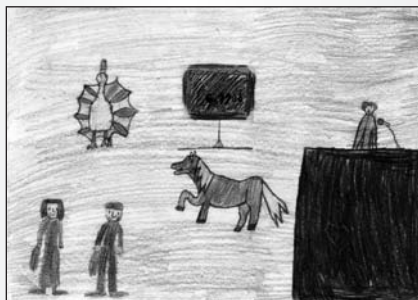

NAJ – PRIJATELJICA

Moja najbolja prijateljica se zove Anamarija Skenderović. Ja sam žalosna, jer ona ne želi pričati samnom, a ni njena mama mi je ne da. Zato ponekad zaplačem, ali se ponadam da će sljedeći put biti bolje. Anamariji sam već slala pismo s mojim slikama i poslat ću joj još puno. Ja se nadam puno i očekujem bolje dane.

Moja poruka svima je da nikad ne odustaju. Pozdrav Hrcku i svim ostalima.

Jelena Vukov, III.
OŠ »Miroslav Antić«, Subotica

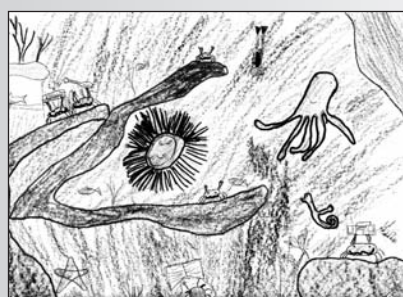
Vladimir Knežević, III. c
OŠ »Matija Gubec«, Ljutovo

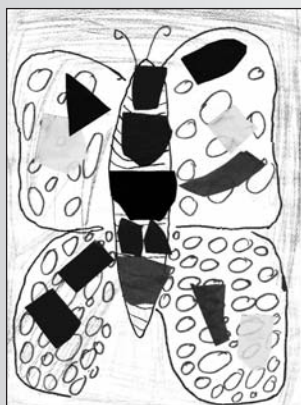
Dominik Mezei, II.
OŠ »Ivan Milutinović«, Mala Bosna

Vedran Horvacki, I. h
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Luka Nimčević, II. h
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Josipa Stipić, I.
OŠ »Ivan Milutinović«, Mala Bosna

Dino Vojnić Purčar, 6,5 godina
Dječji vrtić »Marija Petković«, Subotica

Helena Kovačević, II.
OŠ »Sveti Sava«, Bikovo

ŠKOLSKI RASPUST

Školskoj godini je došao kraj,
pa za djecu nastupa raj.
Neka se odmore torbe i knjige,
daci neka zaborave svoje brige.
Iz grada pođi u neko selo,
jer tamo nije toliko vrelo.

Darko Tetkov, I. a
OŠ »Ivan Goran Kovačić«, Sonta

VELIKI MEDVJED

Kada sam bila mala dobila sam velikog medvjeda. Uvijek sam se igrala s njim. Bio mi je najdraža igračka od svih mojih igračaka. Kada sam imala dvije godine, bio je veći od mene. On je bio veći od svih igračaka. Uvijek ću ga čuvati. Puno volim svog velikog medvjeda.

Kristina Kumer, III. a, OŠ »Matija Gubec«, Tavankut

I. Pronađi par brojeva koji stoje u istom odnosu kao prvi, podvučeni par:

44-----53

87-----99

23-----33

70-----81

22-----12

34-----45

Zadatak ripremio:
Dujko Runje

II. Imućni Arapin je na samrtni rekao sinovima: Djeco, ostavljam vam sav imetak, svih mojih 17 deva. Tebi prvorodeni sine, jer si najstariji, ostavljam polovicu. Srednjem sinu ostavljam jednu trećinu mog blaga, a najmlađem sinu, mom mezimcu, ostavljam jednu devetinu mojih deva. I otac zaklopi oči. Sutradan, kada su pokopali oca, braća počeh dijeliti imovinu kako im je to otac zapovijedio. Tri su dana računali i nisu mogli izračunati koliko koji od njih treba dobiti deva. Otišli su kod filozofa i, nakon nekoliko minuta, on je riješio njihov problem.

Što im je savjetovao filozof?

Rješenje: *Filozof ih je saslušao i rastužio se nad njihovom Sudbinom, te im je darovao jednu devu. Polovicu od 18 deva dobio je najstariji sin (9 deva), srednji je dobio trećinu (6 deva), a najmlađi je dobio devetinu (2 deve). Dakle: $9 + 6 + 2 = 17$ a onu darovanu devu su vratili filozofu.*

Zadatak pripremio: Zdenko Samaržija

Jeste li za jedan

Ples

Piše: Dražen Prčić

Prema jednoj od mnogobrojnih definicija ples je transformacija običnih funkcionalnih pokreta u neobične zbog specifične svrhe kojoj su namijenjeni. Pokreti mogu biti strogo određeni prema uvriježenim »koracima« koji čine određenu igru (ples) ili, pak, mogu biti posve slobodni prema imaginaciji osobe koja trenutačno kreira vlastitu dinamičku izražajnost.

Također, ples može biti umjetnički poput baleta, ritualni u tradiciji brojnih plemenskih zajednica diljem svijeta, ali i posve rekreativski u formi zabave na prigodnim ceremonijama, partijama i najobičnijim veselicama.

PRAPOVIJEST PLESA: Nitko sa sigurnošću ne može ustvrditi pojavu prvih plesača na našem planetu, ali se prema pronađenim pećinskim crtežima prethistorijskih ljudi (najmanje 20.000 godina prije Krista) da posve logično naslutiti kako ljudi obučeni u životinjske kože čine određene ritualne pokrete, stvarajući na taj način prve oblike primitivnog plesa. U tom još uvijek nedovoljno znanstveno istraženom periodu ljudske egzistencije na Zemlji, zbog nedovoljno razvijene moći govorne komunikacije, vjerojatno su pantomima (oblik plesa gdje se pokretima zamjenjuju riječi) i određeni stilizirani pokreti činili vrlo bitan način sporazumijevanja i prenošenja misli. Razvitkom civiliziranih oblika ljudske zajednice uloga ritualnog plesa, kao oblika ispoljavanja vjerovanja u natprirodne snage, počinje biti vrlo važna spona u svakodnevici. Plesom su se tražile određene molbe (kiša, dobar lov, zaštita plemenske zajednice) ili se njime zahvaljivalo za ispunjenje istih zahtjeva. Ali, kako je igra postajala dijelom čovjekovog bića, ljudi su počinjali plesati i bez određenog »višeg interesa«, jednostavno ispoljavajući radost življenja. Sponu između plesa daleke prošlosti, koja dijelom zadire u prethistoriju, danas možemo pronaći u igri australijskih Aboridžina ili afričkih Khoi-san plemena.

PLES KROZ VJEKOVE: Gotovo na svim kontinentima tijekom razvoja raznovrsnih kultura i civilizacija ples se uzdigao kao veo-

Popularni plesovi

Naši stariji u vrijeme svoje mladosti poznavali su brojne popularne plesove poput klasičnog i engleskog valcera, argentinskog tanga, britanskog fokstrota, američkog dixilenda, latinoameričke sambe, rumba i brojne druge popularne igre. U posljednjim decenijama 20. vijeka nastao je disco ples koji je »ubio« formu i pružio mogućnost svima da zaplešu onako kako najbolje znaju i umiju. ■

Nacionalni ples

Svaki narod ima svoj nacionalni ples kojim izražava vlastito kulturno nasljeđe i nacionalnu baštinu. Na našim prostorima najrašireniji oblik plesa je kolo u kojem se akteri igre hvataju za ruke i ujednačenim pokretima čine određenu kružnu ili pravolinijsku formaciju. Karakteristična narodna nošnja, kojom dominiraju nacionalni motivi, sastavni je dio cjelokupnog plesnog doživljaja. ■

ma važan dio njihova postojanja. U starom Egiptu, primjerice, piramide su ispunjene brojnim crtežima plesača koji ritualno plešu u slavu mnogih tamošnjih božanstava, slaveći raznovrsne prigode. Stara grčka kultura, koju su proslavili brojni filozofi koji se i danas neizostavno citiraju, proslavila je ples kao simbol uzvišenog izražavanja ljudske potrebe. U Rimu je iznimno bila popularna pantomima koja se svakodnevno upražnjavala, uz brojne druge raznovrsne plesove iz pokorenih tuđinskih kolonija, na učestalim višednevnim orgijama i bakanalnim svetkovinama brojnih izopačenih vladara. Srednji vijek je bio dosta limitiran glede plesa, jer je on zbog svojih paganskih korijena često bio zabranjivan od duhovnih autoriteta. No, vlastela ga je koristila na svojim izoliranim zabavama i plesala uz glazbu brojnih profesionalnih svirača koji su, uz razvitak »organiziranog« plesa, postali neizostavni dio cijelog ritmičkog doživljaja. Novi vijek i renesansa donijeli su potpuno oslobođenje ljudske potrebe za igrom i stoljećima, koja su nas dovela do današnjice, uzdigla su ples do neslučenih visina, kreirajući raznovrsne i maštovite oblike, vrste, te načine njegove demonstracije. Plesalo se na talijanskim, francuskim, njemačkim, engleskim i inim dvorovima razvijene Europe, ali i u posve zaoostalim kulturama kojima je moderna civilizacija i danas nepoznata činjenica. Jednostavno plesali su slaveći i tugujući život koji im je darovan, ispoljavajući emocije i strahove. A danas, ples je postao nezaobilazni dio dekora tzv. šou biznisa i moderno doba obiluje raznovrsnim maštovitim varijacijama ljudskog pokreta usmjerenog na izražavanje osjećanja, raspoloženje ili jednostavno želje za rekreativskim doživljajem. Plešu se stari plesovi, izmišljaju novi, bilo da su okretni ili posve lagane prirode ritma. ■

Balet

Najuzvišenija umjetnička vrsta plesa jamačno je balet, koji predstavlja vrhunac usuglašenih pokreta na glazbenu pratnju. Prvobitno se pojavio još na talijanskim i francuskim dvorovima tijekom renesanse, ali je svoju profesionalnu i dakako ozbiljniju organiziranost doživio u posljednjim decenijama 17. vijeka. Iz klasičnog baleta, kojim dominira stroga discipliniranost pokreta, »izrodio« se moderan balet ili slobodnija forma scenkog plesa. Čuvene američke plesačice *Isidora Duncan* i *Ruth St. Denis* bile su rodonačelnice nečeg što bi se danas moglo kategorizirati pod moderan umjetnički ples. ■

Ljetni spektakl

Povratak Severine

Nakon povlačenja u osamu privatnosti, zbog svima dobro znanih okolnosti, najpopularnija hrvatska pjevačica *Severina Vučković* pojavila se u svjetlu javnosti ljetujući u Bolu na Braču skupa sa svojim zaručnikom *Srećkom Vargekom*. Uživajući u ljepotama ljeta na jednom od najljepših jadranskih otoka, Seve prikuplja energiju za iduću jesen u kojoj je čeka promoviranje najnovijeg glazbenog materijala.

Merlinov »Burek«

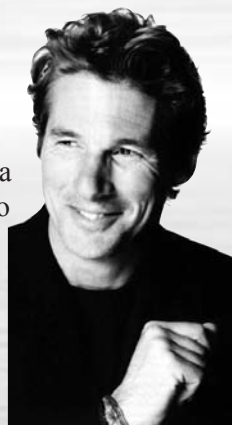

Jedan od trenutačno najpopularnijih glazbenika s prostora bivše zajedničke države, sarajevski glazbenik *Dino Dervišhalidović-Merlin*, »izbacio« je novi materijal pod doista upečatljivim imenom, »Burek«. Na ovom albumu, koji je već rasprodan u više od 140.000 primjeraka, gostuju i dvije velike zvijezde *Nina Badrić* i *Željko Joksimović* koje skupa s Dinom pjevaju duete. Još od svoje prve pjesme »Kokuzna vremena« pa sve do »Bureka«, sarajevski Merlin je uspio ono o čemu mnogi glazbenici maštaju tijekom svoje karijere, da napuni stadion »Koševo«, zagrebački Dom sportova, kao i dvorane po Europi i da mu se pjesme »vrte na MTV-u...

Richard Gere i Jennifer Lopez na popravnom

Film koji je trebao predstavljati ljetni hit »Shall we dance« u kojem glavnu rolu tumači *Jennifer Lopez*, a uz nju se pojavljuje i *Richard Gere*, nije zadovoljio na probnoj projekciji i uopće nije sigurno da će se pojaviti u kino dvoranama. Prema ocjenama kritičara koji su joj nazočili, gluma ovo dvoje glamuroznih aktera ocijenjena je neprolaznom ocjenom.

Hercegovačko super vjenčanje

Prošlog tjedna u Zagrebu oženio se *Stipan Ivanković Lijanović* 24-godišnji predsjednik Uprave poduzeća mesne industrije »Lijanović«, koja se sve više pojavljuje i na našim prodajnim mjestima, a za taj svečani čin najstarijeg unuka osnivača mesnog carstva iz Hercegovine upriličen je super otmjeni pir za mnogobrojne goste, koji su nazočili obiteljskom slavlju u renomiranom zagrebačkom hotelu »Sheraton«. Stipu i njegovu nevjestu *Ninu Baković* zabavljale su čak tri glazbe, a na svadbenoj trpezi našlo se more delicija poput: najfinijeg pršuta, livanjskog sira, gušćje paštete, dok se na bogatom švedskom stolu našlo četrdesetak raznovrsnih jela. Mladenci su od roditelja dobili 2 milijuna eura vrijednu jahtu »Elegance 65« kao svadbeni dar.

Š-Š protiv W-W

Šifrirani naslov krije početna slova prezimena dviju mladih tenisačica koje su na netom završenom Wimbledonu uspjele »skinuti« sestre *Williams* s teniskog i medijskog trona. Varaždinka *Karolina Šprem* (19) senzacionalno je pobijedila Venus u drugom kolu, da bi »sibirski tigrica« *Maria Šarapova* (17) učinila još veći uspjeh osvajanjem najprestižnijeg svjetskog turnira pobjedom nad Serenom Williams u velikom finalu. Pred duetom Š-Š velika je budućnost i zasigurno ćemo biti svjedoci njihove ere koja poslije Wimbledonu ozbiljno prijeti da ugrozi višegodišnju tenisku vlast Amerikanki. Uza sve teniske uspjehe, uskoro obje »Š« možemo očekivati ne samo na stranicama sportskih, već i brojnih modnih revija.

Sportski velikani današnjice

Oni su nepobjedivi: Schumacher i Federer

Piše: Dražen Prčić

Otkako je novac ušao u vrhunski sport, a profesionalizam zauvijek potisnuo amaterizam u rekreacijske vode, olimpijski Coubertineov ideal: »Važno je učestvovati« postupno je prestajao važiti. Geslo modernog sporta u trećem mileniju nove ere započinje isto, ali se završava s »pobjeđivati«. Financijska izdašnost sponzora, bez kojih je mega sport nezamisliv, zauzvrat traži samo jedno od svojih pulena. Pobjede. Dva velika šampiona današnjice govore njemački i nezauzastavljivo jure pistama i terenima svojih prestižnih sportova.

MICHAEL SCHUMACHER: Do pojave ovog njemačkog super vozača svijet formule 1 desetljećima je imao svog neprikosnovenog kralja u Argentincu Manuelu Fangiou, petostrukom šampionu našeg globusa i vlasniku brojnih rekorda u impresivnoj automobilističkoj karijeri. Ali sve to danas polagano biva potiskivano u zaborav no-

vim rekordima šesterostrukog, a vrlo vjerojatno i sedmerostrukog svjetskog prvaka najbržih bolida, nevjerojatno i čini se, teško ponovljivog, Nijemca Michaela Schumachera. Posljednjom pobjedom prošlog tjedna na utrci za VN Velike Britanije u Silverstoneu »Schumi« je dostigao 10 trijumf u 11 voženih utrka ove sezone, dok je svoj ukupni bilans zaokružio na okruglih 80 prolazaka kroz cilj u vremenu pobjednika. Što reći za ovog šampiona »najbržeg cirkusa«, koji je svojom superi-

Šampion kartinga i Formule 1

Prije nego što je zavladao pistama Formule 1, Michael Schumacher je vladao u natjecanjima u kartingu, mini bolidima kojima se utrkuju mladi vozači. Objedinivši titule svjetskog prvaka u obje konkurencije, dokazao je da nije sve u »snažnim motorima«.

ornošću ovogodišnju sezonu pretvorio u vlastitu privatnu zabavu na kojoj je jedino pitanje tko će biti drugi i treći. Dugo godina nezapažena momčad Ferrarija, angažiranjem Nijemca za volan talijanskog ponosa, dobila je neprikosnoveni primat u natjecanjima Formule 1 i uz još jednog vanserijskog vozača (Barrichello) stvorila svojevrstni stroj za pobjeđivanje na svim utrkama. Iako, zbog nekih svojih poteza iz prošlih šampionata, Schumacher ima mnogo kritičara i navijača konkurentskih momčadi koji ga »mrže«, broj njegovih vjernih fanova diljem auto planete broji se milijunima poklonika njegove superiornosti kojom vlada pistama po svim vremenskim uvjetima i prilikama. A kada se na pobjedničkom tronu zasviraju njemačka i talijanska himna, u čast »Schumija« i »Ferrarija« radosti zanesenih ljubitelja ovog šampionskog dueta nema kraja. O sponzorima i financijerima da i ne govori mo...

ROGER FEDERER: Kada je prošle godine u Wimbledonu podigao šampionski trofej namijenjen samo najboljim tenisačima svih vremena, ovaj tihi Švicarac zakoračio je velikim koracima u povijest teniske igre. A kada ga je ove godine ponovno »uzeo« u svoje ruke nakon pobjede na Amerikan- cem Roddickom, Roger Federer svrstao se uz bok najvećim legendama »bijelog sporta«. U modernoj eri profesionalnog tenisa obrana titule neslužbenog prvaka svijeta uspjela je samo Borgu, Beckeru i Sampru - su i ovom mladom dugokosom tenisaču

pred kojim je još mnogo godina u kojima može osvojiti »brdo« trofeja i novca. No, pokraj apsolutno najvišeg dometa sezone obilježenog ponovnim osvajanjem »londonske trave«, Roger Federer je uspio već u srpnju doći 50. pobjedu sezone, za što je mnogim velikim igračima trebalo mnogo više mjeseci. Impresivni niz zabilježio je u sedam finala i isto toliko pobjeda na turnirima ove 2004. godine. Interesantno je napomenuti kako mu je uza sve uspjehe ove godine uspjelo, po prvi puta osvojiti i

turnir u svojoj Švicarskoj (Gstaad). Opisujući teniski lik ovog Švicarca, veliki šampion prošlosti Boris Becker, inače trostruki wimbledonski pobjednik, poželio je imati tehniku kakvu posjeduje Federer. Uz impresivan, snažan i precizan servis, njegovu igru krase podjednako dominantni forhand i backhand, uz gotovo jednaku igru na osnovnoj crti ili na voleju. Do kraja ATP sezone ostalo je još mnogo turnira, plus posljednji Grand Slam u Americi, konačna brojka pobjeda i niz nepobjedivosti mogao bi se znatno produljiti.

Poraz od Ančića

Posljednji poraz u Wimbledonu Roger Federer je doživio 2002. godine u prvom kolu od Marija Ančića, što je u to vrijeme bila apsolutna senzacija. Danas, kada je iza mladog Splićanina ovogodišnje polufinale, to se i ne čini toliko senzacionalnim.

Sportske vijesti

Nogomet

Niko Kranjčar u Milanu?

Kao iz topa je odjeknula vijest o mogućnosti prelaska *Nike Kranjčara*, kapetana mlade hrvatske nogometne reprezentacije i zagrebačkog Dinama, u redove aktualnog talijanskog šampiona i višestrukog prvaka Europe, AC Milana. Izjavu trenera Ancelottija, da bi rado vidio hrvatskog napadača u svojoj »scuadri«, u tandemu s također mlađanim Kakom, podigla je veliku prašinu u javnosti. Kranjčarov menadžer, proslavljeni golgeter »vatrenih« *Davor Šuker*, potvrdio je ovu vijest. Hoće li stvarno Niko zauzeti nekadašnje Bobanovo mjesto u dresu »rosso-nera« ostaje nam da uskoro vidimo?

Kranjčar na čelu »vatrenih«

Novi Hrvatski izbornik izabran u utorak na sjednici izvršnog odbora HNS je *Zlatko Cico Kranjčar*, bivši igrač Dinama i bečkog Rapida. Kao trener radio je u brojnim hrvatskim klubovima a osvojio je titule prvaka sa Zagrebom i Dinamom kojeg je i uveo u Ligu šampiona.

Košarka

Cibona i Partizan u istoj skupini

U sklopu sezone 2004-05. u košarkaškoj Euroligi momčadi Cibone iz Zagreba i beogradskog Partizana nadmetat će se u istoj »A« skupini.

Dva bivša klupska prvaka Europe pokušat će u vrlo jakoj skupini izboriti plasman na prva dva mjesta koja vode među osam najboljih europskih momčadi, jer će se po novom sustavu natjecanja od ove godine igrati četvrtfinalni susreti. Pobjednici ovih izlučnih susreta, koji se igraju do dvije dobivene utakmice, plasirat će se na Final four.

Nogomet

Prijateljski ogledi

Us klopupriprema za predstojeće kvalifikacije za Ligu šampiona i kup Uefa, splitski Hajduk i zagrebački Dinamo odigrali su prijateljske susrete sa Zadrom, odnosno švicarskim Xamaxom. Niti prvak Hrvatske, a ni doprvak nisu uspjeli ubilježiti pobjedu, »Bili« su remizirali u Zadru (1:1), dok su »Modri« odigrali, također, bez pobjednika i bez golova u švicarskom gradiću Domdidieru (0:0).

Vaterpolo

Hrvatska druga u Ksilosu

Hrvatska vaterpolska reprezentacija osvojila je drugo mjesto na pripremnom turniru u grčkom Ksilosu u sklopu priprema za predstojeće OI u Ateni. Prvo mjesto je osvojila selekcija domaćina, a na turniru su još učestvovali momčadi Kazahstana i Rusije.

Biciklizam

Tour de France

Na najprestižnijoj svjetskoj biciklističkoj utrci Tour de France u tijeku je borba za naslov najboljeg, a trenutačno vodstvo u generalnom plasmanu i »žutu« majicu ima mladi Francuz *Thomas Voeckler*, kojemu je ovo prvi »tour« u karijeri. Do kraja utrke kroz Francusku ima još dosta etapa i veliko je pitanje hoće li debitant uspjeti zadržati slavnu poziciju do kraja, s obzirom da mu je za petama višestruki pobjednik Amerikanac *Lance Armstrong*.

Plivanje

Čaviću naslov, Draganji rekord

U disciplini 100 m leptir, plivanju na Otvorenom prvenstvu Hrvatske u Rijeci, pobijedio je *Milorad Čavić* (SiCG) s rezultatom 52.57, dok je najbolji hrvatski plivač u ovoj disciplini *Duje Draganja* bio drugi s novim hrvatskim rekordom 53.06, koji je za 24 stotinke brži od starog. Draganja je postavio i novi hrvatski rekord na 50 m slobodno u vremenu 22.51, što je za 17 stotinki bolje od dosadašnjeg.

Priča o Hrvatima (5.)

Između Krista i starih bogova

Svarog, bog svjetla i gospodar neba i zemlje, naredio je Černobogu, bogu tame, da zaroni u dubine mora i donese mu zlatnoga pijeska. Kada je Černobog podastro pred Svaroga zlatni pijesak, ovaj ga je uzeo, razbacao Zemljom i iz njega su nastale šume, livade, oranice, divljač i ljudi. Černobog je imao šupalj zub i u njega je sakrio malo zlatnoga pijeska, no kada je Svarog započeo stvaranje svijeta i pijesak se u Černobogovu zubu počeo širiti. On je pijesak ispljunuo i od njega su nastale močvare, zmije, žabe, zmajevi i druga bića, kojih su se stari Hrvati bojali.

Piše: Zdenko Samaržija

Iz poslanice apostola Pavla Rimljanima može se zaključiti kako se kršćanstvo na području današnje Hrvatske naučavalo još u apostolsko doba. Pavao piše da je »... od Jeruzalema i naokolo do Ilirika potpuno izvršio dužnost propovijedanja Radosne vijesti o Kristu ...«.

Rimljani su, nakon stoljeća progona kršćana u kojem su osobito stradali kršćani u Srijemu, u 4. stoljeću prihvatili kršćansku vjeru. Iz 4. stoljeća poznat nam je ustroj biskupija u slavonsko-srijemskom međuriječju: biskupije u Sisciji, Cibalama i u Mursi bile su podređene nadbiskupu u Sirmiju. U Dalmaciji je metropolitansko sjedište bilo u Saloni, a biskupija je bilo nekoliko, kako u dalmatinskim gradovima tako i na području današnje Bosne i Hercegovine. Kršćanstvo je bilo osobito rašireno na otocima, kamom su se povlačili i pustinjaci.

SVAROG, PERUN, VELES, TROGLAV...: Osim bogova svjetla, dobrih bogova, i bogova tame, Hrvati su vjerovali u opstojnost mnogih mitoloških bića, koja su bila svitom dobrih ili zlih bogova. Dobra su božanstva, Svarog, Perun, Svan-tevid, Lada, Veles, Troglav, održavala sklad u prirodi – mijene godišnjih doba te ujednačenu izmjenu kiša i razdoblja bez padalina – dok su sklad narušavali Mokoš, Černobog, Morana i ostala božanstva smrti. Divovi, patuljci, domaći – zaštitnici ognjišta – te suđenice, vile i vilenjaci su bića koja su živjela u svijesti Hrvata i koja su imala znatan utjecaj na sudbinu pojedinca, prirast stoke ili urod. Hrvati su žrtvama i ritualima veličali dobre bogove te su nastojali umilostiviti bogove zla.

POKRŠTAVANJE HRVATA: Hrvati su se s kršćanstvom sreli došavši u današnju domovinu. I u kontinentalnom dijelu da-

Benediktinci su imali veliku ulogu u očuvanju i izgradnji zapadne kulture

našnje Hrvatske bilo je preživjelih Rimljana, nositelja kršćanstva na ovom području, a u gradovima na jadranskoj obali cjelovi-

tije je sačuvana rimska kultura. No u prvim stoljećima nakon seobe nije bilo masovnijeg pokršćavanja Hrvata. U 9. stoljeću srela su se na području Hrvatske dva smjera pokršćavanja – zapadni, koji su za vrijeme vlasti Karla Velikoga predvodili franački svećenici, i bizantski.

OLTAR I TRON: U svih su germanskih i slavenskih naroda, pa tako i u Hrvata, viši slojevi društva uočili prednosti kršćanstva i njegovu važnost za uključivanje u krug zemalja novonastale europske civilizacije. Hrvatski su knezovi posjedima darivali Crkvu, uredili neke starokršćanske crkve za boravak benediktinaca, a knez Trpimir osnovao je biskupiju u Ninu. Sve do dolaska glagoljaskih svećenika u Hrvatsku – nakon protjerivanja Metodijevih učenika iz Velikomoravske dio ih se sklonio u Branimirovu Hrvatsku – unatoč neupitnoj kristijanizaciji vladarskoga sloja, malo je vjerojatno da su Hrvati u znatnijem broju pristali uz novu vjeru. Bogoslužje na narodnome jeziku zacijelo je ubrzalo pokršćavanje i širih narodnih slojeva. Hrvati su nakon crkvenoga raskola 1054. godine pristali uz Rimsku crkvu, ali su nastavili s narodnim bogoslužjem, što je kršćanstvu u Hrvata davalo posebnost u odnosu na druge katoličke zemlje. ■

Gradnja crkava

Stari su Hrvati u početku gradili jednostavne, malene nepravilne crkve, često okrugla tlocrta, s više apsida i nadsvođene. Gradili su ih od grubo lomljena kamena. Te su crkve građene u predromaničkom stilu. Iako su se ugledali na starokršćanske crkve, koje su zatekli u novoj domovini, i premda je utjecaj Franaka u sakralnoj arhitekturi bio znatan, starohrvatski su zidari i graditelji pokazali u gradnji svoju stvaralačku snagu i sposobnost. Vjerovalo se da asimetrije na prozorima i zidovima predromaničkih crkava potječu iz nevještih ruku zidara i klesara, no sasvim se drugačije počelo gledati na hrvatsku predromaniku kada je proniknuta veza između položaja zvijezda, Sunca i Mjeseca u određene dane u godini s lomom svjetlosti vidljivim u crkvama. ■

SASTAVIO: JIVICA ŠUBAT	OTOK BLIZU ŠIBENIKA	ZASTITA NA STU- BIŠTU ILI NA MOSTU	STARA HRVATSKA UTVRDA KOD SISKA	PRIVIJA SE NA RANU	SREDIŠTE VRTNJE (MNOŽ.)	KRASOTA	ROGER VADIM	PROIZVO- ĐAČ OCTA	VOZAČ "FORMULE 1" S 80 POBJEDA (SLIKA 1)						
UZLETIŠTE ZA LETJE- LICE KOJE PUTUJU U SVEMIR															
NASRT- LJIVI, NASILNI LJUDI															
PRITJE- CANJE							"TEHNECIJ" VOZAČ "FERRARI- JA" U "FORMULI 1" (SL. 2)								
OZLJEDE					VOĆE S TVRDOM LJUŠKOM MALA ARIJA										
RIMSKI: 499			ISPIT ZRELOSTI												
			POKLON												
TUGA, NEVOLJA				JADRANSKI OTOK				"EAST"							
				LISAC (PUČKI)				TAL. ŠAHIST, PAOLO							
"ŠPANJOL- SKA"		SUPROTNI VEZNIK GL. GRAD FRAN- CUSKE				"EURO- PEAN BRIDGE LEAGUE"	ESADA (KRAĆE)								
 PRENO- SENJE ZABRA- NJENA TFMA										MAĐAR- SKO ŽENSKO IME	PROŠLE GODINE	PRVAK, ŠAMPION	"NETTO"	VRSTA MAJMUNA S VRLOM DUGIM UDOVIMA	RASKOŠNA KOCIJA
POKAZNA ZAMJENICA			AMERIČKA GLUMICA "TOOTSIE" ALBANSKA TELEGRAF AGENCIJA												
ŠARENA PAPIGA				"TABULA- TOR"				HRASTOVA SUMA							
				"KNOCK OUT"				URA							
BOJ, SUKOB						VELIKA BRANA NA NILU "KALIJ"						POJAS JAPANSKOG KIMONA OSMI MJESEC			
ČVOR					RUSKI ŠAHIST, VLADIMIR								"OPUS" POGRDNI, UVRED- LJIVI TEKSTOVI		
										MANJI MORSKI GREBEN					
											MEMBRANA AMERIČKA FILMSKA KOMPANIJA				
										SASTAVNI VEZNIK	MANEKEN- KA BRUNI ČOVJEK VELIKA ZNANJA			SLOVO S KVAČICOM	
														KAZALIŠTE	
										UDRUGA OBRITNIKA		KAZALIŠNI REŽISER SPAJČ LUTALAC, SKITALAC			
										KOBASICE U HOT- DOGU					PJEVA- ČICA BADRIČ
										NOVAC U EUROP- SKOJ UNJI			ZNAK U HORO- SKOPU 1. I 20. SLOVO		
										RIMSKI: 450	MILOVATI SASTAVNI VEZNIK				
										ŠESTI MJESEC			INDUSTR. BILJKA "METAR"		
										OD TOG VREMENA				GLUMICA FURLAN	

PETAK 16.7.2004.

HRT 1

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.05 – Čarolija 6., serija
10.00 – Vijesti
10.05 – Opet iznova 2., serija
11.05 – Život sisavaca: Mesožderi
12.00 – Podnevni dnevnik
12.15 – TV kalendar
12.35 – Istinska ljubav, serija
13.25 – Naše malo misto, dramska serija

14.20 – Globalno sijelo
14.50 – Smilja i otok, dokumentarna emisija
15.20 – Zabavni program
15.30 – Vijesti
15.45 – Oprah Show
16.30 – Krugovi
17.05 – Istinska ljubav, serija
17.55 – Berlin, Berlin – serija za mlade
18.30 – Hrvatska danas
18.50 – Večeras na I. i II. programu
18.55 – Prijatelji 9., humoristična serija
19.30 – Dnevnik
20.05 – Zlatni vrč, dramska serija
20.50 – Coca-Cola Music Stars, reality show
21.40 – Meridijan 16
22.05 – Vera Brühne, mini-serija
00.30 – Vijesti
00.40 – Besmrtnost, film
02.15 – Rette deine haut, film
03.35 – Doktor, američki film
05.35 – Život sisavaca: Mesožderi
06.25 – Oprah Show
07.10 – Turistička središta Hrvatske

HRT 2

07.00 – TV vodič
08.35 – Nestali svijet, crtana serija
09.00 – Alf, humoristična serija
09.25 – Pleme 1., serija za mlade
10.10 – Cure u trendu 2., serija za mlade
10.55 – Ulične mačke napadaju, film

12.20 – TV vodič
12.30 – Glazbena TV
13.05 – Doktor, film
15.05 – TV vodič
15.15 – Pravi Sherlock Holmes, mini-serija
16.45 – TV kalendar
16.55 – Vijesti za gluhe
17.00 – Deep Space 9 (7.), serija
17.45 – TV vodič
18.45 – Povijest Ol: Rim (3.)
19.30 – Glazbena TV
20.05 – Koncert zabavne glazbe
21.30 – Pula: Otvaranje 50. filmskog festivala, prijenos
22.15 – Umag: Koncert Tonija Cetinskog, prijenos
00.15 – Stažist, humoristična serija
00.40 – Obitelj Soprano 4., serija
01.25 – Državnik novog kova 2., humoristična serija
01.50 – Hitna služba 9., serija
07.00 The Best of Nova TV

nova

08.00 NOVA KIDS TV
Harvey Toons
Memory
Križić-Kružić
Supercure
Harvey Toons
10.30 Memory
Križić-Kružić
11.00 Između ljubavi i mržnje, serija
11.50 Moja voljena, serija
13.15 Sakupljači dugova, igrani film
15.05 Pustolovine Sidney Fox, serija
16.00 Policajci s plaže, serija
17.00 Između ljubavi i mržnje, serija
18.00 Moja voljena, serija
19.00 24 sata na Novoj TV, vrijeme i sport
19.30 Supercure, crtana serija
20.00 V. I. P., serija
21.00 Bijelo smeće, igrani film

23.05 Otok izazova, serija
23.55 V. I. P., serija
00.50 Bijelo smeće, igrani film
02.55 Glazba

SUBOTA 17.7.2004.

HRT 1

08.00 – Vijesti
08.05 – Nalij do vrha, film
10.00 – Vijesti
10.05 – Opet iznova 2., serija
10.50 – Crtani film
11.05 – Život sisavaca: Svežderi
12.00 – Podnevni dnevnik
12.15 – TV kalendar
12.30 – Duhovni izazovi
12.45 – Prizma
13.45 – TV izložba
14.00 – Vijesti
14.10 – Vikendom zajedno: Split

14.50 – Zlatni vrč, dramska serija
15.30 – National Geographic
16.30 – Vijesti
16.45 – Nitko nije na svome mjestu, film
18.30 – TV Bingo Show
19.10 – Crtani film
19.30 – Dnevnik
20.05 – Lansiran iz prošlosti, film
21.50 – Vijesti
22.10 – Loše društvo, film
23.55 – Klub otmičara, film
01.30 – Kiselo grožđe, film
03.00 – Nalij do vrha, film
04.50 – Nitko nije na svome mjestu, film
06.30 – National Geographic
07.25 – Vikendom zajedno

HRT 2

07.00 – TV vodič
08.35 – Nestali svijet, crtana serija
09.00 – Alf, humoristična serija
09.25 – Animirani klasici
10.10 – Cure u trendu 2., serija za mlade
10.55 – TV vodič
11.00 – Glazbena TV – TOP 10
11.40 – Orden časti, film
13.15 – Kućni ljubimci
13.50 – Vera Brühne, mini-serija
16.15 – Coca-Cola Music Stars, reality show
17.05 – Svi golovi Euroa 2004.
18.25 – Povijest Ol: Tokio
19.30 – Glazbena TV – TOP 10
20.15 – Simpsoni 9., humoristična serija

20.40 – Split: Hajduk – Dinamo

22.35 – Na granici mogućeg 5., serija
23.20 – Sport danas
23.30 – Stažist, humoristična serija
23.55 – Obitelj Soprano 4., serija
00.50 – Državnik novog kova 2., humoristična serija
01.15 – Hitna služba 9., serija

nova

07.00 The Best of Nova TV
08.00 NOVA KIDS TV
Pobjednički tim
Vitezovi Mon Colle
Pokemoni
Memory
Križić-Kružić
Pobjednički tim
Vitezovi Mon Colle
11.10 Smallville, serija
12.00 Odbojka na pijesku – VIP me tour
13.00 Futurama, serija
13.30 Oliver's Twist, kulinarški show
14.00 Kralj Queensa, serija
14.30 Rally magazin Argentina
15.00 Bijelo smeće, igrani film
17.00 V. I. P., serija
18.00 Smallville, serija
19.00 24 sata na Novoj TV
19.30 Scooby doo, crtana serija
20.00 Žene nogometaša, serija
21.00 Vrisak, igrani film
23.10 Opstanak, serija
00.00 Žene nogometaša, serija
00.55 Vrisak, igrani film

02.50 Opstanak, serija
03.50 Glazba

NEDJELJA 18. 7. 2004.

HRT 1

08.00 – Vijesti
 08.05 – Klapske novitade
 09.00 – Ivica i Marica, animirani film
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Opet iznova 2., serija
 10.50 – Crtani film
 11.05 – Život sisavaca
 12.00 – Podnevni dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.35 – Plodovi zemlje
 13.25 – Mir i dobro
 14.00 – Nedjeljom u dva
 15.05 – Vijesti
 15.15 – Treći kamenčić od Sunca 4., serija
 15.45 – Prirodni svijet
 16.40 – Inspektor Rex 4., serija
 17.30 – Princ na jedan dan, film
 19.00 – Cocco Bill, crtana serija

19.30 – Dnevnik
 20.05 – Trikvartača, zabavni program
 21.05 – Zvijezda je rođena, američki film (oko 136')
 23.25 – Vijesti
 23.45 – Tko se boji Virginije Woolf?, film
 01.50 – Princ na jedan dan, film
 03.25 – Zvijezda je rođena, film
 05.40 – Vikendom zajedno
 06.10 – Turistička središta Hrvatske

HRT 2

07.00 – TV vodič
 09.45 – Alf, humoristična serija
 10.10 – Nestali svijet, crtana serija
 10.35 – TV kalendar
 10.45 – Biblija
 11.00 – Žminj: Sveta misa, prijenos
 12.05 – Ciklus Perry Mason: Osveta pilota
 13.45 – Sportski / Reprizni

program
 15.40 – Lansiran iz prošlosti, film
 17.20 – ATP magazin
 17.50 – Povratak u Atenu
 18.20 – TV sjećanja
 18.30 – Povijest Ol: Tokio
 19.30 – Reprizni program
 20.05 – Simpsoni 9., serija
 20.30 – Festival klapa Kaštela 2004., snimka
 22.30 – Sport danas
 22.45 – Buđenje mrtvih 2., serija (12)
 00.30 – Kronika 51. filmskog festivala u Puli
 01.00 – Deep Space 9 (7.), serija
 01.45 – Deep Space 9 (7.), serija
 02.30 – Deep Space 9 (7.), serija
 03.15 – Deep Space 9 (7.), serija
 04.00 – Deep Space 9 (7.), serija

07.00 The Best of Nova TV
 08.00 NOVA KIDS TV
 Pobjednički tim
 Vitezovi Mon Colle
 Supercure
 Pobjednički tim
 Memory
 Križić-Kružić
 Vitezovi Mon Colle
 11.10 Pustolovine Sidney Fox, serija
 12.00 Futurama, serija
 12.30 Hrv. goli kuhar, kulinarSKI show
 13.05 Pipi protiv gusara, igrani film
 14.50 Top speed, emisija o automobilima
 15.40 Opstanak, serija
 16.30 Žene nogometaša, serija
 17.30 Lovac na krokodile, dok. film
 18.20 Oliver's Twist, kulinarSKI show
 19.00 24 sata na Novoj TV
 19.30 Scooby doo, crtana serija
 20.00 Plimni val: U klopki, igrani film
 21.45 Red Carpet, zabavna emisija
 23.05 Lovac na krokodile, dok film
 23.50 Plimni val: U klopki, igrani film
 01.30 Red Carpet, zabavna emisija

02.45 Glazba

PONEDJELJAK 19. 7. 2004.

HRT 1

07.00 – Vijesti
 07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.05 – Inspektor Rex 4., serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Opet iznova 2., serija
 10.50 – Crtani film
 11.05 – Život sisavaca: Život na drveću
 12.00 – Podnevni dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.35 – Istinska ljubav, serija
 13.25 – Naše malo misto, dramska serija
 14.20 – Globalno sijelo
 14.50 – Jeguja po horoskopu, dokumentarna emisija
 15.20 – Zabavni program
 15.45 – Vijesti
 15.55 – Oprah Show
 16.40 – Josip s Drove, dokumentarna emisija
 17.15 – Istinska ljubav, serija
 18.00 – Berlin, Berlin – serija za mlade
 18.30 – Hrvatska danas
 18.50 – Večeras na I. i II. programu
 18.55 – Prijatelji 9., humoristična serija
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 6., serija
 21.05 – Idemo na Zapad
 21.55 – Meridijan 16
 22.20 – Popaj, film
 23.55 – Vijesti
 00.05 – Gravitacija ili Fantastična mladost Borisa Horvata
 01.25 – Šampion rodea, američki film
 03.05 – Idemo na Zapad
 03.50 – Život sisavaca
 04.40 – Oprah Show
 05.25 – Josip s Drove, dokumentarna emisija
 05.55 – Turistička središta Hrvatske

HRT 2

07.00 – TV vodič
 09.00 – Nestali svijet, crtana serija
 09.25 – Alf, humoristična serija
 09.50 – Pleme 1., serija za mlade
 10.40 – Cure u trendu 2., serija za mlade
 11.25 – Farma balona, film
 12.55 – TV vodič
 13.00 – Glazbena TV
 13.30 – Šampion rodea, film
 15.10 – TV vodič
 15.15 – Pravi Sherlock Holmes,

mini-serija
 16.45 – TV kalendar
 16.55 – Vijesti za gluhe
 17.00 – Deep Space 9 (7.), serija
 17.45 – Povijest Ol: Mexico
 18.30 – Umag: ATP, prijenos 1. meča
 20.35 – Al Qa'ida, dokumentarna serija

21.20 – Ekipa za očevid: Miami 2.,
 22.10 – Celeb, humoristična serija
 22.40 – Svi gradonačelnikovi ljudi 4., serija
 23.00 – Coca-Cola Music Stars, reality show
 23.15 – Stažist, serija
 23.40 – Obitelj Soprano 4., serija
 00.55 – Državnik novog kova 2., humoristična serija
 01.20 – Hitna služba 9., serija
 02.05 – Pregled programa za utorak

07.00 The Best of Nova TV
 08.00 NOVA KIDS TV
 Harvey Toons
 Memory
 Križić-Kružić
 Supercure
 Scooby doo
 Harvey Toons
 10.05 TV prodaja
 10.30 Memory
 10.45 Križić-Kružić
 11.00 Između ljubavi i mržnje, serija
 11.50 Moja voljena, serija
 13.10 Plimni val: U klopki, igrani film
 14.50 Red Carpet, zabavna emisija
 16.00 Policajci s plaže, serija
 16.50 TV prodaja
 17.00 Između ljubavi i mržnje, serija
 18.00 Moja voljena, serija
 19.00 24 sata na Novoj TV
 19.30 Pokémoni, crtana serija
 20.00 Takav je život, serija
 21.00 Sve njegove žene, igrani film
 23.20 Otok izazova, serija
 00.10 Takav je život, serija
 01.05 Profesorova ljubimica, igrani film
 03.00 Glazba

UTORAK 20. 7. 2004.

HRT 1

07.00 – Vijesti
 07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.05 – Čarolija 6., serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Opet iznova 2., serija
 10.50 – Crtani film
 11.05 – Život sisavaca:
 Društveni laktaši
 12.00 – Podnevni dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.35 – Istinska ljubav, serija
 13.25 – Naše malo misto,
 dramska serija
 14.25 – Globalno sijelo
 14.55 – Krčki šotovento,
 dokumentarna emisija
 15.25 – Zabavni program
 15.45 – Vijesti
 15.55 – Oprah Show
 16.40 – Hrvatska kulturna baština:
 Krčke šetnje
 17.15 – Istinska ljubav, serija
 18.00 – Berlin, Berlin –
 serija za mlade
 18.30 – Hrvatska danas
 18.55 – Prijatelji 9.,
 humoristična serija
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 6., serija
 21.00 – U krupnom planu
 22.05 – Meridijan 16
 22.30 – Prodavač Cadillac, film
 00.10 – Vijesti
 00.15 – Mirisi, zlato i tamjan
 01.45 – Mjesečeve planine, film
 03.55 – Društveni laktaši
 04.45 – Oprah Show
 05.30 – Krčke šetnje
 06.00 – Turistička središta
 Hrvatske

HRT 2

07.00 – TV vodič
 09.00 – Nestali svijet, serija
 09.25 – Alf, serija
 09.50 – Pleme 1., serija
 10.40 – Cure u trendu 2., serija
 11.25 – Klinci u škripcu, film
 13.00 – Glazbena TV
 13.30 – Popaj, film
 15.05 – TV vodič
 15.15 – Pravi Sherlock Holmes,
 serija
 16.45 – TV kalendar
 16.55 – Vijesti za gluhe
 17.00 – Deep Space 9 (7.), serija
 17.50 – Povijest Ol: Mexico
 18.30 – Umag: ATP, prijenos 1.
 meča
 20.35 – Mjesečeve planine, film

22.50 – Mafijaš, serija
 23.40 – Divlji zapad,
 humoristična serija
 00.10 – Coca-Cola Music Stars,
 reality show
 00.20 – Stažist, humoristična serija
 01.35 – Državnik novog kova 2.,
 serija
 02.00 – Hitna služba 9., serija
 02.45 – Pregled programa za
 srijedu

nova

07.00 The Best of Nova TV
 08.00 NOVA KIDS TV
 Harvey Toons
 Memory
 Križić-Kružić
 Pokémoni
 Scooby doo
 Harvey Toons
 10.30 Memory
 10.45 Križić-Kružić
 11.00 Između ljubavi i mržnje,
 serija
 11.50 Moja voljena, serija
 12.40 TV prodaja
 12.55 Sve njegove žene,
 igrani film
 15.05 Takav je život, serija
 16.00 Policajci s plaže, serija
 17.00 Između ljubavi i mržnje,
 serija
 18.00 Moja voljena, serija
 19.00 24 sata na Novoj TV
 19.30 Pokémoni, crtana serija
 20.00 Čovjek bez prošlosti, serija
 21.00 Modelle
 22.00 Highlander III, igrani film

00.05 Otok izazova, serija
 00.55 Čovjek bez prošlosti, serija
 01.50 Modelle
 02.40 Highlander III, igrani film
 04.40 Glazba

SRIJEDA 21. 7. 2004.

HRT 1

07.00 – Vijesti
 07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.05 – Čarolija 6., serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Opet iznova 2., serija
 10.50 – Crtani film
 11.05 – Život sisavaca:
 Hrana za misao
 12.00 – Podnevni dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.35 – Istinska ljubav, serija
 13.25 – Naše malo misto, serija
 14.20 – Globalno sijelo
 14.50 – Berba šuljeva, emisija
 15.20 – Zabavni program
 15.45 – Vijesti
 15.55 – Oprah Show
 16.40 – Rijeka: More
 17.15 – Istinska ljubav, serija
 18.00 – Berlin, Berlin – serija
 18.30 – Hrvatska danas
 18.55 – Prijatelji 9.,
 humoristična serija
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 6., serija
 21.00 – Tramuntana
 21.30 – Kratki susreti –
 emisija o kulturi
 22.05 – Meridijan 16
 22.30 – The World According to
 Garp, američki film
 00.45 – Vijesti
 00.50 – Timon
 02.20 – The World According to
 Garp, film
 04.30 – Iz riznica hrvatskih muzeja
 04.45 – Oprah Show
 05.30 – Rijeka: More
 06.00 – Turistička središta
 Hrvatske

20.35 – Uхваćeni na djelu,
 dokumentarna serija
 21.30 – Glasgow-kiss, serija
 23.00 – Coca-Cola Music Stars,
 reality show
 23.10 – Kronika 51. filmskog
 festivala u Puli

23.45 – Stažist, serija
 00.10 – 24 (2.), serija
 00.55 – Državnik novog kova –
 special, serija
 01.55 – Hitna služba 9., serija

nova

07.00 The Best of Nova TV
 08.00 NOVA KIDS TV
 Harvey Toons
 Memory
 Križić-Kružić
 Pokémoni
 Pobjednički tim
 Harvey Toons
 10.05 TV prodaja
 10.30 Memory
 Križić-Kružić
 11.00 Između ljubavi i mržnje,
 serija
 11.50 Moja voljena, serija
 13.10 Highlander III, igrani film
 15.05 Čovjek bez prošlosti, serija
 16.00 Policajci s plaže, serija
 16.50 TV prodaja
 17.00 Između ljubavi i mržnje,
 serija
 18.00 Moja voljena, serija
 19.00 24 sata na Novoj TV,
 19.30 Pokémoni, crtana serija
 20.00 Dharma i Greg, serija
 20.30 Hrvatski goli kuhar,
 kulinarski show
 21.00 Leteći start, zabavna emisija
 22.00 Aleja Midaq, igrani film
 00.40 Otok izazova, serija
 01.35 Dharma i Greg, serija
 02.05 Hrvatski goli kuhar,
 kulinarski show
 02.35 Leteći start, zabavna emisija
 03.35 Glazba

HRT 2

07.00 – TV vodič
 09.00 – Nestali svijet, serija
 09.25 – Alf, serija
 09.50 – Pleme 1., serija
 10.40 – Cure u trendu 2., serija
 11.25 – Na zapad!, film
 12.50 – TV vodič
 13.00 – Glazbena TV
 13.35 – Čunjoglavci, film
 15.00 – TV vodič
 15.15 – Pravi Sherlock Holmes,
 serija
 16.45 – TV kalendar
 16.55 – Vijesti za gluhe
 17.00 – Deep Space 9 (7.), serija
 17.45 – Povijest Ol: München
 18.30 – Umag: ATP, prijenos 1.

ČETVRTAK 22. 7. 2004.

HRT 1

07.00 – Vijesti
 07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.05 – Čarolija 6., serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Opet iznova 2., serija
 10.50 – Crtani film
 11.00 – Sahara, serija
 12.00 – Podnevni dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.35 – Istinska ljubav, serija
 13.25 – Velo misto, serija
 14.50 – Globalno sijelo
 15.15 – Dobri duh močvare, emisija
 15.45 – Vijesti
 15.55 – Oprah Show
 16.40 – Glas domovine
 17.15 – Istinska ljubav, serija
 18.00 – Berlin, Berlin serija za mlade
 18.30 – Hrvatska danas
 18.55 – Prijatelji 9., serija
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Čarolija 6., serija
 21.05 – Boje turizma
 22.00 – Meridijan 16
 22.25 – Kretka, film
 00.25 – Vijesti
 00.30 – Ne naginji se van, film
 02.10 – Nevjesta po narudžbi, film
 03.45 – Sahara, dokumentarna serija

04.40 – Oprah Show
 05.25 – Boje turizma
 06.20 – Turistička središta Hrvatske

HRT 2

07.00 – TV vodič
 08.45 – Nestali svijet, serija
 09.10 – Alf, serija
 09.35 – Pleme 1., serija za mlade
 10.25 – Cure u trendu 2., serija za mlade
 11.10 – Ukradeni dinosaur, film
 12.40 – TV vodič
 12.45 – Glazbena TV
 13.20 – Nevjesta po narudžbi, film
 14.55 – TV vodič
 15.10 – Ana Frank, serija

16.35 – TV kalendar
 16.45 – Vijesti za gluhe
 16.50 – Deep Space 9 (7.), serija
 17.35 – Povijest Ol: Montreal
 18.30 – Umag: ATP, prijenos 1. meča
 20.35 – Bob Patterson, serija
 21.05 – Glasgow-kiss, serija
 22.35 – Alias, serija
 23.20 – Coca-Cola Music Stars, reality show
 23.30 – Stažist, humoristična serija
 23.55 – 24 (2.), serija
 00.40 – Državnik novog kova 3., serija
 01.05 – Hitna služba 9., serija

07.00 The Best of Nova Tv
 08.00 NOVA KIDS TV
 Harvey Toons
 Memory
 Križić-Kružić
 Pokemoni
 Pobjednički tim
 Harvey Toons
 10.30 Memory
 10.45 Između ljubavi i mržnje, serija
 11.35 Moja voljena, serija
 12.25 TV Prodaja
 12.35 Aleja Midaq, igrani film
 15.05 Leteći start, zabavna emisija
 16.00 Policajci s plaže, serija
 16.50 TV prodaja
 17.00 Između ljubavi i mržnje, serija
 18.00 Moja vojena, serija
 19.00 24 sata na Novoj TV
 19.30 Supercure, crtana serija
 20.00 Kralj Queensa, serija
 20.30 Drugo lice – Petar Vlahov show
 21.30 American Perfekt, igrani film

23.20 Otok izazova, serija
 00.10 Kralj Queensa, serija
 00.35 Drugo lice – Petar Vlahov show
 01.45 Glazba

FILMSKI HIT TJEDNA

PONEDJELJAK, 19.7.2004. TV Nova

SVE NJEGOVE ŽENE

Film je nominiran za Zlatnog lava na Venecijanskom filmskom festivalu i nagradu Golden Satellite. Snimljen je s budžetom od 12 milijuna dolara, a već je u prvom vikendu prikazivanja zaradio 5 milijuna \$. (Dr. T & the Women), 2000., SAD, romantična komedija

Redatelj: Robert Altman
 Glume: Richard Gere, Helen Hunt, Farrah Fawcett, Liv Tyler, Kate Hudson, Laura Dern, Shelley Long
 Richard Gere glumi doktora T-a, ginekologa iz Dallasa, uspješnog, bogatog, privlačnog i šarmantnog, koji po prvi put u životu ima problema sa svim ženama koje ga okružuju: suprugom, odraslom kćerkom i mnogim stalnim pacijenticama...

PETAK, 16.7.2004. 10.55 HTV 2

ULIČNE MAČKE NAPADAJU

(ALLEY CATS STRIKE, 2000.)

Alex Thompson (K. Schmid) ima reputacija šmokljana u srednjoj školi West Appleton. Najsretniji je kad se druži s troje prijatelja, Elisom (K. Cuoco), Kenom (J. Wilcots) i Delijom (M. Paley), najčešće u očevoj kuglani gdje svi zajedno kuglaju i slušaju swing. Njegova potpuna suprotnost je najpopularniji sportaš na školi, gradonačelnikov sin Todd McLemore (R. Richard). Kad zbog izjednačenog rezultata u finalnoj košarkaškoj utakmici s East Appletonom njihova škola ne osvoji 'Mighty Apple', najveći trofej koji za njihov grad postoji, odbor odluči da će ga dobiti ona škola koja pobijedi u – kuglanju. Izenada Kyle i njegovi prijatelji dolaze u središte pozornosti i prisiljeni su u ekipu primiti i surađivati s arogantnim Toddom. No, kako se njihove kuglačke sposobnosti razvijaju, tako raste i njihovo prijateljstvo...

Film Disneyeve produkcije čija priča, iako predvidljiva, ipak djeluje svježe, glumci su solidni, a soundtrack je također za pohvalu. Kombinacija sportskog filma i priče o šmokljanu koji postaje popularan oduvijek je bila zanimljiva mladima, ali i odrasli će se ugodno zabaviti uz ovaj film. Redatelj Rod Daniel iza sebe ima nekoliko uspješnih filmova, uglavnom komercijalnih, poput »Teen Wolf« (1985) s tada vrlo popularnim Michael J. Foxom, »K9«, »Kakav otac takav sin«, »Sam u kući 4«, »Bethoven 2«...

Uloge: Kyle Schmid, Robert Richard, Todd McLamore, Kaley Cuoco, Joey Wilcots, Mimi Paley, Phillip Williams

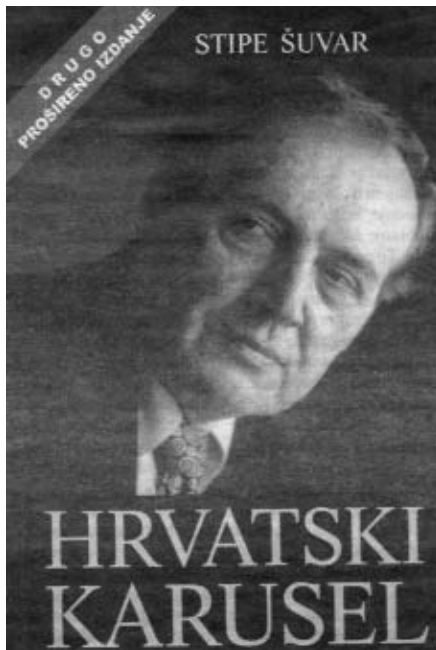
Redatelj: Rod Daniel

Trajanje: 84'

U Subotici

Promovirana knjiga Stipe Šuvara

»Hrvatski karusel«

U organizaciji Otvorenog sveučilišta u Subotici je 7. srpnja organizirana promocija drugog izdanja knjige »Hrvatski karusel« pokojnog profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu i nekadašnjeg predsjednika Predsjedništva SFRJ

Stipe Šuvara. Kao što je javnosti poznato Stipe Šuvar je iznenada preminuo u Zagrebu 29. lipnja u 69. godini života.

Knjiga je izašla u nakladi Izdavačke kuće »Razlog« iz Zagreba, a njezin pun naziv je »Hrvatski karusel – Prilozi političkoj sociologiji hrvatskog društva« (Drugo prošireno izdanje). Knjiga je opremljena i s desetak vrsnih karikatura, a podijeljena je u jedanaest poglavlja, među kojima su: Hrvatska ljeta gospodnjih 1990.-2003., Demokrat umjesto demokracije,

Tranzicija u bijedu, (Dis)kontinuitet, Konvertiti i podobni, Močvara u opoziciji i na vlasti, Izgledi ljevice, Srbi u Hrvatskoj - neki aspekti stradanja, Zločini bez kazne, Čerečenje Bosne, te Kolonije od Triglava do Vardara. Uvodno slovo s osvrtom na osobna poznanstva s pokojnim autorom knjige na promotivnoj večeri održali su dr. Boško Kovačević i Ratko Bubalo. Osim ovog spisateljskog rada Stipe Šuvar je objavio 19 knjiga raznih sadržaja, mahom polemičnih, filozofskih tekstova, te udžbenika za studente na fakultetu na kojemu je predavao.

G. B.

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,
telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

PRIVATNO POGREBNO PREDUZEĆE
"URNA"
A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PREDUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PREVOZ I CEREMONIJAL
SAHRANE

Tel.: 024/558-011

Cvečara:
Tel.: 024/557-130

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árúsítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

RADIO SUBOTICA
24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02
email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH
- Jezični savjetnik

19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Na izravnoj vezi« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)

»U društvu s mladima« (petkom)

20,00 h

»Aktualije« (ponedjeljkom)

»Iz hrvatske povijesti« (utorkom)

»Putokazi« (srijedom)

»Rock vremeplov« (četvrtkom)

Vjerska emisija (petkom)

20,30 h

- Vijesti dana

- Pripovijetka Balinta Vujkova

- Hitovi hrvatskih izvođača

- Minute za ljubitelje jazz-a (petkom)

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
tel. i fax: 024-561-553
e-mail: agria@suonline.net

TippNet

Pravi izbor

www.tippnet.co.yu Tel.: 555-765 E-mail: support@tippnet.co.yu

